

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความคิดสร้างสรรค์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

สารนิพนธ์
ของ
บุญญฤทธิ์ เมธิปัญญา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา(การสอนสังคมศึกษา)
กันยายน 2552

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความคิดสร้างสรรค์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

สารนิพนธ์
ของ
บุญญฤทธิ์ เจริญปัญญา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา(การสอนสังคมศึกษา)

กันยายน 2552

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความคิดสร้างสรรค์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

บทคัดย่อ
ของ
บุญญฤทธิ์ เมธิปัญญา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา(การสอนสังคมศึกษา)
กันยายน 2552

บุญญฤทธิ์ เมธิปัญญา. (2552). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์. สารนิพนธ์ กศม.(การมัธยมศึกษา.) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา วัฒนศิริ, อาจารย์ ดร.ราชนันท์ บุญธิมา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิตติคุณ รุ่งเรือง.

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแม่พระฟาติมา ดินแดง กรุงเทพฯ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 40 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม กลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ ใช้เวลา 16 คาบ

ในการดำเนินการทดลองครั้งนี้ ใช้แผนการวิจัยแบบกลุ่มเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น 0.84 และแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ มีค่าความเชื่อมั่น 0.80 แบบแผนการทดลองเป็นแบบ One Group Pretest-Posttest Design วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ผลต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้วิธีทางสถิติ t- test แบบ dependent samples

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

- 1.นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ มีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

THE STUDY OF MATHAYOMSUKSA II STUDENTS' ACHIEVEMENT
TEST AND CREATIVE THINKING BASED ON STORYLINE METHOD

AN ABTRACT
BY
BOONYARIT METIPUNYA

Presented in partial Fulfillment of the Requirements For the
Master of Education degree in Secondary Education
at Srinakharinwirot University
September 2009

Boonyarit Metipunya. (2009). **The Study of Mathayomsuksa II Students' Achievement Test and Creative Thinking Based on Storyline Method.** Master Project, M.Ed. (Secondary Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisoy Committee: Assoc. Prof. Chutima Watthanakeelee, Rachun Boonthima. Assist. Prof. Kittikoon Rungruang.

The main purpose of this study was to compare Mathayomsuksa II on students' achievement test and creative thinking based on storyline method.

The sample used in this study was 40 Mathayomsuksa II student in the Aection semester of the 2008 academic year at Maepra Fatima School Dindaeng district, Bangkok. Through the cluster random sampling teaching the experimental was Creative Thinking Based on Storyline Method for sixteen periods.

The Randomized Control Group Pretest – Posttest Design was used in the study. The instruments used in this creative thinking based on storyline method study were achievement test in Social Studies with reliability of 0.84 creative thinking test with reliability of 0.80. The research design was one group Pretest-Posttest Design. The data was analyzed t–test for dependent samples.

The results of study indicated revealed that:

1. there were significantly differences in social studies achievement at the .01
2. there were significantly differences in Creative thinking based on storyline method at the .01

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความคิดสร้างสรรค์ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ ของบุญญฤทธิ์ เมธิปัญญา
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชา การมัธยมศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา วัฒนะคีรี)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา วัฒนะคีรี)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา วัฒนะคีรี)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(อาจารย์ ดร.ราชนัย บุญธิมา)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติคุณ รุ่งเรือง)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา(การสอนสังคมศึกษา)ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณะบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์)

วันที่ 24 เดือน กันยายน พ.ศ. 2552

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะความเมตตา และความอนุเคราะห์จาก
รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา วัฒนศิริ ประธานที่ปรึกษา, อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา กรรมการ
ที่ปรึกษา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติคุณ รุ่งเรือง และอาจารย์ที่ ศิริมัย ที่ให้ความรู้แนวคิด และ
คำแนะนำ ในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ที่มีคุณค่า เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์
ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สิริวรรณ ศรีพหล ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุสดี รอบรู้ และ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุดใจ จันทร์กล้า ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พร้อมทั้ง
คำแนะนำ ตลอดจนข้อคิดที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย

ขอขอบพระคุณบาทหลวงอิทธิพล ศรีรัตนะ ผู้อำนวยการ คณะผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระ
การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และคุณครูโรงเรียนแม่พระฟาติมาทุกท่าน ที่กรุณาให้
ความสะดวกในเรื่องการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษา และตารางการจัดการเรียนรู้เพื่อ
เก็บข้อมูลในการวิจัย

คุณค่าและประโยชน์ใดๆ ที่พึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องสักการบูชาต่อ
พระคุณของบิดา มารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

บุญญฤทธิ์ เมธิปัญญา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	4
นิยามศัพท์.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
สมมติฐานในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์.....	17
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์.....	28
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์.....	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์.....	42
3 วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	45
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	45
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	45
การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ.....	45
การดำเนินการทดลอง.....	54
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
ลักษณะที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	60
ความมุ่งหมาย สมมติฐาน และขอบเขตของการวิจัย.....	60
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	62
อภิปรายผล.....	62
ข้อเสนอแนะ.....	64
บรรณานุกรม.....	65
ภาคผนวก.....	70
รายการผู้ทรงคุณวุฒิ.....	105
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	106

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงหลักการให้คะแนนความคิดริเริ่มของคลอปเลย์(Cropley. 1996).....	53
2 แสดงแบบแผนการวิจัย.....	54
3 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาก่อน เรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์.....	58
4 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์.....	59

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2. แผนผังแสดงขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์.....	48

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สภาพสังคมปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรม เทคโนโลยี และระบบการสื่อสาร การพัฒนาประเทศจะต้องสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าต่างๆ โดยจะต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาเพราะการศึกษเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุด ในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและทำให้สามารถแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ ของสังคมได้บทบาทของการศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถ มีระบบยุทธวิธีในการคิด รู้จักแสวงหาข้อมูล ประมวลผล จัดระบบข้อมูลและตัดสินใจด้วยตนเอง ดังนั้นระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จะเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพและความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะต่างๆ ของคนในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8-10 พ.ศ. 2540-2554 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (การศึกษาแห่งชาติ, คณะกรรมการ. 2540-2544 : 3)

การจัดการศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความรู้ และประสบการณ์ทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพควบคู่กันไป เพื่อให้เยาวชนเหล่านั้นได้มีความรู้ความสามารถและมีทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมได้เป็นอย่างดี ตลอดจนสามารถประพัตินได้อย่างเหมาะสมในการดำรงชีวิตประจำวัน และความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การแข่งขันในโลกของศตวรรษที่ 21 ประเทศชาติจะอยู่รอดได้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชน ประชาชนจะมีคุณภาพขึ้นอยู่กับการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพในหลายมิติ โดยเฉพาะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นที่สามารถพัฒนาได้ (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2541:23)

การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันเป็นปัญหาสำคัญ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ไม่สมบูรณ์ และไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื่องจากครูผู้สอนยังเน้นการจัดการเรียนรู้แบบครูเป็นศูนย์กลางและยึดเนื้อหาเป็นหลัก เน้นการท่องจำ มากกว่าการคิดวิเคราะห์ หาเหตุผลและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีทักษะการแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ (พยุงค์ดี จันทรสุรินทร์.2541:7) ส่งผลให้สมรรถนะของผู้เรียนในด้านความรู้ และความคิดอยู่ในระดับต่ำผู้เรียนส่วนใหญ่ทำข้อสอบอัตนัย และข้อสอบที่เป็นการอธิบายความได้น้อยมาก เนื่องมาจากขาดการปลูกฝังให้รักในการเรียนรู้การอ่านหนังสือ การศึกษาค้นคว้า การคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง (วิทยากร เชียงกุล. 2541:135-138) และ

ผลจากการประเมินคุณภาพการศึกษาของกรมวิชาการในระดับมัธยมศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 ระบุว่า วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาสังคมศึกษา มีนักเรียนประมาณร้อยละ 81 และ 61 มีผลการประเมินอยู่ในระดับต้องปรับปรุง (อรุณ จันทวานิช และไพบูลย์ แจ่มพงษ์.2542 : 6) สอดคล้องกับข้อสรุปของโครงการสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสถานะที่เหมาะสม ฟังพอใจ และมีชีวิตที่มีความสุขได้ มีแรงจูงใจ จินตนาการ และความพยายามอุตสาหะช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จได้ทำงานอย่างไม่ท้อถอย หรือเลิกล้มและไม่อับจนความคิด มีความพยายามขวนขวาย มีการยืดหยุ่นในกาปรับสถานการณ์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ให้มากที่สุด มีการยอมรับสภาพความล้มเหลว ด้วยความอดทน อดกลั้น กล้าเผชิญ ยอมรับต่อสภาพการณ์ที่เป็นจริงประเทศชาติใด ที่มีบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จำนวนมาก ประเทศชาตินั้นก็สามารถตั้งศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของประชาชนในชาติออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มาก อันก่อให้เกิดการพัฒนา และก้าวหน้ายิ่งขึ้นดังที่ จิตร ทองปาน และพงษ์ทอง คำแห่ง (2531) ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันว่า ความคิดสร้างสรรค์ไม่จำเป็นว่าจะมีเฉพาะกับคนที่เรียนเก่งเท่านั้น แต่ผู้เรียนจะเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้เพราะการจัดการเรียนรู้วิธีการสอนของครู และบรรยากาศภายในโรงเรียน การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างได้แก่ บรรยากาศในห้องเรียน บุคลิกภาพของครู และวิธีการจัดการเรียนรู้โดยครูต้องยอมรับความรู้สึก และมีความสนใจผู้เรียนในการส่งเสริมทัศนคติที่ดี ให้โอกาสในการค้นหาคำตอบและช่วยผู้เรียนเมื่อเกิดปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อผู้เรียนจะได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ครูต้องปรับปรุงตัวเองอยู่เสมอในด้านการจัดการเรียนรู้ให้ความสนใจต่อเหตุการณ์รอบตัวพร้อมทั้งสร้างบรรยากาศให้เป็นอิสระ ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป เพื่อส่งเสริมพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนร่วมกันคิดและจินตนาการเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองตามศักยภาพ

การสร้างบรรยากาศให้มีความเป็นอิสระนั้นต้องเริ่มจากผู้สอนต้องมีความสามารถในการผสมผสานศาสตร์หลายๆ อย่างเข้าด้วยกัน สามารถนำศาสตร์เหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงานและเป็นการเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวผู้เรียนเชื่อมโยงออกไปสู่ชีวิตจริง และสามารถยืดหยุ่นเวลาจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมทำให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปโดยธรรมชาติมีชีวิตชีวาสอดคล้องกับความต้องการ สร้างความสนุกสนาน และทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ ทำให้เกิดพลังในการเรียนรู้ และทำงานกับผู้อื่นมากขึ้นโดยผู้เรียนเกิดความพึงพอใจเมื่อประสบผลสำเร็จในงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นทางนำไปสู่ความมั่นใจและกระตุ้นให้อยากจะทำงานต่อไป (อรทัย มูลคำ และคณะ.2542:18-19)

การจัดการเรียนรู้วิธีต่อโลนได้นำทฤษฎีการเรียนรู้หลายทฤษฎีมาไว้ร่วมกัน เช่น.การบูรณาการ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) เนื่องจากกลุ่มผู้คิดค้นนวัตกรรมนี้มีความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ว่า ความรู้ควรมีลักษณะเป็นองค์รวมความคงทนของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับวิธีการได้มาซึ่งความรู้ และประสบการณ์ ผลงานสร้างสรรค์ที่มีความหมายได้มาจากการเรียนรู้เกิดจากการกระทำของตนเองด้วย

ประสบการณ์ตรง (อรรถัย มูลคำและคณะ. 2542:43) ถือได้ว่าเป็นการบูรณาการหลักสูตรที่มีความหลากหลายก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนดังที่เบลล์ และไฟฟิลด์ (Bell and Fild.1998:5) กล่าวว่า การเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีที่ว่าความรู้เป็นสิ่งที่ซับซ้อนและมีมากมายหลายระดับการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ โดยผู้เรียนจะสร้างความหมายของการเรียนรู้ได้ด้วยการให้เขามีประสบการณ์จริง จากการลงมือปฏิบัติซึ่ง เครสเวล (Creswell.1997 :112) ได้กล่าวไว้เช่นเดียวกันว่า วิธีสตอรีไลน์เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเป็นการบูรณาการหลักสูตรเข้าด้วยกัน และฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาทักษะทางด้านภาษา และการทำงานกลุ่มร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์ และนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความสามารถในความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนสังคมศึกษาด้วยการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์ ซึ่งเป็นวิธีที่จะพัฒนาผู้เรียนให้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูประบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์
2. เพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และผู้สนใจในการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์ นำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ดังนี้.

1. ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์
2. นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ของครู
3. สามารถปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้เกิดแรงกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมได้มากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแม่พระฟาติมา เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 3 ห้องเรียน รวมนักเรียน 120 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแม่พระฟาติมา เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 40 คนได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ

การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา

2.2 ความคิดสร้างสรรค์

ระยะเวลาในการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้ทำการทดลองโดยผู้วิจัยดำเนินการเอง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 1 ห้องเรียน ใช้เวลาในการทดลองสัปดาห์ละ 3 คาบ คาบละ 50 นาที รวม 16 คาบ

สาระการเรียนรู้ที่ใช้ในการทดลอง

ผู้วิจัยได้กำหนดเรื่องที่ใช้ในการทดลองในครั้งนี้ ได้แก่ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 4 เรื่องคือ 1.เรื่องหน้าที่ชาวพุทธ 2. มารยาทชาวพุทธ 3. ชาวพุทธตัวอย่าง และ 4. ศาสนพิธี ซึ่งอยู่ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐานสาระที่ 1.1 เข้าใจประวัติความสำคัญหลักธรรมของพระพุทธศาสนาและสามารถนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปเป็นหลักปฏิบัติ ในการอยู่ร่วมกัน ในระดับช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)

นิยามศัพท์

1. การจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ หมายถึง การสร้างเส้นทางการเดินเรื่องให้เรียงต่อเนื่องกันตามลำดับเหตุการณ์และสอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ โดยใช้คำถามนำเป็นตัวเชื่อมโยงในการเปิดประเด็นให้นักเรียนได้ผูกเรื่องจากประสบการณ์และจินตนาการ อันเป็นการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยมีองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ฉาก ตัวละคร วิธีชีวิต เหตุการณ์ และปัญหาที่ต้องแก้ไข ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นเตรียมเป็นขั้นเตรียมความพร้อมให้นักเรียนโดยการแนะนำการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ และเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม หลังจากนั้นก็แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม

ขั้นปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นที่นักเรียนจะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การตอบคำถาม และการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามองค์ประกอบของวิธีสตอรี่ไลน์ โดยจะแบ่งเป็นตอนอย่างน้อย 4 ตอนตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ ในแต่ละตอนนักเรียนจะมีการวางแผนเพื่อตอบคำถามนำและการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆตามจินตนาการที่แบ่งเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การสร้างฉาก ใช้คำถามนำ อันจะก่อให้เกิดการสะท้อนภาพเกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นที่ไหนถือว่าเป็นการเริ่มต้นให้นักเรียนทราบที่กำลังมีประสบการณ์ใหม่เกิดขึ้น เป็นการเริ่มเข้าสู่บทเรียน หรือเปิดตัวเรื่องในฉากเป็นการระบุสถานที่ เวลาและสิ่งแวดล้อมต่างๆ

ตอนที่ 2 การสร้างตัวละคร คือการใช้คำถามที่จะก่อให้เกิดการผูกเรื่องเกี่ยวกับคน หรือสัตว์ที่นักเรียนเป็นผู้กำหนดเรื่อง และบทบาทในการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบตัวละครจะทำให้ฉากสมจริง โดยใช้ตุ๊กตา หรือหุ่นมือเป็นสัญลักษณ์

ตอนที่ 3 การกำหนดวิถีการดำรงชีวิต ใช้คำถามนำที่ให้นักเรียนเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวกับกิจกรรมของตัวละคร คำถามว่าตัวละครเหล่านี้ทำอะไร ซึ่งเป็นการดำเนินชีวิตหรือสะท้อนชีวิตของตัวละคร

ตอนที่ 4 เหตุการณ์และการแก้ปัญหา ต้องมีคำถามนำว่า มีอะไรสำคัญเกิดขึ้นกับตัวละคร คือการมีเหตุการณ์ และปัญหาที่ต้องแก้ไข

ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้สรุปและนำเสนอผลงาน นักเรียนออกมาอภิปราย หรือสรุปเล่าเรื่อง นำเสนอผลงานตลอดจนแนวคิดและประสบการณ์ของกลุ่มตนเอง ให้เพื่อน ๆ ทราบ

ขั้นประเมินผล ประเมินจากการปฏิบัติกิจกรรมในทุกขั้นตอน คือ การตอบคำถามนำ การปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละตอน ผลงานการสร้างสรรค์ และจากการนำเสนอผลงานกลุ่ม

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการเรียนรู้สังคมศึกษาเรื่องที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธ ชาวพุทธตัวอย่าง และวันสำคัญทางพุทธศาสนา ซึ่งพิจารณาจากการตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามตารางวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อวัดพฤติกรรมด้านความรู้และความคิดในการเรียนสังคมศึกษาตามแนวคิดของ บลูม(สมบุรณ์ ชิตพงศ์.2523 :12-31 ;อ้างอิงจาก Benjamin S. Bloom) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการวัดเป็น 6 ด้าน คือ

2.1 ความรู้ความจำ คือ คำที่ป้องกันการกระทำเช่น การบอก ชี้บง บรรยายให้รายการเรื่องที่กระทำเช่น ชื่อ วัน เวลา เหตุการณ์ และบุคคล เป็นต้น

2.2 ความเข้าใจ คือ การแปล เปลี่ยนรูปให้คำพูดของตนเอง บอกความแตกต่าง บอกความคล้ายคลึง ขยายความยกตัวอย่าง ทำนาย ตีความหมาย อธิบายความหมายสรุป จัดใหม่ เรียบเรียงใหม่ เป็นต้น

2.3 การนำไปใช้ คือ การใช้คำนวณสาริตสร้างเตรียมเสนอ และแก้ปัญหา เป็นต้น

2.4 การวิเคราะห์ คือ การบอก จำแนก ค้นหา เปรียบเทียบ ให้เหตุผล บอกความแตกต่างคล้ายคลึง จัดประเภท เป็นต้น

2.5 การสังเคราะห์ คือ การบอกเขียนสร้าง แก้ไข วางแผนออกแบบ จัดผลิต แสดงเหตุผล วางโครงการ ปรับปรุง เป็นต้น

2.6 การประเมินค่า คือ การประเมินตัดสิน โต้แย้งเปรียบเทียบ ให้เกณฑ์ วิพากษ์วิจารณ์ เป็นต้น

3. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถทางสมองของนักเรียนในการคิดได้หลายทิศทาง ซึ่งนักเรียนแสดงความสามารถโดยการตอบสนองต่อสถานการณ์ในสังคมศึกษาในแง่ของปริมาณความหลากหลายของคำถามตอบ และความคิดที่แปลกใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยความคิด 3 ลักษณะ คือ

1. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคิดหาคำตอบให้ได้มาก รวดเร็ว และถูกต้อง

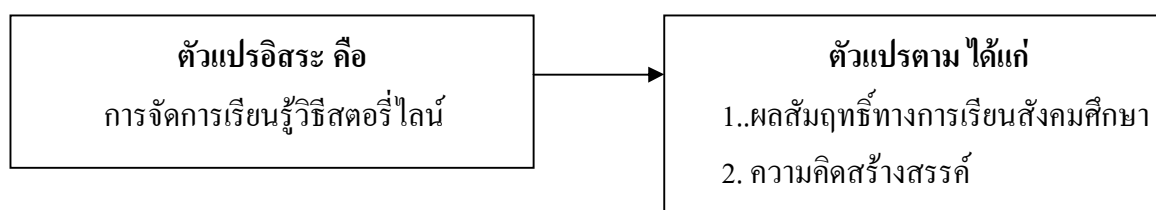
2. ความยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคิดหาคำตอบให้ได้หลายประเภท หลายชนิด โดยไม่ขึ้นอยู่กับรูปแบบเดียว คิดดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็นอีกสิ่งหนึ่ง

3. ความคิดริเริ่ม (Original) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคิดหาคำตอบแปลกใหม่ แตกต่างไปจากความคิดของคนอื่น ไม่ซ้ำกับคนอื่น ๆ

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ศึกษาตามทฤษฎีของ ทอแรนซ์โดยศึกษาแนวทางการสร้างตามแนวของสมฤกษ์ อุ่นจันทร์ (2536:109-120) ลักษณะแบบทดสอบเป็นแบบอัตนัยมีการกำหนดกิจกรรมและสถานการณ์สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนเรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธ ชาวพุทธตัวอย่าง และศาสนพิธี โดยการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์มีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. ความหมายของสังคมศึกษา

ในการศึกษาเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน ดังนี้

ประนอม เดชชัย (2536:7-8) ได้กล่าวไว้ว่า สังคมศึกษา หมายถึง การให้การศึกษาวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียน ที่ประกอบไปด้วยเนื้อหาที่มีลักษณะบูรณาการ คือ มีเนื้อหาผสมผสานกันโดยคัดเลือกเนื้อหาจากสาขาต่างๆ เช่น สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์ จริยศาสตร์ และปรัชญาฯลฯ แล้วจัดรวมเข้าเป็นหลักสูตรสังคมศึกษาในโรงเรียน

พนัส หันนาคินทร์. (2518:7) ได้ให้ความหมายสังคมศึกษาว่า หมายถึง วิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์

ภิญโญ บัวทอง. (2518:100) อธิบายว่า เนื่องจากสังคมศึกษา เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคม การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมให้บรรลุวัตถุประสงค์ครูต้องสอนทั้งเนื้อหาวิชา แนวคิด เจตคติและค่านิยมที่ถูกต้องให้กับนักเรียน สมุนทิพย์ บุญสมบัติ. (2525 : 6) สรุปว่า วิชาสังคมศึกษาจะมีความหมายครบถ้วนได้นั้น จะต้องหมายรวมถึง 3 สิ่ง คือ เนื้อหาสาระของวิชา ความต้องการของสังคม และความต้องการของผู้เรียน

สุนทร สุนันท์ชัย. (2514:14) อธิบายว่า วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่เฟื่องถึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับคนอื่น และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมซึ่งการสอน และการสร้างความสัมพันธ์นี้ เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติ กระทำ ฝึกฝน เผชิญ และแก้ปัญหาาร่วมกัน

จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michellis. 1980 : 3 - 4) ซึ่งเป็นนักการศึกษาทางสังคมศึกษาที่สำคัญคนหนึ่งกล่าวถึงวิชาสังคมศึกษาว่า “เป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับสังคมมนุษย์ เศรษฐกิจกิจกรรมการเมืองทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์

การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาใช้ประโยชน์การแก้ปัญหาและการวางแผนทางสำหรับอนาคตของผู้เรียนด้วย”

เอ็ดการ์ บี เวสเลย์ (Edgar B. Wesley อ้างใน นาดยา บิลันธานนท์ ม.ป.ป.) ได้เป็นผู้กำหนดความหมายของสังคมศึกษาขึ้นเมื่อประมาณ 40 กว่าปีมานี้ และยังคงเป็นที่ยอมรับกันมากที่สุด ในปัจจุบัน คือ “สังคมศึกษา หมายถึง วิชาสังคมศาสตร์ที่ได้รับการดัดแปลงหรือทำให้ง่ายเข้าเพื่อสะดวกแก่การสอนสำหรับนักเรียนในระดับประถมและมัธยมศึกษา”

ดังนั้นสรุปได้ว่า สังคมศึกษา หมายถึง การให้การศึกษาสังคมศึกษาในโรงเรียนที่ประกอบด้วยเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นบูรณาการ (Integrate) คือ มีเนื้อหาผสมผสานกันโดยคัดเลือกเนื้อหาจากสาขาวิชาต่างๆ เช่น สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์ จริยศาสตร์ และปรัชญา ฯลฯ แล้วจัดเข้ารวมเป็นหลักสูตรสังคมศึกษาในโรงเรียน หรืออาจกล่าวได้ว่า วิชาสังคมศาสตร์เป็น รากฐานของวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนเพราะ สังคมศึกษา (Social Studies) มีลักษณะวิชาเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หรือบูรณาการ โดยคัดเลือกเนื้อหาส่วนที่เหมาะสมจากวิชาต่างๆ ในสาขาสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง มีขอบข่ายครอบคลุมทุกแขนงวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ ตลอดไปจนถึงวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคม แต่ไม่ใช่สังคมศาสตร์ เช่น ศาสนา ศิลปดนตรี วรรณกรรมด้วยเพื่อนำมาบูรณาการเข้า โดยมีมีโนทัศน์และหลักการที่สำคัญเป็นหลักหรือ แก่นกลาง สำหรับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทุกด้าน และฝึกฝนทักษะและพัฒนาเจตคติอันเหมาะสม เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีมีประสิทธิภาพ สามารถอยู่รวมกันได้อย่างสันติและสร้างสรรค์ อาจกล่าวได้ว่า วัตถุประสงค์เน้นที่การนำเอาความรู้ทางสังคมศึกษาไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและสังคม เนื้อหาที่นำมาต้องคัดเลือกให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และวัยของผู้เรียนสังคมศึกษาจึงมีเนื้อหาในลักษณะที่ไม่ยากเกินความเข้าใจของผู้เรียน

2. ความสำคัญ และคุณค่าของสังคมศึกษา

เจริญ จามรธัญญวาท (2534: 10-12) กล่าวถึงความสำคัญของสังคมศึกษา ไว้ดังนี้

1. สังคมศึกษาก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม คือ ผู้เรียนได้ศึกษาปัญหาต่าง ๆ ทั้งใกล้ตัวและไกลตัวออกไป ทั้งปัญหาของตนเองและส่วนรวม ศึกษาถึงกลไก และรูปแบบองค์กรต่าง ๆ ของสังคม เข้าใจปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ได้เรียนรู้พฤติกรรมของกลุ่มชน และปัญหาต่าง ๆ ที่มนุษย์กำลังเผชิญอยู่
2. สังคมศึกษาก่อให้เกิดกระบวนการ และทักษะทางสังคม ฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคม เช่น ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการอยู่ร่วมกัน ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการศึกษาหาความรู้ ซึ่งทักษะต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิด มีเหตุผล มีวิจารณญาณ รู้จักตัดสินใจและแก้ปัญหาาร่วมกัน
3. สังคมศึกษาช่วยปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และความซาบซึ้งให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของกฎหมาย จารีตประเพณี ขัดเกลายาวชนให้มีค่านิยมที่ดี มีความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรม

ประเพณีของชาติ ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคมตระหนักถึงภาระหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ และแก้ไขปัญหาของสังคมด้วยความเต็มใจ

4. สังคมศึกษาส่งเสริมมาตรฐานทางสังคม ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคมกฎหมาย ข้อบังคับ ซึ่งจะช่วยให้สังคมนั้นมีความสุข ลดปัญหาการขัดแย้ง

5. สังคมศึกษาช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาาร่วมกันโดยปลูกฝังวิถีทางแห่งประชาธิปไตย ฝึกให้ผู้เรียนแก้ไขอย่างมีหลักการ และเหตุผล มีการตัดสินใจร่วมกัน รู้จักเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี สามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงโดยอาศัยเหตุผลและหลักฐานต่าง ๆ รู้จักนำข้อมูลมาเปรียบเทียบ วิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ของสังคม

6. สังคมศึกษา ปลูกฝังให้เกิดความรักชาติ มีความห่วงแหน และรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวมเข้าใจและซาบซึ้งผลงานอันดีเด่นของคนไทยและบำรุงรักษาไว้ซึ่งประเพณีอันดีงามของชาติ

7. สังคมศึกษาปลูกฝังเกิดความรับผิดชอบเข้าใจบทบาท และหน้าที่ของตน เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกขององค์กรต่าง ๆ และสถาบันต่าง ๆ ของสังคม

8. สังคมศึกษาปลูกฝังเกิดความรับผิดชอบ เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเริ่มสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกขององค์กรต่าง ๆ และสถาบันต่าง ๆ ของสังคม

9. สังคมศึกษาปลูกฝังให้เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย หากผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างครบถ้วนก็เชื่อแน่ว่าจะเป็นพลเมืองดีในอนาคตได้

วันเพ็ญ วรณโกมล (2544:16-17) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวิชาสังคมศึกษาที่มีต่อผู้เรียนได้ดังต่อไปนี้คือ

1. ให้มีความรู้ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนได้ศึกษาปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาของตนเองและส่วนรวม เข้าใจปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมได้เรียนรู้พฤติกรรมของกลุ่มชนรวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่มนุษย์เผชิญอยู่

2. ก่อให้เกิดกระบวนการและทักษะทางสังคม ฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคม เช่น ทักษะการปัญหา ทักษะการอยู่ร่วมกัน ทักษะการศึกษาหาความรู้ ทักษะกระบวนการ ทักษะการทำงานกลุ่ม

3. ปลูกฝังเจตคติค่านิยม และความซาบซึ้ง คือ พัฒนาด้านจิตพิสัย ช่วยให้เห็นคุณค่าของกฎหมาย จารีตประเพณี ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม

4. มีมาตรฐานทางสังคม เป็นวิชาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม หากผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติตนตามอย่างเคร่งครัดย่อมทำให้สังคมนั้นมีความสุขมีมาตรฐานดีขึ้นในที่สุด

5. การแก้ปัญหาาร่วมกัน มุ่งที่จะปลูกฝังวิถีทางแห่งประชาธิปไตย คือ ฝึกให้ผู้เรียนแก้ไขปัญหาอย่างมีหลักการ และเหตุผล รู้จักเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าส่วนตน

6. ปลูกฝังให้เกิดความรักชาติ

7. ปลูกฝังให้เกิดความรับผิดชอบ

8. ปลุกฝังให้มีความรัก และความผูกพันกับท้องถิ่นของตน

9. ปลุกฝังให้เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย

ความสำคัญและคุณค่าของสังคมศึกษาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น สรุปได้สังคมศึกษาช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคม ทักษะการแก้ปัญหาสามารถตัดสินใจปัญหาและแก้ปัญหาพร้อมกันได้อย่างมีเหตุผล ทักษะการอยู่ร่วมกัน ทักษะการทำงานกลุ่มทักษะการศึกษาหาความรู้ ปลุกฝังความรับผิดชอบ เพื่อให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย และทำให้สังคมมีมาตรฐานที่ดีสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สวัสดี สุวรรณอักษร(2534 : 196) ได้กล่าวถึงสังคมศึกษาว่า เป็นการศึกษาเรื่องของมนุษย์และความสัมพันธ์เกี่ยวข้องหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้พัฒนาทักษะความสามารถ อันจำเป็นในการอยู่ร่วมกันกับคนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มุ่งในการเรียน หรือพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองดี หรือเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

เวสเลย์ (Wesley) กล่าวถึงเนื้อหาสังคมศึกษา เป็นผลรวมที่ได้มาจากเนื้อหาใน วิชาสังคมศาสตร์คือผลรวมของวิชามานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์และสังคมวิทยา(วิเชียร อำพนรักษ์ :15)

3. เป้าหมายของสังคมศึกษา

บุญนาท ตีวกุล (2532: 5) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของสังคมศึกษาว่า เป็นวิชาที่มุ่งให้เด็กมีความสามารถทางสติปัญญา และทัศนคติ ซึ่งหมายถึงให้มีความรู้ มีทักษะ คุณค่าและสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมได้ซึ่งสอดคล้องกับ วิเชียร อำพนรักษ์ (2535 : 15) ที่กล่าวถึงเป้าหมายของสังคมศึกษาว่าเป็นวิชาที่มุ่งพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบเป็นเบื้องต้น เป็นวิชาที่ศึกษาความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ในเขตพื้นที่และวัฒนธรรมที่เลือกไว้ โดยศึกษาทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ช่วยพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา สังคมศึกษาและบุคลิกภาพของนักเรียนเพื่อให้มีศักยภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้

วันเพ็ญ วรรณโกมล (2544: 5) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของสังคมศึกษาไว้ดังนี้

1. ต้องการให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ทางสังคม ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์
2. มุ่งศึกษาให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เช่น การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง ฯลฯ
3. มุ่งฝึกฝนให้เยาวชนมีค่านิยมที่ดี เจตคติที่ดี มีความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรม และเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของสังคม
4. ให้เป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย ให้มีความเข้าใจระบอบการเมืองการปกครองรัฐจักสิทธิและหน้าที่ มีบทบาทการเมืองยึดหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีพ

5. ฝึกให้เป็นคนมีนิสัยใฝ่รู้ มีความกระตือรือร้นที่จะหาความรู้เพิ่มเติมติดตามข่าวสาร และสถานการณ์รอบๆ ตัวเพื่อเป็นคนทันต่อเหตุการณ์ และทันโลก

6. ฝึกให้เป็นคนมีศรัทธา และยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ การยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา จะช่วยให้ชีวิตมีแต่ความสงบสุข

เป้าหมายของสังคมศึกษาดังที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า สังคมศึกษามีเป้าหมายที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต ฝึกฝนให้เยาวชนมีค่านิยมและเจตคติที่ดีงามซึ่งในศิลปวัฒนธรรมประเพณี ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคม มีความศรัทธายึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. บทบาทของสังคมศึกษา

สังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษาซึ่งมีความมุ่งหมายเช่นเดียวกับวิชาอื่นๆ ที่ให้เกิดการเรียนรู้เพื่อบรรลุถึงความเจริญของตนในข้อกำหนดอันจำเป็นเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ทุกวิชาในหลักสูตรจะมีบทบาทความมุ่งหมายเกี่ยวกัน คือการพัฒนาผู้เรียนให้เจริญงอกงามสูงสุดตามความคาดหวังของสังคม แต่ด้วยเหตุที่สังคมศึกษามีลักษณะสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับวิชาอื่นๆ ในหลักสูตรจึงมีบางคนยึดเอาสังคมศึกษาเป็นศูนย์กลางของการบูรณาการในการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา

สังคมศึกษามีลักษณะวิชา ขอบเขต และความมุ่งหมายที่เห็นได้ชัด จึงมีบทบาทในกระบวนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนดังนี้

(1) เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดรวบยอด เจตคติ ค่านิยมและทักษะของความเป็นพลเมืองดีในสังคมด้วยเหตุนี้จึงเป็นวิชาที่ต้องกำหนด หรือบังคับให้เรียนในโรงเรียนโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นสังคมที่ีระบบการเมืองการปกครองแบบใด

(2) สังคมศึกษามีบทบาทหน้าที่เบื้องต้น ช่วยพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองที่รอบรู้ มีเหตุผลและใช้เหตุผล มีความเป็นมนุษย์ มีความรู้สึกหรือสัมผัสฉับไว สามารถสนองตอบสังคมรอบตนได้อย่างเหมาะสมสามารถตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพในสังคมประชาธิปไตย

(3) การเรียนทางสังคม (Social Education) เกิดขึ้นได้ในทุกสถานการณ์และสถานที่นอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน สังคมศึกษามีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ทางสังคม (Social Education) ในลักษณะการเรียนรู้ที่เป็นระบบ แต่การเรียนการสอนจะต้องประกอบด้วย การเรียนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นภาคปฏิบัติด้วย จึงต้องอาศัยการเรียนรู้ทางสังคมในรูปอื่นประกอบ

(4) สังคมศึกษามีบทบาทเป็นแกนกลางของการสัมพันธ์หลักสูตรไปสู่เป้าหมายเพื่อความเป็นพลเมืองดี และมีคุณภาพของสังคม ดังนั้น สังคมศึกษาจึงเป็นตัวเชื่อมโยงความรู้ใน

วิชาต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตร่วมกันในกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ด้วย

(5) สังคมมีบทบาทพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปฏิบัติตนในฐานะพลเมือง (Citizen Actor) โดยการประยุกต์ความรู้ เจตคติ ค่านิยม และทักษะที่ได้รับในโอกาสและสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสม

ความเข้าใจในลักษณะเฉพาะ และบทบาทที่สำคัญของสังคมศึกษาจะเป็นพื้นฐานให้เข้าใจปรัชญาความมุ่งหมาย และการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามจุดประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ลาวัญญ์ วิทยารุทภูมิกุล. 2533:19-20) และจัดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนทำอย่างเหมาะสมกับความ ต้องการและความสามารถของนักเรียนจัดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนทำอย่างเหมาะสมกับความต้องการ และความฉลาดของนักเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ค่านิยมที่ถูกต้อง เตรียมพร้อมที่จะเผชิญสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและอย่างรวดเร็วรู้จักนำความรู้ที่ได้รับไปปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกปัจจุบันได้อย่างมีความสุข

5. ทักษะจำเป็นที่ควรฝึกให้นักเรียนในสังคมศึกษา

ประนอม เดชชัย (2521: 79-80) ได้กล่าวว่า ทักษะที่ควรได้รับการฝึกฝนในวิชาสังคม นั้นมีอยู่หลายประการดังจะกล่าวได้ดังนี้

1. ทักษะในการเรียนสังคมศึกษา (Study Skill) หมายถึง ทักษะในการเรียนการสอน สังคมศึกษาซึ่งระบุไว้ในหลักสูตรของโรงเรียนในการเรียนสังคมศึกษา ควรมุ่งให้ผู้เรียนได้รับการฝึก ทักษะในด้านต่างๆ ดังนี้คือ

1.1 ทักษะในการอ่าน (Reading Skill) เป็นทักษะพื้นฐานของวิชาสังคมศึกษา เช่น อ่านตีความ อ่านจับใจความ อ่านเพื่อเก็บความคิดรวบยอดในเรื่องให้มาสัมพันธ์กันได้

1.2 ทักษะในการคิด (Thinking Skill) คือ การฝึกให้คิดอย่างมีเหตุผลรู้ว่าอะไร คือข้อเท็จจริงหรือความเห็น ซึ่งการฝึกให้มีความคิดแบบนี้จะช่วยให้นักเรียนรู้จักเลือกและรู้จักการ ตัดสินใจ

1.3 ทักษะในการค้นคว้าวิจัย (Research Skill) คือ การค้นคว้าแสวงหาข้อมูลจาก การอ่าน การฟังตลอดจนการใช้หนังสือคู่มือและสารานุกรม เพื่อสรุปและนำมาเสนอโดยวิธีต่างๆ เช่น เขียนรายงานเสนอรายงานปากเปล่า เป็นต้น

1.4 ทักษะในการใช้แผนที่และลูกโลก (Map and Globe Skill) คือ การฝึกใช้ เครื่องมือและอุปกรณ์ทางวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้รู้จักอ่านแผนที่และการใช้ลูกโลก เข้าใจถึงอิทธิพล และความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งมาตราส่วน ละจุดจุดลงจุดจุดการเข้าใจสิ่งเหล่านี้มีประโยชน์ในชีวิตมาก

1.5 ทักษะการใช้และเข้าใจสิ่งพิมพ์ที่เขียนกราฟ (Graphing Skill) เพื่อให้เข้าใจและสามารถ อ่านหรือแปลความหมายจากสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ประกอบ หรือแทนคำอธิบายได้ เช่นรูปภาพ ตาราง แผนภูมิ แผนผัง เป็นต้น

2. ทักษะในการทำงานกลุ่ม (Group Work Skill) คือ ทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เช่น การวางแผนทำงานร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น

3. ทักษะในการเกิดความรู้ขึ้นปัญญา (Intellectual Skill) เป็นทักษะที่ลึกซึ้งว่าการเรียนเพื่อให้มีความรู้ปกติธรรมดา คือ เกิดทักษะในการค้นคว้าและความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดความรู้ใหม่สามารถประดิษฐ์สิ่งอันใหม่อันเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นต่อไป

4. ทักษะในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันสามารถปฏิบัติตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น การปฏิบัติงานในสังคม มารยาทสังคม การแต่งกาย การรู้จักคำนึงในสังคม มีความรอบรู้กฎระเบียบข้อบังคับ กฎหมายและความต้องการของสังคม ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมทางสังคม เป็นต้น

จากทักษะจำเป็นที่ควรฝึกในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาดังกล่าวนั้น สรุปได้ว่า ทักษะที่จำเป็นเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้เรียนและครูผู้สอนให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ครูผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการอ่าน ทักษะการคิด ทักษะการค้นคว้าวิจัย ทักษะการใช้แผนที่และลูกโลก การใช้และเข้าใจสิ่งพิมพ์ที่เขียนเป็นกราฟ นอกจากนั้นต้องเน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะในการเกิดความรู้ขึ้นปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุขและยั่งยืน

6. การวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2520: 178) การวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแนวใหม่ วัดทักษะ เจตคติ และความสามารถเชิงพฤติกรรมไม่ได้วัดความรู้แต่เพียงอย่างเดียววิธีการวัดทำได้หลายวิธีที่พอสรุปได้ดังนี้

1) การสังเกต สังเกตจากความประพฤติ การเล่น การทำงานร่วมกับเพื่อนการรักษาสาธารณสมบัติ การไม่ดูตายในการทำงาน การแสดงออกทางความคิด ความรับผิดชอบและสำเร็จในการทำงาน

2) การตรวจผลงานในภาคปฏิบัติ การทำแผนที่ แผนที่ แผนผัง ภาพจำลอง การจัดชั้นเรียน การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน การรายงาน การตรวจสอบจดงาน และกิจกรรมทุกอย่างในการเรียนการสอนสังคมศึกษา

3) การสัมภาษณ์เมื่อจบเรื่อง หรือ กิจกรรมหนึ่งๆ โดยใช้วิธีซักถามเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจเจตคติ ความคิดเห็น และการประเมินตนเอง กิจกรรมต่างๆ

4) การทดสอบข้อเขียน ทดสอบด้วยการตั้งคำถามให้ครอบคลุมสิ่งที่เรียนไป และในระยะหนึ่ง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของผู้เรียน

จากหลักการที่ได้กล่าวมาเบื้องต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษานั้น จำเป็นที่จะต้องให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัว ทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ครูผู้สอนสังคมศึกษาควรจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหา ตรงตรงจุดประสงค์

สภาพประสบการณ์จริง และส่งเสริมผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ได้รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีของสังคมประเทศชาติและเป็นพลโลกที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement) เป็นคุณลักษณะเกี่ยวกับความรู้ความสามารถที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่างๆ และประสบการณ์อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ และแนวทางในการวัดผลประเมินผล หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้ คือ

ทบวงมหาวิทยาลัย (2525) ได้ให้ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากเนื้อหาความรู้ และกระบวนการแสวงหาความรู้ในเรื่องต่าง

สมบูรณ์ ชิตพงศ์ และคนอื่นๆ (2540 : 6-7) กล่าวถึงการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ซึ่งสอดคล้องกับ อำนวย รุ่งรัมย์ (2525 : 109 – 111) ไว้ว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ครูกำหนด และจะต้องพิจารณาถึงพฤติกรรมให้ครบทั้ง 3 ด้านดังนี้

1. ด้านความคิด(Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวเนื่องกับกระบวนการต่างๆ ทางสติปัญญาและสมอง เช่น การจดจำข้อเท็จจริง ความเข้าใจ ความคิด การตั้งปัญหา และสมมติฐาน

2.(2518:7) (2518:7) ด้านความรู้สึก(Affective Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวกับการเจริญเติบโต(2518:7) และพัฒนาการในด้านความสนใจ คุณค่า ความซาบซึ้ง และทัศนคติ หรือเจตคติต่าง ๆ ของนักเรียน

3. ด้านการปฏิบัติ (Psycho-motor Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติและดำเนินการ เช่น การทดลอง การสาธิต เป็นต้น

ไพศาล หวังพานิช. (2526 : 9) ได้กล่าวถึง ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement) หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนที่พัฒนาขึ้นมาจากการฝึกอบรมสั่งสอนโดยตรง หรือ พฤติกรรมที่เป็นผลจากการเรียนของเด็กซึ่งได้แก่ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการประเมินค่า

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2530:3) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า หมายถึง คุณลักษณะรวมทั้งความรู้ความสามารถ หรือประสบการณ์ทั้งปวงที่บุคคลได้รับจากประสบการณ์การเรียนการสอน ทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ

อารมณ เพชรชื่น (2527 : 46) ได้กล่าวถึงความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า หมายถึงผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน การฝึกฝน หรือประสบการณ์ต่างๆ ทั้งที่โรงเรียน ที่บ้าน และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ

จากความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งปวงตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก็คือความรู้ความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ทั้งปวงที่ได้กับจากการฝึกอบรม และเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน

6.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ แตกต่างกันไปพอจะสรุปได้ดังนี้

พีระยุทธ์ สันติวัน (2533) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไว้ว่า ได้แก่องค์ประกอบทางด้านตัวนักเรียน เช่น ความรู้สึกรู้จักคิด กับตนเอง สุขภาพ ร่างกาย ความสนใจ สติปัญญา การปรับตัว ความมุ่งมั่น แรงจูงใจ เพศ และอายุ ความบกพร่องของร่างกาย ลักษณะทางกรรมพันธุ์ วุฒิภาวะ รูปแบบการใช้เวลา เป็นต้น องค์ประกอบทางด้านโรงเรียน เช่น ขนาดของโรงเรียน ความพร้อมทางด้านบุคลากร และสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียน และบริเวณโรงเรียนเรียน แหล่งค้นคว้าหาความรู้ต่างๆ เป็นต้น

ดลอุสมัย (สัมภารักษ์ ฉัตรบุปผา. 2529 : อ้างอิงมาจาก Dlusmier.n.d.) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า มีอยู่ 6 ด้านด้วยกัน คือ

- (1) คุณลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ ความพร้อมทางด้านร่างกาย และสติปัญญา ความสามารถทางด้านทักษะ ร่างกาย คุณลักษณะทางจิตใจ เช่น ความสนใจ แรงจูงใจ เจตคติ ค่านิยมความรู้สึกรู้จักคิดกับตนเอง ความเข้าใจในสถานการณ์ อายุ และเพศ
- (2) คุณลักษณะของผู้สอน ได้แก่ สติปัญญา ระดับการศึกษา ความรู้ในวิชาที่สอน การพัฒนาความรู้ ทักษะทางร่างกาย คุณลักษณะจิตใจ เช่น เจตคติ ค่านิยม ความรู้สึกรู้จักคิดกับตนเอง สุขภาพร่างกาย ความเข้าใจในสถานการณ์ อายุ และเพศ
- (3) พฤติกรรมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการสอนทั้งหลาย เช่น วิธีสอน ปฏิสัมพันธ์ทางด้านความรู้ และความคิด
- (4) คุณลักษณะของกลุ่ม ได้แก่ โครงสร้าง เจตคติ ความสามัคคี และการเป็นผู้นำ
- (5) คุณลักษณะของพฤติกรรมเฉพาะตัวได้แก่การตอบสนองเครื่องมืออุปกรณ์ เป็นต้น
- (6) แรงผลักดันจากภายนอกได้แก่ ครอบครัว สื่อแวดล้อมทางสังคม อิทธิพลของศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

บลูม (Bloom.1976:193) ได้กล่าวถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า มีอยู่ 3 ตัวแปรดังนี้

- (1) พฤติกรรมด้านปัญญา (Cognitive Entry Behavior) เป็นพฤติกรรมด้าน ความรู้ ความคิด ความเข้าใจ หมายถึง การเรียนรู้ที่จำเป็นต้องการเรียนรู้เรื่องนั้น และมีมาก่อนเรียน ได้แก่ ความถนัด และพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนซึ่งเหมาะสมกับการเรียนรู้ใหม่

(2) ลักษณะทางอารมณ์ (Affective Entry Behavior) เป็นตัวกำหนดด้านอารมณ์ หมายถึงแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ความกระตือรือร้นที่มีต่อเนื้อหาที่เรียน รวมถึงทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อเนื้อหาวิชาต่อโรงเรียน และระบบการเรียนและมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง คุณภาพของการสอน (Quality of Instruction) เป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพในการเรียนของผู้เรียนซึ่งประกอบด้วย การชี้แนะ หมายถึง การบอกจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนและงานที่จะต้องทำให้นักเรียนทราบอย่างชัดเจน การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน เป็นต้น

6.3 เครื่องมือวัดพฤติกรรมการเรียนรู้

การวัดผลการเรียนรู้ หรือการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนจะมีความเชื่อถือได้นั้นต้องมีเครื่องมือในการสอบวัดที่มีคุณภาพ ซึ่งเครื่องมือในการวัดผลการเรียนรู้ ล้วน สายยศ; และอังคณา สาย-ยศ. (2527:4-7) ได้จำแนกไว้ดังนี้

1. แบบทดสอบ คือ เครื่องมือชนิดหนึ่งสร้างขึ้นอย่างเป็นขบวนการ และมีระบบ เพื่อเป็นสิ่งชักนำให้ผู้ถูกสอบแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาให้สามารถสังเกตและวัดได้ แบบทดสอบแบ่งออกได้ 3 ชนิด คือ

1.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์สร้างขึ้นเพื่อจะวัดว่าผู้เรียนวิชาการที่เขาสอบนั้นมากน้อยเพียงใด เป็นเครื่องมือวัดความรู้ความสามารถทางวิชาการที่เรียนผ่านมาแล้วนั่นเอง หรือจะเรียกว่าแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ในอดีตก็ได้ การสอบไล่ปลายปี จัดอยู่ในแบบทดสอบประเภทนี้

1.2 แบบทดสอบความถนัดทางการเรียน แบบทดสอบชนิดนี้ มุ่งวัดความสามารถทั่วไป จุดมุ่งหมายของแบบทดสอบประเภทนี้เพื่อทำนายความสำเร็จในอนาคต เป็นการสอบดูศักยภาพของแต่ละบุคคล

1.3 แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ แบบทดสอบประเภทนี้จะวัดลักษณะของคน เช่น ความเป็นผู้นำ ความเกรงใจ ทัศนคติ ความสนใจ สภาพจิต เป็นต้น

2. แบบสอบถาม ใช้วัดความคิดเห็น หรือถามสิ่งที่ต้องการรู้ จากผู้ตอบ มี 3 แบบ ดังนี้คือ

2.1 แบบปลายปิด แบบสอบถามประเภทนี้ ถามโดยให้ผู้ตอบเลือกตอบจากคำตอบที่กำหนดให้ เช่น ชอบ ไม่ชอบ หรือให้ตอบตามช่องที่กำหนด

2.2 แบบปลายเปิด เป็นแบบสอบถามที่มีคำถามแล้วเว้นไว้ เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี

2.3 แบบรูปภาพ เหมาะสำหรับผู้อ่านหนังสือไม่ออกการสอบถามต้องใช้คนที่ฝึกมาอย่างดีมิฉะนั้นการส่งภาพให้ดูเฉย ๆ จะไม่เกิดสิ่งเร้าและสิ่งตอบสนอง

3. การสัมภาษณ์ คือ การสนทนากันอย่างมีจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ที่เรากำหนดล่วงหน้า การสัมภาษณ์อาจเป็นแบบมาตรฐานมีระบบ คือ การถาม การตอบเตรียมไว้

เป็นปรนัย อีกแบบเป็นการสัมภาษณ์ไม่เป็นระเบียบแบบแผน ไม่มีอะไรกำหนดไว้ตายตัว ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นเต็มที่

4. การสังเกต เป็นเครื่องมือวัดผลที่ต้องใช้ความสามารถ ของผู้สังเกตอย่างยิ่งผู้สังเกตจะต้องมีความตั้งใจดี ระบบอวัยวะและการรับรู้ต้องดีเครื่องมือที่สำคัญของการสังเกต คือ หู กับตาการสังเกตเป็นวิธีการพื้นฐานที่ทำให้เราได้ข้อมูลตามที่ต้องการ การสังเกตใช้วัดพฤติกรรมภายนอกได้ดี

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์

2.1 ความหมายและแนวคิดของการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์

การจัดการเรียนรู้สตอรีไลน์ (Storyline Method) ได้รับการคิดค้นและพัฒนาขึ้นโดยกลุ่มนักการศึกษาจาก Inservice Department ของ Jordanhill College of Education เมืองกลาสโกว์ประเทศสกอตแลนด์ โดยสตีฟ เบล (Steve Bell) และแซลลี ฮาร์คเนส (Sallie Harlness) ท่านทั้งสองได้ชื่อว่าเป็น The Origination of the Scottish Storyline method บุคคลทั้งสองได้ร่วมกันพัฒนาวิธีสอนนี้กับเพื่อนร่วมงานอีกท่าน คือ เฟรด เลนเดล (Fred Rendell) การเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาแบบสหวิทยาการ โดยบูรณาการสิ่งต่างๆเข้าด้วยกันอย่างมีความหมายเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อนและเสริมเด็กทุกๆ คนให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีในสกอตแลนด์และต่อมาวิธีสตอรีไลน์ก็ได้พัฒนามากขึ้น และเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย ไม่เฉพาะแต่ในสกอตแลนด์เท่านั้น ยังรวมถึงเดนมาร์ก, ไอร์แลนด์, เยอรมนี, ฮังการี และสหรัฐอเมริกา ซึ่งในสหรัฐอเมริกา วิธีสตอรีไลน์ก็ได้พัฒนามากขึ้น และเป็นที่นิยมใช้กันมากในแถบแคลิฟอร์เนียทางใต้ และด้านตะวันตกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะโรงเรียนที่นักเรียนมีความแตกต่างกันทางด้านเชื้อชาติ และนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ พบว่า ผลของการสอนเป็นที่น่าพอใจ (Smith and Vallergera.1997:2)

การจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์ ได้นำทฤษฎีการเรียนรู้หลายทฤษฎีมาไว้ร่วมกัน เช่น การบูรณาการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีสร้างองค์ความรู้(Constructivism) เนื่องจากกลุ่มผู้คิดค้นนวัตกรรมนี้มีความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ว่าความรู้ควรมีลักษณะเป็นองค์รวม ความคงทนของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับวิธีการได้มาซึ่งความรู้และประสบการณ์ และผลงานสร้างสรรค์ที่มีความหมายได้มาจากการเรียนรู้ จากการกระทำของตนเองด้วยประสบการณ์ตรง (อรรถชัย มูลคำ และคณะ. 2542:43) ถือได้ว่าเป็นการบูรณาการหลักสูตรที่มีความหลากหลายก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน และผู้สอนดังนี้

เบลล์ และไฟฟิลด์ (Bell and Fild.1998:5) กล่าวว่าการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรีไลน์ มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีที่ว่า ความรู้เป็นสิ่งที่ซับซ้อน และมีมากมายหลายระดับ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ โดยผู้เรียนจะสร้างความหมายของการเรียนรู้ได้ด้วยการให้เขามีประสบการณ์จริง จากการลงมือปฏิบัติ ซึ่งเครสเวล (Creswell.1997 :112) ได้กล่าวไว้เช่นเดียวกัน

ว่า สตอรี่ไลน์ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเป็นการบูรณาการหลักสูตรเข้าด้วยกัน และฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาทักษะทางด้านภาษา และการทำงานกลุ่มร่วมกัน

ส่วนสมิทและวอลเลอร์กา (Smith and Vallergera.1997:1-3-2) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ว่าเป็นนวัตกรรมของรูปแบบวิธีการสอนที่มีการบูรณาการหลักสูตรโดยมีส่วนสำคัญของเรื่องประกอบด้วย ฉาก ตัวละคร การดำเนินเรื่อง และเหตุการณ์ที่ต้องแก้ไข ซึ่งเป็นการอธิบายถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่พบเห็นในห้องเรียนโดยมีส่วนสัมพันธ์กับหลักสูตร และมีตัวคำถามหลักเป็นตัวนำไปสู่การเกิดกิจกรรมที่หลากหลายและเป็นอิสระ นอกจากนี้ นักการศึกษาในประเทศไทยก็ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ไว้ ซึ่งวิไล พานิช (2542 : 1-2) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่บูรณาการความรู้ และประสบการณ์เข้าด้วยกันโดยมาจากคำว่า Story และ Line ซึ่งหมายถึงเส้นทางของเรื่อง หรือ แนวของเรื่องที่เป็นการดำเนินเรื่องที่เรียงติดต่อกันเป็นลำดับเส้นเชือก ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ของการจัดการศึกษา เป็นการบูรณาการทั้งหลักสูตร และการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนที่เกิดขึ้นในสตอรี่ไลน์ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนได้รับอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง โดยผ่านการตั้งคำถามหลัก (Key Question)

จากแนวคิดข้างต้นนี้กล่าวโดยสรุปว่า วิธีสตอรี่ไลน์ เป็นนวัตกรรมของรูปแบบวิธีการสอนที่มีการบูรณาการทั้งหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำคัญของผู้เรียน ความรู้ที่ได้เกิดจากประสบการณ์ตรงและการปฏิบัติจริง และสร้างสรรค์ จากการตอบคำถามสำคัญ (Key Question) ตามแนวของเรื่อง หรือจากการกำหนดเส้นทางการเดินเรื่อง โดยมีการผูกเรื่องแต่ละตอนให้ต่อเนื่อง และเรียงลำดับเหตุการณ์

2.2 องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

สมิท และวอลเลอร์กา (Smith and Vallergera.1997:5) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ไว้ดังนี้

- 1) การจัดฉากให้เหมาะสมกับเวลาและสถานที่ (Setting the scene in a particular time and place) นักเรียนอาจจะสร้าง หรือจัดฉากที่มีลักษณะเป็น 3 มิติในชั้นเรียน
- 2) ตัวละคร (People or animals or both) อาจเป็นคน หรือสัตว์ก็ได้ นักเรียนแต่ละคนจะคิดบทบาทของตัวละครสำหรับการดำเนินเรื่องตามวิธีสตอรี่ไลน์ สิ่งนี้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงเป็นบุคคลตามบทบาทต่างๆไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างด้านอายุ,เชื้อชาติ,วัฒนธรรม,เวลา ฯลฯ
- 3) วิธีชีวิตที่จำเป็นในการสืบสวนแก้ปัญหา (A way of life to investigate) นักเรียนจะศึกษาชีวิตประจำวันของตัวละครในเรื่องบทบาท และความคาดหวังที่คิดว่าจะเกิดขึ้นในแต่ละวัน

4) ปัญหาที่ให้นักเรียนได้แก้ไข (Real problems to be solved) ครูและนักเรียนจะช่วยกันคิดเหตุการณ์ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับฉากที่กำหนด จากนั้น นักเรียนจะทำงานร่วมกันหรือทำงานเดี่ยว (สวมบทบาท) เพื่อแก้ปัญหาที่ท้าทายเหล่านั้น

5) กิจกรรมสุดท้าย (Celebration or Culminating Activity) การสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ แต่ละเรื่องจะจบลงเมื่อนักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้กับนักเรียนคนอื่นๆ หรืออาจจะมีการผู้ปกครอง หรือบุคคลในชุมชนเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนด้วยก็ได้

6) การประเมินผลและข้อมูลย้อนกลับ (Reflection and Assessment) ครูจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สะท้อนและประเมินการเรียนรู้ของตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย

เบลล์และไฟฟีลด์ (Bell and Fild.1998 : 5) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของสตอรี่ไลน์ คือ

- 1) การจัดฉากให้เหมาะสมกับเวลา และสถานที่
- 2) ตัวละคร (อาจเป็นคน หรือสัตว์ก็ได้)
- 3) วิธีชีวิต (มีบทบาทในการนำไปใช้แก้ปัญหา)
- 4) ปัญหาที่เกิดขึ้น

23. หลักการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

เครสเวล (วลัย พานิช, 2542 : 2-3 ; อ้างอิงจาก Cresswell. 1997, Creating Worlds. Constructing Meaning.) ได้เสนอหลักการในการวางแผนการสร้างสตอรี่ไลน์ไว้ 6 ประการ พอจะสรุปได้ดังนี้

1) ยึดหลักของการเล่านิทาน/เล่าเรื่อง ดังนั้นวิธีสตอรี่ไลน์จึงควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับคน หรือกิจกรรม-ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับคน เช่น เรื่องเกี่ยวกับสังคม ครอบครัว สิ่งที่ดี หรือไม่ดี บทเรียนต่างๆที่น่าจดจำ เป็นต้น ดังนั้นจึงเปรียบวิธีสตอรี่ไลน์ เป็นเสมือนกระจกสะท้อนชีวิตจริง

2) ยึดหลักของการวางโครงเรื่องให้น่าติดตาม นิทานหรือ เรื่องราวที่สนุก และ น่าสนใจก็คือเรื่องที่ผู้ฟังจะคอยติดตามคาดคะเนว่า จะมีอะไรเกิดขึ้นต่อไป ซึ่งในการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ผู้เรียนจะสนุกในการที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา

3) ยึดหลักว่า ผู้สอนเป็นผู้วางเนื้อหาให้เป็นไปตามหลักสูตร โดยวางกรอบของเส้นทางเดินเรื่อง แต่ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการในรายละเอียดต่างๆ ซึ่งหมายความว่า ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือทำกิจกรรม ค้นหาข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ด้วยตนเอง

4) ยึดหลักให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของเรื่องราว หรือประสบการณ์ต่างๆในสตอรี่ไลน์ ซึ่งหมายถึงต้องให้ผู้เรียนได้นำความรู้ หรือประสบการณ์เดิมของตนเองมาวิเคราะห์ เชื่อมโยงเพื่อตอบคำถามหลักของผู้สอนโดยต้องสร้างหรือพัฒนารูปแบบแนวคิด (Conceptual model) ของตนเองสำหรับประสบการณ์ใหม่ที่ผู้เรียนกำลังเกี่ยวข้องกับสตอรี่ไลน์นั้นๆ

5) ยึดหลักเกี่ยวกับการดำเนินเรื่องในบริบทตามหลักของการเล่านิทาน/เล่าเรื่อง การดำเนินเรื่องต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน โดยผู้เรียนได้ใช้ความคิด หรือประสบการณ์ที่มีอยู่เดิม เพิ่มเติมกับประสบการณ์ใหม่ที่ได้จากการทำกิจกรรมต่างๆ เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่

6) ยึดหลักโครงสร้าง โดยผู้สอนต้องให้ผู้เรียนมีรูปแบบแนวคิดของตนเอง ให้ผู้เรียนได้แสวงหาข้อมูลความรู้ มีการค้นพบและพิสูจน์สิ่งต่างๆ ที่ผู้เรียนได้คิดจากการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม และทักษะหลายๆประเภท

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของผู้เรียน ผู้เรียนลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหาและตัดสินใจด้วยตนเอง โดยการร่วมกันทำกิจกรรมหลายรูปแบบในลักษณะของการบูรณาการ เพื่อให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้เรียนทุกคนจะแสดงความสามารถของตนตามศักยภาพที่แตกต่างกันโดยมีหัวใจสำคัญคือ การตั้งคำถามนำเพื่อให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมมาวิเคราะห์ และได้รับประสบการณ์ใหม่การทำกิจกรรมต่างๆ ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นหลักของการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

2.4 หลักการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

สมิทและวอลเลอ์กา (Smith and Vallergera.1997:2) รวมทั้ง เบลล์ และไฟฟีลด์ (Bell and Fifiild.1998 : 5) กล่าวถึงหลักการของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ โดยสรุปได้ดังนี้คือ

- 1) ลำดับของเรื่องจะเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน และมีความต่อเนื่องกัน
- 2) คนคิดหัวเรื่องจะต้องกำหนดหัวเรื่องหลักให้สอดคล้องกับแต่ละเรื่องราว โดยให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสร่วมแสดง
- 3) แต่ละคำถามหลักจะต้องสัมพันธ์กับการบรรยายในแต่ละเรื่อง/ตอน
- 4) เรื่องราวในแต่ละตอนจะต้องมีระดับความยากพอเหมาะกับนักเรียน ซึ่งจะ使他สามารถเกิดการพัฒนาและสืบสวนแก้ปัญหาในเรื่องราวเหล่านั้นได้ ประสิทธิภาพของการแก้ปัญหาจะขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์ ของผู้เรียนแต่ละคน
- 5) นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการแก้ปัญหาในแต่ละตอนได้แตกต่างกัน ซึ่งเขาจะกลับมาใช้วิธีการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ อีกครั้งเมื่อต้องการแก้ปัญหาครั้งต่อไป

2.5 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

ศรีนคร วิทยะสิรินันท์ (สุดาเรส แจ่มเดชะศักดิ์. 2543 : 21-22) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์จะดำเนินไปตามขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ

- 1) ขั้นการสร้างสถานการณ์ คือ ครูกำหนดสถานการณ์ตามหัวข้อ แล้วบรรยาย หรือนำให้เด็กทำกิจกรรมเพื่อสร้างสถานการณ์ให้เกิดความสมจริง
- 2) ขั้นการถามคำถาม คือ ครูถามคำถามและกระตุ้นให้เด็กสร้างจินตนาการ หรือใช้วิธีการต่างๆในการแสวงหาคำตอบ โดยมีระยะของคำถามที่สำคัญ ได้แก่

ระยะที่ 1 เป็นคำถามที่กระตุ้นให้เด็กใช้จินตนาการอย่างอิสระ

ระยะที่ 2 เป็นคำถามที่กระตุ้นให้เด็ก ใช้ความรู้ของตนเป็นพื้นฐานในการ
จินตนาการ

ระยะที่ 3 เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้เด็กแสวงหาความรู้ ในการตอบคำถาม
ตามจินตนาการ

3) ขั้นการวางแผน และการปฏิบัติเพื่อตอบคำถามคือครูจัดโอกาสให้เด็กได้วางแผน
และสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ตามจินตนาการเพื่อนำไปสู่คำตอบ หรือสิ่งที่เด็กต้องการเรียนรู้

4) ขั้นการเชื่อมโยงคำตอบ ไปสู่สถานการณ์ และ/หรือคำถามใหม่ คือ ครูเชื่อมโยง
กิจกรรมเข้ากับสถานการณ์ใหม่ และเริ่มถามคำถามต่อไปเรื่อยๆ ตามสถานการณ์ และกิจกรรมที่
ต่อเนื่อง และเด็กจะเริ่มทำกิจกรรมในขั้นที่ 2 และ 3 ในสถานการณ์ใหม่ต่อไป

โดยสรุปแล้ว ผู้วิจัยได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีการสร้างเส้นทางการเดินเรื่องให้เรียง
ต่อเนื่องกันตามลำดับเหตุการณ์ และสอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ โดยใช้คำถามนำ
(Key Question) เป็นตัวเชื่อมโยงในการเปิดประเด็นให้นักเรียนได้ผูกเรื่องจากประสบการณ์ และ
จินตนาการ อันเป็นการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยมีองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ จาก ตัว
ละคร วิธีชีวิต เหตุการณ์ และปัญหาที่ต้องแก้ไข ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 ขั้นเตรียม เป็นขั้นเตรียมความพร้อมให้นักเรียน โดยการแนะนำการจัดการเรียนรู้
วิธีสตอรี่ไลน์และเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามหลังจากนั้นก็แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม

1.2 ขั้นปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นที่นักเรียนจะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การ
ตอบคำถาม และการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ โดย
จะแบ่งเป็นตอนอย่างน้อย 4 ตอนตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ ในแต่ละตอน
นักเรียนจะมีการวางแผนเพื่อตอบคำถามนำ และการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ตามจินตนาการที่แบ่งเป็น
ลำดับขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การสร้างฉาก ใช้คำถามนำ อันจะก่อให้เกิดการสะท้อนภาพเกี่ยวกับ
เรื่องราวที่เกิดขึ้นที่ไหนถือว่า เป็นการเริ่มต้นให้นักเรียนทราบว่ากำลังมีประสบการณ์ใหม่เกิดขึ้น
เป็นการเริ่มเข้าสู่บทเรียน หรือเปิดตัวเรื่องในฉากเป็นการระบุสถานที่ เวลาและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

ตอนที่ 2 การสร้างตัวละคร คือการใช้คำถามที่จะก่อให้เกิดการผูกเรื่องเกี่ยวกับ
คนหรือสัตว์ที่นักเรียนเป็นผู้กำหนดเรื่อง และบทบาทในการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ตัวละครจะ
ทำให้ฉากสมจริง โดยใช้ตุ๊กตา หรือหุ่นมือเป็นสัญลักษณ์

ตอนที่ 3 การกำหนดวิถีการดำรงชีวิตใช้คำถามนำที่ให้นักเรียนเสนอเรื่องราวที่
เกี่ยวกับกิจกรรมของตัวละคร คำถามว่าตัวละครเหล่านี้ทำอะไร ซึ่งเป็นการดำเนินชีวิต หรือสะท้อน
ชีวิตของตัวละคร

ตอนที่ 4 เหตุการณ์และการแก้ปัญหา ต้องมีคำถามนำว่า มีอะไรสำคัญเกิด
ขึ้นกับตัวละคร คือการมีเหตุการณ์ และปัญหาที่ต้องแก้ไข

1.3 ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้สรุปและนำเสนอผลงาน นักเรียนออกมาอภิปราย หรือสรุปเล่าเรื่อง นำเสนอผลงานตลอดจนแนวคิดและประสบการณ์ของกลุ่มตนเอง ให้เพื่อน ๆ ทราบ

1.4 ขั้นตอนประเมินผล ประเมินจากการปฏิบัติกิจกรรมในทุกขั้นตอน คือ การตอบคำถาม นำการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละตอน ผลงานการสร้างสรรค์ และจากการนำเสนอผลงานกลุ่ม

2.6 การวางแผนจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

เบล (สุดา แจ่มเดชศักดิ์.2543 : 22; อ้างอิงจาก Bell. 1998, An Introduction to the Storyline Method.) กล่าวว่า การสร้างเรื่องราว เริ่มต้นด้วยพื้นฐานง่าย ๆ คือ การเลือกหัวข้อที่จะนำมาสอนโดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้ คือ

1) ความสนใจ คือ พิจารณาว่า หัวข้อที่จะเลือกนั้นมีความน่าสนใจ และสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กได้หรือไม่

2) เป้าหมายคือ หัวข้อที่จะเลือกนั้นมีความสอดคล้อง และอยู่ในขอบข่ายการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่กำหนดหรือไม่

3) องค์ความรู้ คือ หัวข้อนั้นๆ มีแนวโน้มในการขยายความรู้ และเปิดโอกาสให้เด็กได้สร้างองค์ความรู้เพิ่มขึ้นหรือไม่

4) ความสมดุล คือ หัวข้อที่จะเลือกนั้นก่อให้เกิดความสมดุลในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กทั้งในระยะสั้นและระยะยาวหรือไม่

5) ความก้าวหน้า คือ หัวข้อที่เลือกจะสามารถส่งเสริมและพัฒนาความรู้ทัศนคติ และทักษะการเรียนรู้ของเด็กได้หรือไม่

วลัย พานิช (2542: 5-7) ได้กล่าวเสนอแนะว่า การวางแผนการจัดการเรียนรู้สตอรี่ไลน์ควรมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) เตรียมหัวเรื่อง หรือหัวข้อ ที่จะใช้สอน ซึ่งในที่นี้ก็คือแนวคิดสำคัญ (Concept) ที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยอาจจะได้มาจากการวิเคราะห์เนื้อหาสาระจากหลักสูตร และแบบเรียนที่ใช้อยู่ การเลือกหัวข้อนั้น มีข้อเสนอแนะคือ

1.1) ดูว่าสอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตร หรือไม่ และสามารถสัมพันธ์กับเรื่องอื่นได้กว้างขวางหรือไม่เพียงใด

1.2) ช่วยขยายขอบเขตความรู้ให้ผู้เรียน หรือผู้เรียนมีโอกาสจะสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองหรือไม่

1.3) หัวข้อเรื่องนั้น ๆ จะมีพัฒนาการความรู้ทักษะ ทัศนคติ หรือไม่ เพราะสตอรี่ไลน์เป็นการสอนแบบบูรณาการ

1.4) หัวข้อนั้น มีโครงสร้างสำคัญที่เป็นทั้ง Surface Structure และ Deep Structure หรือไม่โดย Surface Structure เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระที่เป็นความรู้ โดยผู้เรียนจะได้จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง Deep Structure เป็นกระบวนการที่จะพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านสติปัญญา และทักษะ เช่นทักษะภาษา, ทักษะการแสวงหาความรู้, ทักษะการคิด ทักษะประเมินข้อมูล และ

ทักษะสังคม เป็นต้น ดังนั้นผู้สอน ต้องคำนึงถึงโครงสร้างทั้ง 2 อย่างในการหาหัวข้อเพื่อให้สตอรี่ไลน์มีความสมบูรณ์

2) เตรียมการผูกเรื่อง หรือเขียนเส้นทางดำเนินเรื่อง และแบ่งเขียนเป็นตอน (episode) โดยคำนึงถึง 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ ฉาก ตัวละคร การดำเนินชีวิต และเหตุการณ์สำคัญ โดยเรื่องราวในสตอรี่ไลน์ อาจเป็นเรื่องจริง หรือเรื่องจินตนาการ (imagination/Fantasy) ก็ได้ ซึ่งผู้สอนต้องพัฒนาหัวข้อ (topic) และเนื้อหาให้ไปด้วยกัน และต้องมีแนวคิดของเรื่อง (plot) เป็นความคิดพื้นฐานว่ามีอะไร หรือมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้น โดยคำนึงถึง 4 องค์ประกอบหลักเป็นสำคัญ และผู้สอนจะเป็นผู้ทำหน้าที่ผูกเรื่องราว หรือเส้นทางดำเนินเรื่อง โดยมีผู้เรียนเป็นผู้สร้างรายละเอียดจากการลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

3) การตั้งคำถามหลัก หรือคำถามสำคัญ (Key question) จะเป็นการทำหน้าที่เชื่อมโยงการดำเนินเรื่องในแต่ละตอน (episode) และเป็นตัวกระตุ้น หรือเปิดประเด็นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ในตอนต่อไป อาจกล่าวได้ว่า คำถามหลัก เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละตอน เปรียบได้ว่า คำถามหลักเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ในรูปแบบการสอนปกติ

4) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ตอบคำถามหลัก เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยกิจกรรมที่จัดควรเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือคิด และปฏิบัติด้วยตนเอง รวมถึงเน้นให้เป็นกิจกรรมที่เสริมแรง หรือสร้างแรงจูงใจ ให้ผู้เรียนมีบทบาทที่กระตือรือร้น มากกว่าเป็นผู้รับความรู้แต่ฝ่ายเดียว เช่น ต้องมีการแก้ปัญหาจากการสืบค้นหาหลักฐานความจริง มีการแสดงความคิดเห็น ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นต้น

5) การจัดลักษณะชั้นเรียนเป็นการจัดผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ซึ่งอาจจัดได้หลายรูปแบบ เช่น เป็นกลุ่มย่อยขนาดเล็กทั้งชั้นเรียนเป็นรายบุคคล หรือเป็นคู่ เป็นต้น โดยต้องคำนึงถึงชนิด และประเภทของกิจกรรม เวลาในการทำงาน ต้องคำนึงถึงความสมดุล เรื่องของความรู้ ความสามารถ อาจเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกกลุ่มของตนเองบ้าง แต่อย่างไรก็ตาม ในสตอรี่ไลน์ จะเน้นเรื่องความร่วมมือกันในการทำงาน และการทำงานร่วมกันเป็นทีม

6) การประเมินผลจากคำถามหลัก และจากกิจกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยสามารถประเมินได้จากการสังเกตพฤติกรรม พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน และผลงานที่ผู้เรียนได้ทำขึ้น การประเมินในสตอรี่ไลน์ จะมีทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยสามารถประเมินได้ตลอด เพราะการเรียนรู้บางส่วนของผู้เรียนอาจเกิดขึ้นได้โดยผู้สอนไม่ได้วางแผนไว้ ดังนั้นผู้สอนต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของหัวข้อ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ต้องการ และกำหนดรูปแบบการประเมินเป็นแนวทาง

7) การกำหนดระยะเวลาสอน เนื่องจากหลักการศึกษาสำคัญของสตอรี่ไลน์เป็นการสอนแบบบูรณาการ ดังนั้นผู้สอนต้องมีความยืดหยุ่นแล้วแต่หัวข้อเรื่องและการดำเนินเรื่องตามเนื้อหา

จากแนวคิดดังกล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การวางแผน การเรียนการสอนตามแบบวิธีสตอรี่ไลน์นั้นจะต้องเตรียมหัวเรื่อง เตรียมการผูกเรื่องตามองค์ประกอบทั้ง 4 ในสตอรี่ไลน์ โดยใช้คำถามหลักเพื่อให้มีการเชื่อมโยงการดำเนินเรื่องแต่ละตอน หรือเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนการจัดกิจกรรมนั้นต้องเน้นให้ผู้เรียนลงมือคิด และปฏิบัติด้วยตนเอง รวมถึงเน้นให้เป็นกิจกรรมที่เสริมแรง ให้ผู้เรียนมีบทบาทที่กระตือรือร้น โดยจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการการสอน โดยเน้นความร่วมมือในการทำงาน ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมผลงานของผู้เรียน ส่วนเวลาสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

2.7 ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

เบลและไฟฟิวลด์(Bell and Fifjld.1998:6-8) กล่าวถึงข้อดีของการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ไว้ดังนี้

- 1) เป็นการจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 2) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เรื่องราวที่สร้างขึ้นจะเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วนในการสำรวจสภาพแวดล้อมและการแสดงแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาค้นพบ
- 3) ช่วยเสริมแรงจิตใจ นักเรียนจะรู้สึกเป็นอิสระในการสร้างฉากของเรื่องราว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานที่ที่เขาสร้างขึ้นมา หรือเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในสถานที่นั้นๆ
- 4) ช่วยสร้างความมั่นใจให้กับครูและนักเรียน ครูและนักเรียนจะมีความมั่นใจเพิ่มขึ้นเมื่อพวกเขาประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานโดยนักเรียนจะได้แรงสนับสนุนจากการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ที่พวกเขาได้มีส่วนร่วม ส่วนครูก็สามารถสร้างกิจกรรมขึ้นเป็นชุดของเรื่องราวต่างๆ ตามหัวข้อเดียวกับที่เด็กได้ทำกิจกรรม
- 5) ช่วยเชื่อมโยงทักษะพื้นฐานเข้ากับประสบการณ์ในชีวิตจริง การเรียนรู้และทำงานภายใต้หัวข้อที่ได้รับมอบหมายจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะพื้นฐานแบบเดิมซ้ำแล้วซ้ำอีกโดยไม่มีเบื่อหน่าย นอกจากนั้นทักษะดังกล่าวยังสอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียน ซึ่งการทำงานเหล่านี้เป็นบทพิสูจน์การใช้ประโยชน์ของทักษะเหล่านี้
- 6) ช่วย让孩子ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ นอกเหนือจากหลักสูตร (สิ่งที่หลักสูตรไม่สามารถสอนได้)เมื่อเด็กได้สร้างสภาพแวดล้อม หรือสถานการณ์จำลองขึ้นมาตามจินตนาการของเขา เขาสามารถที่จะเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย เช่น การดูถูกเหยียดหยามในสังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัวการเมือง ฯลฯ ประเด็นเหล่านี้จะนำมาแสดงในรูปของบทบาทสมมติ ทำให้ไม่มีลักษณะของความรุนแรงเกิดขึ้นเด็กๆ สามารถยอมรับบุคลิกของตัวละครที่เขาสร้างขึ้นได้
- 7) ช่วยสร้างความรู้สึกที่ดีซึ่งกันและกันระหว่างครู และนักเรียนครูมีบทบาทเป็นเพียงแต่ผู้อำนวยการความสะอาด และให้ความช่วยเหลือผู้เรียนเท่านั้นนักเรียนจะอาศัยครูเป็นผู้นำกิจกรรมส่วนครูจะอาศัยการทำงาน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้เรียนในการดำเนินเรื่องราวการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

8) เป็นวิธีที่สอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เด็กจะได้ใช้อุปกรณ์ต่างๆ ด้วยความมั่นใจและจะมีทักษะเพิ่มขึ้นเมื่อพวกเขาได้ฝึกฝนบ่อยครั้ง

9) ช่วยให้ครูจัดระดับความยากง่ายของเนื้อหาได้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน

10) เปิดโอกาสให้เด็กได้มีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

11) ช่วยกำหนดรูปแบบของการฝึกฝนที่เหมาะสม

12) มุ่งความสำคัญในการกระตุ้นให้เด็กได้พัฒนารูปแบบแนวคิดของเขาเอง

13) มุ่งความสำคัญในการกระตุ้นให้เด็กได้พัฒนารูปแบบแนวคิดของเขาเอง

14) เป็นวิธีการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักสูตรต่างๆ เข้าด้วยกัน

อรรถิย มูลคำและคณะ (2542: 36-38) กล่าวถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน จากการใช้วิธีสตอรีไลน์ว่ามีได้เกิดขึ้นแก่ผู้สอน หรือผู้เรียนฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแต่เพียงฝ่ายเดียว หากแต่เกิดขึ้นแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายดังข้อมูลต่อไปนี้

1) ผู้เรียนไม่รู้สึกลำบาก เนื่องจากได้ฝึกฝนทักษะต่างๆ ได้หลากหลาย จากการทำงานกับหัวข้อที่ได้รับมอบหมายตามความสนใจ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงทักษะที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะมีการตรวจสอบความสามารถโดยการสาธิต หรือการแสดงผลงานของผู้เรียน

2) วิธีการนี้เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์งานออกจากความคิดและประสบการณ์ของตนเอง เพราะความรู้ที่อยู่ในสมองของผู้เรียนเองเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เป็นเรื่องที่ล้ำค่ามหัสจรรย์ในห้องเรียน

3) วิธีการนี้ทำให้เกิดรูปแบบของการแก้ปัญหาที่ยาก หรือซับซ้อน นอกเหนือจากที่มีในหลักสูตร เพราะผู้เรียนจะมีโอกาสได้สร้างสรรค์สิ่งแวดลอมต่างๆ จากจินตนาการของตนเองเพิ่มมากขึ้น ผู้เรียนสามารถกำหนดคุณลักษณะต่างๆ ให้แก่ตัวละครของเขาได้เอง

4) วิธีการนี้เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถทบทวนไปมาได้จากมวลประสบการณ์เดิมของผู้เรียน การทบทวนฝึกหัดบ่อยๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทนถาวรมากขึ้น ดังนั้นการที่ผู้สอนสามารถสร้างกิจกรรมที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้มากที่สุด รวมไปถึงการสร้างสรรค์เค้าโครงเรื่องที่ดีซึ่งผู้เรียนสนใจในการฝึกทักษะแปลกใหม่ย่อมเป็นการท้าทายความสามารถของผู้สอนเช่นกัน

5) วิธีการนี้ง่ายต่อการสำลึงที่อยู่ใกล้ตัวของผู้เรียนมาเป็นประเด็นในการศึกษา

6) วิธีการนี้เป็นวิธีการที่มีชีวิตชีวาเนื้อหาที่ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสร้างขึ้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้สามัญสำนึกใช้ทักษะในการสำรวจสิ่งแวดลอม และใช้ทักษะในการอธิบายความคิดได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นผู้เรียนจะกระตือรือร้นที่จะสร้างผลงานของเขาอย่างเต็มความสามารถ

7) วิธีการนี้ จะช่วยให้ผู้สอนสามารถเชื่อมต่อดระดับความยากง่ายของความรู้ให้แก่ผู้เรียนแต่ละคนในห้องได้อย่างเหมาะสม ผู้เรียนจะเพลิดเพลินกับการสร้างสรรค์งานของเขา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมทักษะต่างๆ ของเขาเอง นอกจากนี้ยังได้รับประโยชน์จากการเปิดกว้างของคำถามในแต่ละกรอบซึ่งจะทำให้เขาได้สร้างสรรค์งานเต็มตามความสามารถของเขาเอง และได้กล่าวถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้สอนคือ

1) วิธีการนี้จะเปลี่ยนทัศนคติของผู้สอนหลายคนเห็นว่า เทคโนโลยีเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็น และเปล่าประโยชน์สำหรับการจัดการเรียนการสอน เพราะแท้ที่จริงแล้วเทคโนโลยีเปรียบเหมือนขุมทรัพย์สำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียน และผู้สอนได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างเรื่องราวและจัดการกับปัญหาต่างๆ ได้ผู้สอนจะเกิดความประทับใจในความสามารถของการเรียนรู้ และการเรียนแบบของเด็กที่มีต่อเทคโนโลยีต่างๆ อีกด้วย

2) วิธีการนี้เป็นการสร้างแรงจูงในระดับสูงและสม่ำเสมอ ผู้เรียนจะรู้สึกมั่นใจและมีเสรีภาพในการที่จะเรียนรู้ผ่านโครงเรื่องที่เขาคิดเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างขึ้น ผู้สอนจะสนุกสานไปกับการเรียนรู้ของผู้เรียนในบรรยากาศที่เป็นมิตร และอบอุ่นด้วยเวลาที่ผ่านไปโดยไม่รู้ตัว

3) วิธีการที่ผู้สอนไม่ต้องเหนื่อย เหมือนกับการสอนปกติที่จะต้องบรรยาย ทั้งวัน เพียงแต่ผู้สอนจะต้องเตรียมการสอนเพิ่มขึ้น ด้วยการใช้ความคิดในการออกแบบกิจกรรมจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับให้ผู้เรียนจัดทำสื่อเพื่อใช้เป็นเครื่องมือนำไปสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และให้ความเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้นทำให้เป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นร่วมกันทั้งผู้เรียน และผู้สอน คือ

1) เป็นวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งการที่จะให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงจำนวนผู้เรียนกับงานในแต่ละชิ้นเสมอ โดยคำนึงว่าชิ้นใดมีลักษณะที่จะให้ผู้เรียนร่วมมือกันทำเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ หรือทั้งห้องทำด้วยกัน แต่ทุกคนต้องมีโอกาสทำหน้าที่ของตนเต็มที่

2) เป็นวิธีการที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ในช่วงท้ายสุดได้ดีระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเพราะเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจให้เพิ่มขึ้นของทั้งสองฝ่าย จากประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกในการได้รับการยอมรับ ส่วนผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมในโครงเรื่องโดยอาศัยพื้นฐานจากเรื่องที่คุณเรียนคิดขึ้นมา

3) เป็นวิธีการที่ส่งเสริมการให้เกียรติ และเคารพซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในฐานะเพื่อนร่วมงานมิใช่เจ้านายกับลูกน้อง หน้าที่ของผู้สอน คือผู้แนะนำวางแผนกว้างๆ ให้ผู้เรียนนำไปพัฒนาตัวเอง บรรยากาศแห่งความเป็นกันเองจะทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกในทางสร้างสรรค์ผู้เรียนที่ขี้อายเก็บตัวจะสามารถแสดงออกได้ดีจนเพื่อนประหลาดใจ ในความสามารถที่ซ่อนเร้นอยู่ และตัวเขาเองก็จะเกิดความภาคภูมิใจที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนและผู้สอนโรงเรียนจะกลายเป็นสถานที่ที่ทุกคนเฝ้ารอคอยจะพบปะกันเพื่อช่วยกันสร้าง และชื่นชมผลงานซึ่งกันและกัน

จากเนื้อหาสาระต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้นนั้นพอสรุปใจความได้ว่า วิธีการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์นี้ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ทั้งผู้เรียนและผู้สอนเพราะบรรยากาศเป็นไปในลักษณะของความร่วมมือ ทุกคนมีโอกาสได้แสดงความสามารถก่อให้เกิดความมั่นใจในตนเองในการสร้างสรรค์ผลงานตามความรู้ความสามารถ แล้วนำเสนอผลงานกลุ่มซึ่งเป็นการดึงดูดศักยภาพผู้เรียนเพื่อนำมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด และจะทำให้ผู้สอนได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาสาระของแต่ละบทเรียนทั้งหมดนี้ถือได้ว่า เป็นจุดเด่นของการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์

2.8 บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์

พิมพันธ์ เตชะคุปต์. (2542 : 4) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มผู้สอน และกลุ่มผู้เรียน บทบาทของผู้สอนวิธีสตอรีไลน์ มีดังนี้

1) เป็นผู้จัดเตรียม

1.1) กรอบแนวคิดของเรื่องที่จะสอนโดยเขียนเส้นทางเดินเรื่องและกำหนดเรื่องเป็นตอน (episode) จัดเรียงลำดับตอน โดยแต่ละหัวข้อเรื่องในแต่ละตอนได้จากการบูรณาการ

1.2) เตรียมคำถามสำคัญ หรือคำถามหลักเพื่อใช้กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติ

2) อำนาจความสะดวกระหว่างการจัดการเรียนรู้ เช่น

2.1) เป็นผู้นำเสนอ (presenter) เช่นนำเสนอประเด็นปัญหาเหตุการณ์ในเรื่องราวที่จะสอน

2.2) เป็นผู้สังเกต (observer) สังเกตขณะผู้เรียนตอบคำถาม ถามคำถามปฏิบัติกิจกรรมรวมทั้งสังเกตพฤติกรรมด้านอื่นๆ ของผู้เรียน

2.3) เป็นผู้กระตุ้น (motivater) กระตุ้นความสนใจผู้เรียนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง

2.4) เป็นผู้ให้การเสริมแรง (reinforcer) เพื่อให้เกิดความถี่ของพฤติกรรมการณ์เรียน

2.5) เป็นผู้แนะนำ (directer)

2.6) เป็นผู้จัดบรรยากาศ (atmosphereorganizer) ให้บรรยากาศการเรียนการสอนดีทั้งด้านกายภาพ และด้านจิตสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข

2.7) เป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ (reflector) ให้การวิพากษ์วิจารณ์ข้อดี ข้อบกพร่อง เพื่อให้พฤติกรรมคงอยู่ หรือ ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมการณ์เรียน

2.8) เป็นผู้ประเมิน (evaluator) ควรมีการประเมินเป็นระยะๆ ประเมินกระบวนการ (process) พฤติกรรมระหว่างหาความรู้ (performance) และประเมินผลงาน (product) ซึ่งอาจเป็นองค์ความรู้ หรือสิ่งประดิษฐ์

3) เน้นให้นักเรียนใช้กระบวนการ (Process oriented) มากกว่าเนื้อเรื่องเนื้อหาสาระ (content oriented)

4) เน้นการบูรณาการระหว่างวิชา (inregration) หรือผสมผสานระหว่างวิชาในหลักสูตร (interdisciplinary)

5) เป็นแหล่งข้อมูลหรือ แหล่งความรู้แหล่งหนึ่งที่ให้ผู้เรียนซักถามปรึกษาเพื่อค้นคว้าหาความรู้

6) เป็นผู้เริ่มประเด็นปัญหา เหตุการณ์ในเรื่องราวที่จะสอน และต้องจัดกิจกรรมเพื่อจบลงด้วยความตื่นเต้นความพอใจทั้งผู้สอนผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่นผู้บริหารผู้ปกครองและคนในชุมชนเป็นต้น

บทบาทของผู้เรียนวิธีสตอรี่ไลน์ มีดังนี้

- 1) เป็นผู้ศึกษาค้นคว้า ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกเรื่องตามที่มีผู้สอนกำหนด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้
- 2) ดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อการเรียนสนุกสนานตื่นเต้นและทำท่ายอยู่ตลอดเวลา
- 3) มีส่วนร่วมทางการเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ และการคิดในทุกสถานการณ์ ที่ผู้สอนกำหนดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ เหมือนสถานการณ์ในชีวิตจริง
- 4) เรียนทั้งในห้องเรียน และสถานการณ์จริง เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม
- 5) ตอบคำถามหลัก หรือคำถามสำคัญ (key questions) ที่ครูกำหนดจากประสบการณ์ของตนเอง หรือประสบการณ์ในชีวิตจริง
- 6) มีความกระฉับกระเฉง ว่องไวในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เช่น สามารถจำพิจารณาทำตามคำแนะนำของผู้สอนได้อย่างดี
- 7) ทำงานด้วยความร่วมมือ ร่วมใจ อาจจะทำงานเดี่ยว เป็นคู่ เป็นกลุ่ม ได้ด้วย ความเต็มใจและด้วยเจตคติที่ดีต่อกัน
- 8) มีความสามารถในการสื่อสาร เช่น ฟัง พูด อ่าน เขียน มีทักษะทางสังคม รวมทั้งมีมนุษยสัมพันธ์ ที่ดีระหว่างเพื่อนในกลุ่ม เพื่อนในกลุ่มอื่นๆ และกับผู้สอน
- 9) เป็นผู้มีความสามารถในการแก้ปัญหา คิดริเริ่มสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์
- 10) เป็นผู้สามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง และเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากเนื้อหาสาระตามที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าผู้เรียนจะต้องศึกษาค้นคว้าหาความรู้โดยการปฏิบัติจริง และมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่วนผู้สอนจะเป็นผู้จัดเตรียมในการสร้างกรอบแนวคิดของเรื่อง เตรียมคำถามนำ และอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

งานวิจัยภายในประเทศ

กาญจนา มากพูน (2548) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย และเจตคติต่อการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาภาษาไทยด้วยวิธีสอนแบบสตอรี่ไลน์ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาไทยสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มที่เรียนวิชาภาษาไทยด้วยวิธีสอนแบบสตอรี่ไลน์มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียน วิชาภาษาไทยด้วยวิธีสอนแบบปกติ อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทยด้วยวิธีสอนแบบสตอรี่ไลน์ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในระดับมาก

ธาริณี วิทยานิพนธ์ (2542: 69) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ที่เรียนโดยใช้วิธีสตอรี่ไลน์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ มีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ในระดับมาก โดยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูง จะมีความพึงพอใจสูง และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จะมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

รัตนา พุ่มไพศาล (2547) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุตามแนวทางชีวิตโดยวิธีสตอรี่ไลน์ ผลวิจัยพบว่า 1. ผู้สูงอายุมีความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมให้ความรู้ เรื่องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ตามแนวทางชีวิต โดยวิธีสตอรี่ไลน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม ผู้สูงอายุมีทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ตามแนวทางชีวิต อยู่ในระดับดี ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่อง การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุตามแนวทางชีวิตโดยวิธีสตอรี่ไลน์อยู่ในระดับดีมาก

สมนึก ปฏิปทานันท์ (2542:72) ได้ศึกษาผลของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ไม่แตกต่างจากนักเรียนที่เรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เสนีย์ โตสุขโขวงศ์ (2550) ได้ศึกษา “โครงการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยบูรณาการการเรียนการสอน โดยใช้วิธีสตอรี่ไลน์” ผลการประเมินผลว่า นักเรียนโรงเรียนโกกรพระมีสภาพความสำเร็จของการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ตามโครงการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยบูรณาการการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสตอรี่ไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าในการดำเนินโครงการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยบูรณาการการเรียนการสอน โดยใช้วิธีสตอรี่ไลน์พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าปัจจัยนำเข้าของโครงการในภาพรวมมีความเหมาะสมความเพียงพอ อยู่ในระดับมาก

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์นั้นเป็นผลทำให้ให้นักเรียนที่ได้รับการศึกษาด้วยวิธีนี้มีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ และเป็นสิ่งที่ทำให้นักการศึกษาวิจัยภายในประเทศจะต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าให้สูงยิ่งขึ้นไป

งานวิจัยในต่างประเทศ

เบล (สจูดาร์ส แจ่มเดชะศักดิ์ (2543: 131; อ้างอิงจาก Bell.1998,An Introduction to the Storyline Method) ศึกษาพัฒนาการโปรแกรมสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กอนุบาล โดยใช้แนวการสอนแบบผูกเป็นเรื่องราว ผลการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนมีคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหลังทดลองใช้โปรแกรมฯ สูงกว่าก่อนการทดลองใช้โปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมหลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ สูงกว่าก่อนการทดลองใช้โปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01
3. นักเรียนมีคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และคะแนนพฤติกรรมการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมหลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ สูงกว่าเกณฑ์ประเมินโปรแกรมฯที่กำหนดไว้คือสูงกว่า 70%

บัสโซว์ (เสนีย์ โตสุโขวงศ์:2550) อ้างอิงจาก Butzow. 1991, A COMPARISON OF A STORYLINE – BASED METHOD OF INSTRUCTION ON THE ACQUISITION OF SCIENCE CONCEPTS IN THE ELEMENTARY SCHOOL.) ผู้วิจัยพบว่า วิธีการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ เป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้เหมือนวิธีการเรียนการสอนแบบปกติ

เมนเจส และลิวินสัน (เสนีย์ โตสุโขวงศ์:2550) อ้างอิงจาก Ménages and Levinson. 1980, วิจัยเรื่อง วิธีการปรับปรุงการสอน วิธีการเหล่านี้ได้ผลเพียงใด โดยจำแนกกิจกรรมออกเป็น 5 ชนิดด้วยกันคือ การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดสรรทุนอุดหนุน การประเมินผลการสอน และการสอนจุลภาคผลวิจัยพบว่า ผู้ที่ผ่านโปรแกรมการปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นภารกิจที่จำเป็นมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน โอกาสเหมาะสมและการลงมือปฏิบัติจริงจะทำให้เกิดการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพ เพื่อปรับปรุงการสอนอย่างสัมฤทธิ์ผล

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์ในต่างประเทศทำให้เห็นว่า เป็นวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการที่ดีขึ้น และสามารถนำมาปรับปรุงพัฒนา แก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และความพร้อมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี จึงทำให้นักการศึกษาของไทยได้นำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาให้เหมาะสมยิ่งขึ้นตามศักยภาพ และความพร้อมของบุคลากร

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดสร้างสรรค์

3.1 ความหมายและความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นความสามารถของมนุษย์ และมีอยู่ในแต่ละบุคคลซึ่งได้มีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง และมีผู้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้หลายทัศนะที่พอจะกล่าวได้ดังต่อไปนี้

ทอร์เรนซ์ (Torrane. 1962 : 16) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นความสามารถของบุคคล ในการคิดสร้างสรรค์ผลิตผล หรือสิ่งแปลก ๆ ใหม่ที่ไม่รู้จักมาก่อน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้อาจจะเกิดจากการรวมเอาความรู้ต่างๆ ที่ได้จากประสบการณ์แล้วรวบรวมความคิดเป็นสมมติฐาน และทำการทดสอบสมมติฐานแล้วรายงานผลที่ได้รับจากการค้นพบนั้น

กิลฟอร์ด (Guilford. 1967) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความคิดนอกเนกนัย (Divergent Thinking) คือ ความคิดหลายทิศทาง หลายแง่ หลายมุม คิดได้กว้างไกล ลักษณะความคิดเช่น นี้จะนำไปสู่การประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่รวมทั้งการคิดหาวิธีการแก้ปัญหาให้สำเร็จด้วย ความคิดนอกเนกนัยนี้ประกอบด้วย 1. ความคิดริเริ่ม (Originality) 2. ความคล่องในการคิด (Fluency) 3. ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) 4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

แอนเดอร์สัน (Anderson. 1970) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า คือความสามารถของบุคคลในการคิดแก้ปัญหา ด้วยการคิดอย่างลึกซึ้งที่นอกเหนือไปจากการคิดอย่างปกติธรรมดา เป็นลักษณะภายในตัวบุคคลที่สามารถจะคิดได้หลายแง่ หลายมุม ผสมผสานจนได้ผลิตผลใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์กว่า

กรมวิชาการ (2534 : 2) ได้ให้ความหมายความคิดสร้างสรรค์ว่า หมายถึงความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ โดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดความคิดใหม่ต่อเนื่องกันไป และความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย ความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่น และความคิดที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะหรือความคิดริเริ่ม

อารี พันธุ์ณี (2537: 9) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะนอกเนกนัยอันนำไปสู่การคิดค้นพบ สิ่งแปลกใหม่ ด้วยการคิดดัดแปลงปรุงแต่ง จากความคิดเดิม ผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ ซึ่งรวมถึงการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่างๆ ตลอดจนวิธีการคิด ทฤษฎี หลักการได้สำเร็จ ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ไม่มีใช้เพียงแต่คิดในสิ่งที่เป็นไปได้หรือสิ่งที่เห็นเหตุเป็นผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ความคิดจินตนาการก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะก่อให้เกิดความแปลกใหม่ แต่ต้องควบคู่กันไปกับความพยายามที่จะสร้างสรรค์คิดค้น หรือจินตนาการให้เป็นไปได้ หรือที่เรียกว่าเป็นจินตนาการประยุกต์นั่นเอง จึงจะทำให้เกิดผลงานตากความคิดสร้างสรรค์ขึ้น

เมื่อกล่าวโดยสรุปจากที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาแล้วความคิดสร้างสรรค์หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลแต่ละคนที่คิดได้หลายแง่ หลายมุม หลายทิศทาง คิดได้กว้างไกล และมองเห็น

ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ โดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความคิดแปลกใหม่นำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ไม่ลอกเลียนแบบใคร เป็นงานสร้างสรรค์ที่เป็นตัวของตัวเอง และทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยกว้างขวาง

มีผู้กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ไว้หลายท่าน ดังที่จะนำมากล่าวพอเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าที่กว้างขวางออกไปสำหรับผู้มีความสนใจยิ่งขึ้น

เฮอร์ล็อก (Herlock. 1972 : 319) ได้กล่าวถึงคุณค่าของความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดสร้างสรรค์ให้ความสนุก ความสุข และความพอใจ แก่เด็กและมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของเด็กมากไม่มีอะไรที่จะทำให้เด็กรู้สึกหดหู่ได้เท่ากับงานสร้างสรรค์ของเขาถูกตำหนิถูกดูถูก หรือถูกว่าสิ่งที่เขาสรางนั้นไม่เหมือนของจริง

โครงการพัฒนาสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา (2542 : 25) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์ เป็นคุณสมบัติที่มีคุณภาพมากกว่าความสามารถด้านอื่นๆ ของมนุษย์บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะสามารถสร้างสรรค์ตนเอง และสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในลักษณะที่เหมาะสม พึงพอใจและมีชีวิตที่มีความสุขได้ จากแรงดลใจ จินตนาการที่ควบคู่กับความอดทนอย่างเต็มความสามารถ จะช่วยให้เขาประสบความสำเร็จ แต่หากความพยายามยังไม่บรรลุ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ก็จะไม่ท้อถอยหรือเลิกล้มจะไม่อับจนความคิด และพยายามขวนขวาย จัดแปลงปรับปรุง และความยืดหยุ่น พอที่จะปรับสถานการณ์ให้เหมาะสมในลักษณะที่เป็นไปได้มากที่สุด

สรุปได้ว่า ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์นั้นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของบุคคล ส่งผลต่อบุคลิกลักษณะนิสัยของบุคคล และผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้เพราะสามารถสร้างตนเองและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในลักษณะที่เหมาะสม นำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้มีความอดทน กล้าเผชิญความจริง ปรับตัวให้อยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นได้อย่างปกติสุข และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้กับสังคมประเทศชาติเสมอ

3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

เดวิส (กรมวิชาการ.2543 :6-7 ; อ้างอิงจาก Davis.1973, Psychology of Problem solving.) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนักจิตวิทยา ที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีของความคิดสร้างสรรค์ โดยแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงจิตวิเคราะห์ นักจิตวิทยาทางจิตวิเคราะห์ หลาย คนเช่น Freud และ Kris ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการเกิดของความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นผลมาจากความขัดแย้งภายในจิตใต้สำนึก ระหว่างแรงขับทางเพศ (Libido) กับความรู้สึกผิดชอบทางสังคม (Social conscience) ส่วน Kubie และ Rugg ซึ่งเป็นนักจิตวิเคราะห์ แนวใหม่กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์นั้นเกิดขึ้นระหว่างความรู้สึกกับจิตใต้สำนึก ซึ่งอยู่ระหว่างการรู้สึกกับจิตใจสำนึกซึ่งอยู่ในขอบเขตของจิตส่วนที่เรียกว่า จิตก่อนสำนึก

2. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงพฤติกรรมนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยเน้นที่ความสำคัญของ

การเสริมแรงการตอบสนองที่ถูกต้องกับสิ่งเร้าเฉพาะ หรือสถานการณ์ นอกจากนี้ยังได้เน้นความสัมพันธ์ทางปัญญาคือ การโยงความสัมพันธ์จากสิ่งเร้าหนึ่งไปยังสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดความคิดใหม่หรือสิ่งใหม่เกิดขึ้น

3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงมานุษยนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวความคิดว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มนุษย์มีติดตัวมาแต่กำเนิด ผู้ที่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์ออกมาใช้ได้คือ ผู้ที่มีสัจแห่งตน คือ รู้จักตนเอง พอใจตนเอง และใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพของตนเองมนุษย์จะสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ของตนออกมาได้อย่างเต็มที่นั้นขึ้นอยู่กับการสร้างสภาวะ หรือบรรยากาศที่เอื้ออำนวย

4. ทฤษฎี AUTA ทฤษฎีนี้เป็นรูปแบบของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลโดยมีแนวคิดว่า ความคิดสร้างสรรค์ นั้นมีอยู่ในมนุษย์ทุกคน และสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามรูปแบบ AUTA ประกอบด้วย

4.1 การตระหนัก (Awareness) คือ ตระหนักถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อตนเอง สังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และตระหนักถึงความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตนเองด้วย

4.2 ความเข้าใจ (Understanding) คือ มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

4.3 เทคนิควิธี (Techniques) คือ การรู้เทคนิควิธีในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทั้งที่เป็นเทคนิคส่วนบุคคล และเทคนิคที่เป็นมาตรฐาน

4.4 การตระหนักในความจริงของสิ่งต่างๆ (Actualization) คือ การรู้จัก หรือตระหนักในตนเอง พอใจในตนเอง และพยายามใช้ตนเองอย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งการเปิดกว้างรับประสบการณ์ต่างๆ โดยมีการปรับตัวได้อย่างเหมาะสม การตระหนักถึงเพื่อนมนุษย์ด้วยกันการผลิตผลงานด้วยตนเองและการมีความคิดที่ยืดหยุ่นเข้ากับทุกรูปแบบของชีวิต

3.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของ กิลฟอร์ด (Guilford) ได้อธิบายไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง หรือเรียกว่า ลักษณะการคิดออกเนกนัย หรือการคิดแบบกระจาย (Divergent thing) ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 อย่างด้วยกัน คือ (อารี พันธุ์มณี. 2537:34-40 อ้างอิงจาก Guilford)

- 1) ความคิดริเริ่ม (Originality)
- 2) ความคิดคล่อง (Fluency)
- 3) ความคิดยืดหยุ่น หรือความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility)
- 4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดา หรือความคิดง่าย ๆ ความคิดริเริ่ม หรือที่เรียกว่า Wild idea เป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

ความคิดริเริ่มอาจเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลง และประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น เช่น การคิดเครื่องบินได้สำเร็จ ก็ได้แนวคิดจากการทำเครื่องร่อน เป็นต้น

ความคิดริเริ่มจึงเป็นลักษณะความคิดที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก เป็นความคิดที่แปลกแตกต่างจากความคิดเดิม และอาจไม่เคยมีใครนึก หรือคิดมาก่อน ความคิดริเริ่มจำต้องอาศัยลักษณะความกล้าคิด กล้าลอง เพื่อทดสอบความคิดของตน บ่อยครั้งที่ความคิดริเริ่มจำต้องอาศัยความจินตนาการ

ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) แม้ว่าความคิดสร้างสรรค์จะประกอบด้วยลักษณะความคิดหลายลักษณะ เช่น ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น ความคิดคล่องตัว แต่ความคิดละเอียดลออก็ขาดเสียไม่ได้ตามหลักการพัฒนาการ ของความคิดละเอียดลออก็พอสรุปได้ดังนี้คือ

1. พัฒนาการของความละเอียดลออจะขึ้นอยู่กับอายุ กล่าวคือเด็กที่อายุมากจะมีความสามารถด้านนี้มากกว่าเด็กที่มีอายุน้อย

2. เด็กหญิงจะมีความสามารถมากกว่าเด็กผู้ชาย

3. เด็กที่มีความสามารถสูงทางด้านความคิดละเอียดลออจะเป็นเด็กที่มีความสามารถทางด้านการสังเกตสูงด้วย

ส่วนพฤติกรรมทางด้านความละเอียดลออ สำหรับเด็กผู้ชายจะมีลักษณะ ดังนี้

1. ชอบผจญภัย
2. สุขภาพดี
3. ปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำให้ดีที่สุด
4. เห็นอกเห็นใจคนอื่น
5. ชอบเสี่ยงภัย
6. มีอารมณ์ขัน
7. ไม่ขลาดกลัว และไม่ขี้อาย แต่มักเบื่อง่าย
8. ไม่ชอบทำงานตามคำสั่ง
9. ไม่มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย
10. ไม่ชอบก่อความสงบสุขของกลุ่ม

และสำหรับเด็กผู้หญิงจะมีลักษณะ ดังนี้

1. ชอบผจญภัย
2. มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย
3. มีอารมณ์รุนแรง
4. หยิ่ง และมีความพอใจในตนเอง
5. ไม่เบื่อง่าย

ทอเรนซ์ (หงษ์นีย์ เอื้อรัตนรักษา. 2538 : 11; อ้างอิงจาก Torrance.1964: 125-14 Education and the creative Potential.) ได้นำเอาแนวคิดและองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์มาใช้ในการศึกษาวิจัยในรูปแบบการเรียนการสอนไว้มาก ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1. ความคล่องแคล่วในการคิด(Fluency) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีคำตอบในปริมาณมากในเวลาจำกัด

2. ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) หมายถึง ลักษณะของความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดา และไม่ซ้ำกับที่มีอยู่

3. การคิดริเริ่ม (originality) หมายถึง ลักษณะของความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดา และไม่ซ้ำกับที่มีอยู่

กิลฟอร์ด และฮอฟเนอร์ (Guilford and Hoepfner.1972:137-152) ได้ศึกษาองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์เพิ่มเติม และพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 8 องค์ประกอบคือ

1. ความคิดริเริ่ม
2. ความคิดคล่องตัว
3. ความคิดยืดหยุ่น
4. ความคิดละเอียดลออ
5. ความไวต่อปัญหา
6. ความสามารถในการให้นิยามใหม่
7. ความซุ่มซ่าม
8. ความสามารถในการทำนาย

เจเลน และเฮอร์บัน(Jellen and urban.1986:141) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ไว้ในข้อสอบ ทีซีที-พีที (TCT-PT) ดังนี้ว่า

1. ความคิดคล่องแคล่ว
2. ความคิดยืดหยุ่น
3. ความคิดริเริ่ม
4. ความคิดละเอียดลออ
5. การกระทำที่แสดงถึงการเสี่ยงอันตราย
6. การผสมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น การจัดรวมสิ่งต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง
7. อารมณ์ขัน

จะเห็นได้ว่า นักการศึกษาหลายท่านให้รายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ไว้คล้ายคลึงกัน ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์นี้ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ดเชื่อว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถ

ทางสมองที่คิดได้อย่างซับซ้อน กว้างไกล หลายทิศทาง หรือเรียกว่า ความคิดอเนกนัยซึ่งประกอบด้วย ความคิดริเริ่มความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ

3.4 กระบวนการคิดสร้างสรรค์

กระบวนการคิดสร้างสรรค์นั้น เกิดขึ้นเมื่อคนเรามุ่งคิดเพื่อไปสู่จุดหมายที่แปลกใหม่มีผู้กล่าวถึงขั้นตอนของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ไว้หลายท่านด้วยกัน คือ

ทอแรนซ์(Torrance. 1962 : 17) ได้กำหนดขั้นตอนในกระบวนการคิดสร้างสรรค์เป็น 5 ขั้นตอนได้แก่

- 1) การคิดหาความจริง
- 2) การค้นพบปัญหา
- 3) การหาสมมติฐาน
- 4) การค้นพบคำตอบ
- 5) การยอมรับผลจากการค้นพบ

กิลฟอร์ด (Guilford. 1967) กล่าวว่าคนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะต้องมีความฉับไวที่จะรับรู้ปัญหา มองเห็นปัญหาสามารถที่เปลี่ยนแปลงความคิดใหม่ๆ ได้ง่ายซึ่งวิธีการคิดมีลำดับขั้นตอนดังนี้

- 1) การรับและการเข้าใจ
- 2) การจำ
- 3) การคิดแบบอเนกนัย
- 4) การคิดแบบเอกนัย
- 5) การประเมินค่า

จุงส์ (อารี พันธุ์ณี. 2537:12.13 ; อ้างอิงจาก Jungs.1963) ได้อธิบายถึงวิธีการสร้างความคิดสร้างสรรค์ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน โดยเขาเสนอวิธีการคิดสร้างสรรค์ไว้ 5 ขั้นตอนและเรียกขั้นเหล่านี้ว่า“ห้าขั้นแห่งการสร้างความคิด” ดังนี้

ขั้นที่ 1 คิดรวบรวมข้อมูล หมายถึง การคิดรวบรวมวัตถุดิบต่างๆ คิดถึงข้อมูลต่างๆ ทุกอย่างที่เรากระทำ เช่น การโฆษณา หรือการเขียนรูป เราก็คิดถึงภาพที่เรากระทำมา เช่น สี เส้น สี การวาดรูปที่เขาทำกันมา พยายามใช้ความคิดกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อย่างกระตือรือร้นให้มันหลั่งไหลเข้าสู่ใจหรือสมองของเรา

ขั้นที่ 2 ขบวนการใช้วัตถุดิบ หมายถึง การคิดข้อมูลต่างๆ ที่ได้รวบรวมในใจครั้งแล้วครั้งเล่าว่าการทำอย่างนี้จะเป็นที่สนใจและได้ประโยชน์ไหม แล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลอันอื่นที่เรารวบรวมอยู่ในใจ หากสมองเหนื่อยก็จงหยุดพักไว้ก่อน

ขั้นที่ 3 ทำใจให้ว่าง หมายถึง การหยุดคิดแล้วทำจิตใจให้ว่าง ลืมปัญหาต่างๆ ในขั้นที่สองแล้วหันเหความสนใจไปยังสิ่งอื่นๆ อีกปล่อยให้จิตใจได้สำนึกของกลไกความคิดทำงานของมันต่อ

ขั้นที่ 4 ยูเรคา หมายถึง ขั้นเกิดความคิดแวบเข้ามา บางครั้งความคิดอาจหลั่งไหลเข้ามาโดยไม่คาดฝัน อาจเป็นเวลาไหนก็ได้ แต่ส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นในตอนเราครึ่งหลับครึ่งตื่นในตอน

เข้า และเราเรียกขั้นนี้ว่า “ยูเรคา” ซึ่งแปลว่า “ข้าพเจ้าได้พบแล้ว” หรือ “ได้ตัวแล้ว” ซึ่งเป็นคำกล่าวของ อาร์เคมีดีส กล่าวในขณะที่เขาได้พบวิธีหาน้ำหนักของวัตถุ เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของทองคำ

ขั้นที่ 5 วิพากษ์วิจารณ์ หมายถึง เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เวลาวิพากษ์วิจารณ์อย่างจริงจังต่อความคิดใหม่ที่คิดได้ แล้วพยายามจัดความคิดนั้นให้เป็นรูปร่าง เพื่อจะนำไปใช้ประโยชน์ หรือให้มันทำงานได้ เขาเสนอแนะว่า ช่วงตอนนี้เป็นโอกาสที่ให้ใครช่วยวิพากษ์วิจารณ์ เพราะบางทีคำพูดสักเพียงประโยคเดียวอาจทำให้ความคิดใหม่ที่คิดนั้นดีขึ้น

จากทั้ง 5 ขั้นตอนตามที่กล่าวมาแล้วนี้จะเห็นได้ว่า กระบวนการคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยลำดับขั้นต่างๆ ได้แก่ รวบรวมข้อมูล ตั้งสมมติฐาน การใช้ความคิด ตลอดจนนำไปใช้และปรับปรุงให้สมบูรณ์

3.5 คุณลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นศักยภาพของแต่ละบุคคล บุคคลที่มีศักยภาพด้านนี้ได้รับการพัฒนาจึงจะได้ชื่อว่า เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ ฉะนั้นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จึงมีลักษณะที่แตกต่างไปจากบุคคลอื่นๆ ดังที่มีผู้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้(กรมวิชาการ. 2534 14-15)

Anastasi (1958) กล่าวว่า “ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 4 ประการคือ มีประสบการณ์ที่กว้างขวาง มีความพร้อมที่จะเสี่ยง มีความพร้อมที่จะก้าวไปข้างหน้า และมีความสามารถที่จะยืดหยุ่นความคิดไว้อย่างคล่องแคล่วในระดับสูง.”

มาลินี จุฑะรพ. 2537: 194; อ้างอิงจาก บังอร ชินกุลกิจนิวัฒน์ ได้รวบรวมลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ระดับสูง คือ

- 1) ชอบอิสระ (Independence) และมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง
- 2) ยืดหยุ่น (Flexibility) มองโลกกว้างไกล
- 3) มีแรงกระตุ้นให้กล้ากระทำและเสี่ยง (Impulsiveness)
- 4) มีอารมณ์ขัน (Sense of Humor)
- 5) มีแรงจูงใจที่เข้มข้น (Strong Motivation)
- 6) ชอบการทดลองที่สลับซับซ้อน (Complex experiment)

จากข้อความและคำกล่าวเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ พอจะสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะแตกต่างไปจากคนทั่วไปทั้งในด้านความคิด การพูด การแสดงออก การกระทำ และการแก้ปัญหา ซึ่งจะมีความเป็นตัวของตัวเอง โดยพยายามค้นหา สำรวจ ทดลอง สร้างสิ่งใหม่ ไม่ให้ซ้ำใคร เป็นอิสระยืดหยุ่น และมีอารมณ์ขัน เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว ความคิดสร้างสรรค์จึงหมายถึง ความสามารถทางสมองของนักเรียนในการคิดได้หลายทิศทาง ซึ่งแสดงความสามารถ โดยการตอบสนองต่อสถานการณ์ในสังคมศึกษาในแง่ของปริมาณความหลากหลาย

ของคำถามตอบ และความคิดที่แปลกใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ความคิด 3 ลักษณะ คือ

1. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคิดหาคำตอบให้ได้มาก รวดเร็ว และถูกต้อง
2. ความยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคิดหาคำตอบให้ได้หลายประเภทหลายชนิดโดยไม่ซ้ำอยู่กับรูปแบบเดียวคิดดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็นอีกสิ่งหนึ่ง
3. ความคิดริเริ่ม (Original) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคิดหาคำตอบแปลกใหม่แตกต่างไปจากความคิดของคนอื่น ไม่ซ้ำกับคนอื่น ๆ

3.6 การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542:161-162) เสนอว่า วิธีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สามารถทำได้ดังนี้

- 1) ทำสิ่งที่คุ้นเคยให้แปลก การที่จะคิดเรื่องเดียวกับคนอื่น และคิดให้แปลกไปจากคนอื่นได้ จะต้องฝึกหัดให้เป็นคนช่างสงสัย และบางครั้งต้องคิดแบบเรียบง่ายบ้าง อย่างคิดสลับซับซ้อนจนเกินไป เพราะว่สิ่งทั้งหลายที่อยู่รอบตัวเราบางครั้งก็เกิดขึ้นจากความคิดแบบพื้นๆ ธรรมดา
- 2) ทำสิ่งที่แปลกให้คุ้นเคย การฝึกตนเองให้มีความคุ้นเคยกับสิ่งที่แปลกอยู่เป็นประจำ จะทำให้เราเป็นคนที่มีความกล้าที่จะคิดโดยไม่ถูกล้อมกรอบในเรื่องความเคยชิน หรือติดอยู่กับค่านิยมที่เน้นเรื่องความสำเร็จ และประณามความล้มเหลว
- 3) ใช้เวลาในการคิด สมอมของคนที่เราต้องการทั้งเวลาและเสรีภาพ ดังนั้นในการทำอะไรก็ตาม ควรจะใช้เวลาเผื่อไว้สำหรับสมอมได้มีเวลาคิดไตร่ตรอง ไม่รีบร้อนในการตัดสินใจจนเกินไป มีสมาธิ ค่อย ๆ คิด จิตไม่ฟุ้งซ่าน ซึ่งจะทำให้มองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาได้หลาย ๆ ทาง
- 4) คิดในเชิงสมมุติอยู่เสมอ การคิดในเชิงสมมุตินี้ สามารถทำได้โดยการตั้งคำถามกับตัวเองเสมอๆ ว่า“ อะไรจะเกิดขึ้น ถ้า.....”
- 5) คิดอย่างคลุมเครือ กระตุ้นให้เกิดการคิดอย่างคลุมเครือนั้น สามารถทำได้ด้วยการตั้งคำถามให้คลุมเครือเอาไว้ในการทำงานหรือสั่งการ ความคลุมเครือเป็นเรื่องอันตราย เพราะอาจทำให้เกิดความผิดพลาด และเสียหายได้แต่ในระบบของความคิด ความคลุมเครือจะช่วยทำลายกำแพงที่ปิดล้อมความคิดลงได้
- 6) ไม่ยึดติดกับความถูกต้อง หรือความผิดพลาดคนส่วนใหญ่จะถูกสอนให้มีความคิดว่าเมื่อทำการสิ่งใดแล้วจะต้องให้ให้สำเร็จเพียงอย่างเดียว ความล้มเหลวเป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ และเป็นความอับอาย การทำผิดเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง และเกิดความไม่พอใจด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนไม่กล้าเสี่ยง หรือทำอะไรนอกของเขตที่เคยชิน เพราะกลัวความล้มเหลว และจะได้รับผลกระทบจากสังคม คือการตำหนิตติเตียน การดูถูกดูแคลน ซึ่งทัศนคติดังกล่าวนี้จะเป็นกำแพงปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์ในตัวบุคคลเป็นอย่างมาก เพราะแท้ที่จริงแล้ว ความล้มเหลว หรือข้อผิดพลาดควรจะเป็น

สิ่งที่นำมาศึกษา และถือเป็นบทเรียนในการแสวงหาแนวทางใหม่ด้วยความอดทนและเพียรพยายามที่จะจัดข้อบกพร่องให้หมดสิ้นไป

7) มีทัศนคติที่ดีต่อชีวิต การที่สมองจะปลอดโปร่งความคิดจะแจ่มใสจำเป็นต้องอาศัยพลังจิตที่ดีมาช่วยสนับสนุน การมีทัศนคติที่ดีต่อชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญ ต้องพยายามทำตนให้เป็นคนที่มีความหวังอยู่เสมอ ไม่เหนื่อยหน่าย ท้อแท้ หรืออับจนต่อชีวิต โดยจะต้องคิดอยู่เสมอว่า “พรุ่งนี้จะต้องดีกว่าวันนี้”

3.7 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542 : 162-163) กล่าวว่าครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน เพราะครูเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักเรียน ดังนั้น ครูจะต้องมีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนให้เจริญงอกงามอย่างเต็มที่ โดยใช้แนวทางดังนี้

- 1) สอนให้นักเรียนรู้จักคิด คิดเป็น คิดหลาย ๆ แง่มุม และสามารถคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ
- 2) กระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงความรู้สึกรักคิดออกมาในวิถีทางที่สร้างสรรค์
- 3) ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักใช้จินตนาการของตนเอง ตลอดจนความสามารถต่าง ๆ อันจะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์
- 4) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอยู่เสมอ
- 5) ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักถามในระหว่างการเรียนการสอน โดยครูจะต้องให้ความสนใจต่อคำถามของนักเรียน
- 6) ครูควรใช้วิธีการสอนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องทุกวัน
- 7) ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดเชิงสร้างสรรค์ในเนื้อหาทุก ๆ วิชา
- 8) ครูควรสร้างบรรยากาศแห่งความอิสระทางวิชาการ อย่าเข้มงวดกวดขันจนเกินไป
- 9) ครูควรจัดแต่งสภาพห้องเรียนให้แลดูแปลกใหม่อยู่เสมอ เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่าง มีชีวิตชีวา
- 10) ครูไม่ควรกำหนดรูปแบบความคิด และบุคลิกภาพของนักเรียนในชั้นให้เหมือนกับเป็นพิมพ์เดียวกัน แต่ควรส่งเสริมความคิด และการผลิตสิ่งแปลกใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชีวิต

อรพรรณ พรสีมา. (2543 : 43) ได้สรุปเกี่ยวกับกิจกรรมที่จำเป็นต่อการคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

- 1) ฝึกเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุและแนวทางแก้ปัญหาหลาย ๆ แนวทาง
- 2) ฝึกมองข้อเสนองานของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลจากหลาย ๆ มุมมอง
- 3) ฝึกเสนอความคิดเห็นเพื่อเติมจากความคิดเห็นของคนอื่น
- 4) ฝึกเสนอความคิดเห็นให้แตกต่าง จากความคิดเห็นของคนอื่น
- 5) หาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมระดมสมอง (Brainstorming)
- 6) ฝึกมองหา และตรวจสอบอิทธิพลขององค์ประกอบ หรือกิจกรรมย่อยที่มีผลต่อองค์ประกอบใหญ่หรือกิจกรรมหลัก

- 7) ฝึกติดตามหาข้อมูลที่เป็นผลอันเนื่องมาจากการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของบุคคลสำคัญ
- 8) ฝึกมองหาความสัมพันธ์ของเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์
- 9) ฝึกเสี่ยงเสนอความคิดเห็น
- 11) ฝึกสร้างจินตนาการเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ
- 12) ฝึกเปรียบเทียบสิ่งของเหตุการณ์และกิจกรรม
- 13) ฝึกสร้างภาพ สร้างฝัน และสร้างความสำเร็จ
- 14) ฝึกสืบทอดเหง้า ความเป็นมา และความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของเหตุการณ์
- 15) ฝึกถามคำถามหลาย ๆ คำถาม โดยเฉพาะคำถามปลายเปิด
- 16) ฝึกพูดและเขียนนวนิยาย
- 17) ฝึกคิดหาทางเลือกทางที่เป็นไปได้ และเลือกเพื่อแก้ปัญหาเหตุการณ์สถานการณ์ต่าง ๆ

3.8 อุปสรรคของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

กรมวิชาการ. (2534 : 14 -18) ได้สรุปรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับอุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์ซึ่งรอว์ลินสัน (Rawlinson 1971) ได้ศึกษารวบรวมอุปสรรคเหล่านี้ไว้เป็น 6 ประการดังนี้

1) การต้องการคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว (The one right answer)บุคคลทั่ว ๆ ไปหรือแม้แต่ผู้ที่ชอบวิเคราะห์ จะพยายามหาคำตอบซึ่งถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว และจะมีความพอใจเมื่อได้พบคำตอบนั้นแล้ว แต่ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์เมื่อพบคำตอบแล้วเขาจะหาคำตอบ หรือผลเพิ่มเติมที่นอกเหนือจากคำตอบที่ถูกต้องนั้น

2) การจำกัดความคิดตนเอง (the self- imposed) บุคคลทั่ว ๆ ไปจะคิดในขอบเขตที่จำกัดซึ่งในบางปัญหาก็จะไม่สามารถหาคำตอบได้ แต่ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะคิดเกินขอบเขตไม่อยู่ในวงจำกัด และเขาจะพบวิธีแก้ปัญหาในที่สุด

3) ความเคยชิน (conformity) บุคคลทั่ว ๆ ไป จะคิดเท่าที่เห็นปรากฏตามความเคยชิน หรือประสบการณ์ที่มีมา แต่ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะคิดในแง่มุมต่าง ๆ นอกเหนือจากที่เป็นอยู่ เช่น อาจจะมองสิ่ง ๆ หนึ่งในหลายมิติ ในขณะที่คนทั่ว ๆ ไป มองเห็นเพียงมิติเดียว เป็นต้น

4) การไม่สนใจสิ่งที่ท้าทายความคิด (failing to challenge the obvious) มีการกระทำบางอย่างที่ท้าทายความสนใจและความคิด ซึ่งถ้าพิจารณาแล้วก็ไม่น่าเป็นไปได้ แต่ก็อาจเป็นไปได้คนทั่วไปจะไม่สนใจทำสิ่งเหล่านี้ แต่ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะพยายามทำสิ่งนี้ให้เป็นจริงขึ้นมาให้ได้

5) การประเมินผลความคิดเร็วเกินไป (evaluating ideas too quickly)นักวิเคราะห์หรือคนทั่วไปมักจะประเมินผลความคิดของเขาเกือบจะทันทีเมื่อเริ่มใช้ความคิดเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ เช่น อาจจะประเมินว่า ความคิดของตนเป็นความคิดโง่ๆ หรือไม่อาจเป็นไปได้ ซึ่งจะทำให้ความคิดนั้นๆ ไม่ได้ถูกนำมาใช้เลย การประเมินผลยังไม่ควรมีบทบาท ในขณะที่คนเรากำลังใช้ความคิดสร้างสรรค์

ควรจะเร่งพิจารณาความคิดที่เกิดขึ้นไว้มาก่อน เพราะความคิดนั้นอาจจะเป็นก้าวหนึ่งของความคิดสร้างสรรค์

6) ความกลัวจะถูกมองว่าโง่ (the fear of looking a fool) บุคคลทั่วไปจะไม่พยายามแสดงความคิดเห็นของตนเองออกมาด้วยกลัวจะถูกมองว่าโง่ แต่ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะไม่คิดเช่นนั้นเขาจะกล้าแสดงความคิดเห็นออกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงคุณภาพของความคิดเหล่านั้น เพราะอาจจะมีความคิดใดความคิดหนึ่งที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่ดีมากกว่าก็ได้

อาร์ พันธ์ณี (2537 : 122 - 126) กล่าวถึงอุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์พอจะสรุปได้ดังนี้

1) การไม่ชอบให้ซักถาม การที่ผู้ใหญ่ไม่สนับสนุนให้เด็กเป็นคนช่างซักช่างถาม หรือยับยั้งการถาม และรู้สึกรำคาญ และไม่พอใจการที่เด็กซักถามบ่อยๆ และโดยเฉพาะเด็กบางคนที่ชอบถามแปลกๆ ถ้าครู หรือตำหนิ ว่าโง่ ทึบ การกระทำดังกล่าวนอกจากจะไม่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แล้วยังเป็นการยับยั้งริตรอน และขัดขวางความอยากรู้อยากเห็นของเด็กให้หมดไป

2) การเอาอย่างกัน หรือ การทำตามอย่างกัน หมายถึง การกระทำที่ชอบเอาอย่างกัน คิดตามกัน คิดในสิ่งที่เคยมี เลียนแบบของเดิม ไม่กล้าคิดและกระทำให้แตกต่างจากคนอื่น หรือของเดิมบางครั้งอาจจะกล้าคิด แต่ไม่กล้าแสดงออก เพราะกลัวถูกหัวเราะเยาะ กลัวสังคมไม่ยอมรับ การกระทำของตน การทำสิ่งที่เหมือนเดิมก็จะไม่ทำให้เกิดสิ่งแปลกใหม่ หรือความคิดสร้างสรรค์ขึ้น ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นของเขาเอง

3) การเน้นบทบาทและความแตกต่างทางเพศมากเกินไป การที่สังคมกำหนดบทบาทเพศหญิงเพศชายอย่างเคร่งครัด ทำให้ทั้งสองเพศไม่กล้าล่วงล้ำในเส้นที่ขีดกำหนดไว้ทั้งที่มีความสามารถ

4) วัฒนธรรมที่เน้นความสำเร็จและประณามความล้มเหลว ดังนั้นจึงทำให้เด็กไม่กล้าทดลองของใหม่ เพราะกลัวความล้มเหลว และผลที่ได้รับจากสังคม คือการดูถูกดูแคลน ลักษณะเหล่านี้จึงเป็นเหตุให้เกิดความหวาดกลัว ไม่กล้าทดลอง ความคิด ความสนใจของตน หรือวิพากษ์วิจารณ์ใหม่ ๆ อันเป็นทางไปสู่การสร้างสรรค์

5) บรรยากาศที่เคร่งเครียดและเอาจริงเอาจังมากเกินไป หมายความว่า การกระทำและความคิดทุกอย่างจะต้องอยู่ในระเบียบแบบแผนอย่างเคร่งเครียด จะคลาดเคลื่อน หรือเบี่ยงเบนไปแม้แต่เล็กน้อยก็ถือเป็นความผิดอันยิ่งใหญ่ และไม่สามารถยกย่องให้ได้ บรรยากาศแบบนี้จะทำให้รู้สึกอึดอัดหวาดกลัว และไม่กล้าคิดสร้างสรรค์

6) ความกลัว หมายถึง ความไม่กล้าคิดไม่กล้าแสดง และไม่กล้ากระทำการสิ่งใดใหม่ๆ เพราะกลัวการถูกหัวเราะเยาะ กลัวถูกตำหนิ ความกลัวจะเป็นตัวบั่นทอนความคิดสร้างสรรค์อย่างยิ่ง และจะระลึกเสมอว่า คนที่กลัวการตำหนิคือคนที่ไม่ได้ทำอะไรเลย

7) ความเคยชิน หมายถึง การยอมรับ หรือติดอยู่กับรูปแบบ หรือการกระทำเดิมที่เคยทำเป็นประจำ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ มองเห็นความคิดใหม่ การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องเดิมน่าเบื่อ สร้างความรำคาญ และเพิ่มปัญหา ดังนั้นควรปลูกฝังให้รู้จักการปรับปรุงสภาพแวดล้อมตนเองให้ต่างจากที่เคยเป็นมา

8) ความมีอคติ หรือความลำเอียง หมายถึง ความเชื่อ และคิดตามทัศนะของคนลำเอียง และยึดมั่นกับความเข้าใจของคน โดยไม่ยอมรับรู้สิ่งใหม่ทำให้เกิดทัศนคติที่คับแคบไม่ยอมเชื่อถือแนวทางอื่นๆ ที่เป็นไปได้

9) ความเฉื่อยชา หมายถึง ความอึดอาดเชื่องช้าและความล่าช้าในการริเริ่มทั้งความคิด และการกระทำ ความเฉื่อยชาเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อการสร้างสรรค์ เป็นการแสดงถึงการขาดความคิดริเริ่ม ขาดแรงกระตุ้นที่จะผลักดันให้ทำสิ่งใหม่ๆ

10) ความเกียจคร้าน จะเป็นอุปสรรคของงานทุกชนิด ยังหมายรวมถึงลักษณะที่ทำให้เพียงให้ผ่านไป ไม่เอาจริงเอาจังในสิ่งใด สักแต่ทำให้พอเสร็จ ฉะนั้นบุคคลที่เกียจคร้านจะไม่สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ดีได้ และความเกียจคร้าน ก็ไม่เคยให้ผลดีแก่ผู้ใด

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว อุปสรรคของการเกิดความคิดสร้างสรรค์มีหลายสาเหตุด้วยกัน ลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล เช่น ความขี้เกียจ เฉื่อยชา กลัว ขี้อาย ชอบเลียนแบบ การมีอคติ สาเหตุจากบุคคลอื่น คือผู้ใหญ่ เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือครูที่ไม่เข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์ เช่น ไม่ชอบตอบคำถาม ชอบดุ เคร่งครัด เจ้าระเบียบ เหล่านี้เป็นการรีดรอน และยับยั้งการเกิดความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้วัฒนธรรม ความเชื่อ ก็เป็นอุปสรรคต่อความคิดสร้างสรรค์ เช่น การยกย่องความสำเร็จ ประณามความล้มเหลว ทำให้บุคคลไม่กล้าคิดสิ่งใหม่ ๆ เพราะกลัวผิดพลาด เหล่านี้เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

งานวิจัยภายในประเทศ

จันทร์จรัส ทัศนสุทธิ (2528: 77) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยเทคนิคการสอนแบบบูรณาการ และการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พงษ์ทอง คำแท่ง (2531 : 68-69) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคคิวชี และเรียนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ การมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้เทคนิคคิวชี และเรียนตามคู่มือครูมีความแตกต่างกัน และสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พจน์ท์ ไวทยานนท์ (2541: 36) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดสุวรรณวิทยุญญากาวาส จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ มีความคิดสร้างสรรค์มากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้บทบาทสมมติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พัชรี มีสุคนธ์ (2543 :35-36) ได้ศึกษาพัฒนาชุดฝึกความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองคิดเป็นร้อยละ 50.94

วรวัลย์ อินทรรัตน์ (2540:138-139) ได้ศึกษาผลการฝึกกระตมพลังสมองตามแนวคิดของวิลเลียมส์ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิพัฒนากรุงเทพจำนวน 30 คน เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองได้รับการฝึกกระตมพลังสมองตามแนวคิดของวิลเลียมส์ กลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกกระตมพลังสมองตามแนวคิดของวิลเลียมส์ ใช้แบบแผนทดลองแบบ Randomized Control Group Pretest - Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ผลวิจัยพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลังจาก ได้รับการฝึกกระตมพลังสมอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ภายในประเทศนี้พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนต่างๆ นั้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาขึ้นตามลำดับ และทำให้เห็นพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เพิ่มขึ้น

งานวิจัยในต่างประเทศ

เกทเซลส์ และแจ๊คสัน (Getzels and Jackson.1962: unpaged) ได้ศึกษาถึงลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษา 2 ลักษณะ คือ เด็กที่มีสติปัญญาสูง (High IQ) และเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง (High Creative) พบว่า เด็กที่มีสติปัญญาสูง เป็นผู้ที่ใช้ความสามารถในการคิดเอกนัย (Convergent Abilities) จะคิดในทางเดียว ถือคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว ในขณะที่เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะต้องใช้ความสามารถทั้งในการคิดแบบเอกนัย และอเนกนัย (Convergent and Divergent Abilities)

ทอเรนซ์ (Vemon. 1978; citing Torrance. 1964 : 92) ได้ศึกษาความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์จากรูปภาพที่เด็กวาดเช่นกัน แต่ศึกษาโดยยึดอายุเป็นเกณฑ์ และได้รายงานไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์จะไม่เกิดขึ้นกับเด็กที่มีสติปัญญาและมีอารมณ์ที่เป็นปกติจนกระทั่งอายุ 11 ปี สามารถวาดรูปภาพที่แสดงถึงอารมณ์ความคิด และลักษณะการกระทำต่างๆ ซึ่งเวอร์นอนเรียกว่า "ความสามารถในการกำหนดสมมติฐาน" ซึ่งจะพัฒนาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อย่างช้าๆ จนกระทั่งอายุ 11 ปี

เฟลด์ฮูเซน และคนอื่นๆ (Feldhusen and others. 1965: 40-45) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และการอ่านของนักเรียนเกรด 7 และเกรด 8 จำนวน 273 คน ผลการศึกษาพบว่า ความยืดหยุ่นในการคิด และความคิดริเริ่มมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของวิชา สังคมและการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความคล่องในการคิดไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แอนเดอร์สัน (Anderson. 1970: 185-A) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิริยาร่วมกันแก้ปัญหาในห้องเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กนักเรียนระดับ 6 ผลการศึกษาพบว่า การแก้ปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถทางการสร้างสรรค์ สามารถพิจารณาผลผลิต และกระบวนการในการแก้ปัญหาซึ่งความสามารถทางการสร้างสรรค์นี้ไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ออสบอร์น (ศศิพันธ์ พัดสมร. 2540: 30; อ้างอิงมาจาก Osborn. 1963: 19-22) ได้กล่าวไว้ว่า เพศหญิงนั้นมีสรรพภาพทางกายดีกว่าเพศชาย แต่เด่นกว่าเพศชายในด้านจินตนาการ และได้กล่าวถึงการทดสอบของ Johnson O'Conner Foundation ทดสอบโดยใช้แบบทดสอบทั้งหมด 702 ชุด พบว่า เพศหญิงมีความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเพศชาย 25 เปอร์เซนต์และ Edwin J. MacEwan of Paternon' New Jersey ซึ่งรายงานไว้ว่า จากการเรียนในชั้นเรียนที่มีนักเรียนจำนวน 32 คน พบว่า เด็กหญิงมีความสามารถด้านความคิดคล่องตัวสูงกว่าเด็กชาย 40 เปอร์เซนต์

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในต่างประเทศก็ทำให้ทราบถึงพัฒนาการที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่เพิ่มขึ้น และเป็นหลักการ และทฤษฎีที่นักการศึกษาไทย ได้นำมาเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอันสอดคล้องกับ แนวทางการปฏิรูประบบการศึกษาของไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่ง พุทธศักราช 2542 ปรับปรุง ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การดำเนินการทดลอง
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 โรงเรียนแม่พระฟาติมาสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแม่พระฟาติมาสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 1 ห้องเรียน ได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Cluster Random Sampling) เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลองการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 2.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์
- 2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา
- 2.3 แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์ มีขั้นตอนการจัดทำดังนี้

3.1.1 ศึกษาหลักการ วิธีการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ

3.1.2 ศึกษาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สารและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่3(ม.1-3) เรื่องหน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธ ชาวพุทธตัวอย่าง และศานพิธี เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สารการเรียนรู้ คำอธิบาย หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน และแผนการจัดการเรียนรู้

3.1.3 จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สารการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ วิเคราะห์เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วสร้างแผนการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ 4 แผนจำนวน 16 คาบ ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. สารสำคัญ
2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
3. สารการเรียนรู้
4. กระบวนการเรียนรู้/กิจกรรมการเรียนรู้
5. การวัดและประเมินผล
6. แหล่งการเรียนรู้

3.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องของสารการเรียนรู้และการจัดกระบวนการเรียนรู้/กิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนตรวจสอบคล้อยระหว่างขั้นตอนต่างๆ ของแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข

3.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแม่พระฟาติมา เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน เพื่อหาข้อบกพร่องในการใช้ภาษาความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้กับเวลาที่กำหนดแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนที่จะนำไปทดลองจริง

3.1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ ไปสอนเพื่อทำการวิจัยต่อไป

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 ศึกษาการสร้างแบบทดสอบจากหนังสือเทคนิคการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาของ สมบูรณ์ ชิตพงศ์ (2523 :1-140) และเทคนิคการเขียนข้อสอบของ ชวาล แพร่ตกุล (2522 :1-407)

3.2.2 ทำการวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมจริยธรรม ในมาตรฐานช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3) โดยผู้วิจัย และอาจารย์ผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจำนวน 3 ท่าน ร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตร และสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรจากหน่วยการเรียนรู้และพฤติกรรมที่ต้องการจัดตามหลักของ เบเนจามิน เอส บลูม (Bloom.1956 : 48-50) เป็นเกณฑ์ในการกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการวัดจากหน่วยการเรียนรู้ และจำนวนข้อของแบบทดสอบ

3.2.3 จำแนกการเรียนรู้ที่คาดหวังออกเป็นพฤติกรรม โดยจำแนกผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ประกอบด้วยพฤติกรรมที่ต้องการวัด 6 ด้านคือ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า

3.2.4 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ใช้ในการทดลองโดยยึดหลักเกณฑ์ตามผลการวิเคราะห์หลักสูตร ข้อสอบที่สร้างเป็นแบบปรนัย 5 ตัวเลือก โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่สอน จำนวน 60 ข้อ

3.2.5 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญในการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และการวัดผล จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ และความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง โดยนำไปเปรียบเทียบกับตารางวิเคราะห์หลักสูตรว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์สามารถวัดได้ครอบคลุมพฤติกรรมต่างๆ ตามตารางวิเคราะห์หลักสูตรหรือไม่ แล้วคัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป มาปรับปรุงคำถามตัวเลือกการใช้ภาษา ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ให้ใช้ได้ทั้งหมด 60 ข้อ ที่มีค่า IOC .50 ขึ้นไป เพื่อจัดพิมพ์เป็นชุดแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา

3.2.6 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์วิเคราะห์หลักสูตรไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแม่พระฟาติมา ดินแดง กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน ที่เคยได้เรียนบทเรียนเรื่องหน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธ ชาวพุทธตัวอย่าง และศาสนพิธี มาแล้วเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา

3.2.7 นำแบบทดสอบที่นักเรียนทำแล้วมาวิเคราะห์เป็นรายข้อ โดยการตรวจให้คะแนนข้อใดตอบถูกให้ 1 คะแนน ส่วนข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบหรือตอบเกินกว่า 1 แห่ง ให้ 0 คะแนนเมื่อตรวจและรวมคะแนนแบบทดสอบเรียบร้อยแล้ว จึงทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าความยากง่าย(p) และหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบแต่ละข้อโดยใช้เทคนิค 27% ของจุง เทห์ ฟาน (Fan.1952 : 3-32) แล้วเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีความยากง่าย (p) ระหว่าง .23 -.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .20-80 ขึ้นไป (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 217-218) โดยได้เลือกแบบทดสอบไว้ จำนวน 40 ข้อ

3.2.8 นำแบบทดสอบที่คัดเลือก ไปทดลองกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบที่ได้ คือ 0.84 โดยใช้สูตร KR- 20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2538 :197– 198 ; อ้างอิงมาจาก คูเดอร์ ริชาร์ดสัน)

3.2.9 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.3 แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์

ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีของทอแรนซ์ ซึ่งแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์มีจำนวน 5 ฉบับโดยแบบทดสอบแต่ละฉบับจะวัดความสามารถทางสมองในการคิดทั้ง 3 ด้าน คือ ความคล่องแคล่วในการคิด ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม ซึ่งลักษณะของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ มีดังนี้

การตั้งคำถาม เป็นข้อความที่วัดความสามารถทางสมองในการตั้งคำถามในแง่มุมต่างๆ ให้มากที่สุด จากสถานการณ์ทางสังคมที่กำหนดให้

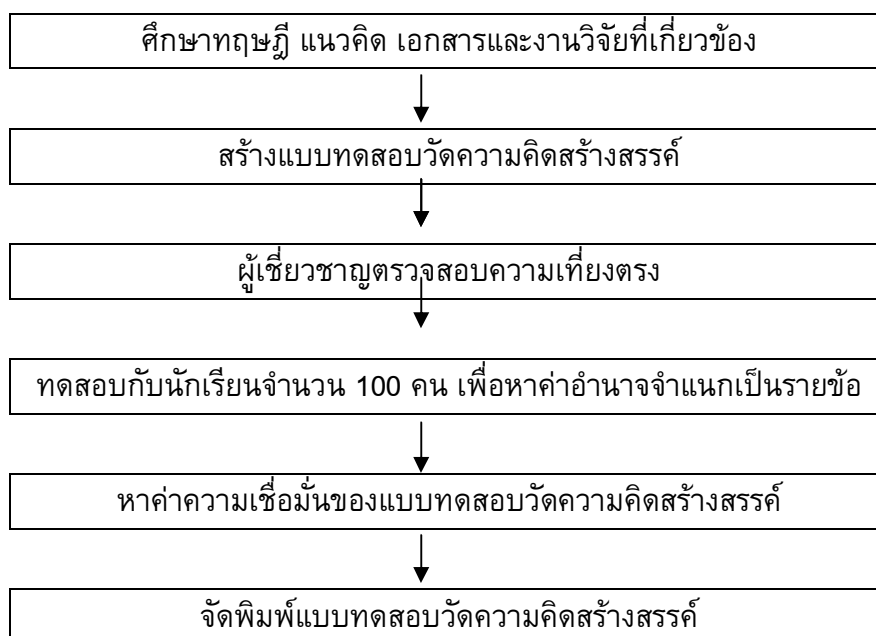
การบอกสาเหตุ เป็นข้อความที่วัดความสามารถทางสมองของบุคคลในการทำนายหรือคาดคะเนถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์จากสถานการณ์ทางสังคม ที่กำหนดให้ได้คำตอบในแง่มุมต่างๆ มากที่สุด

การบอกผลที่เกิดตามมา เป็นข้อความที่วัดความสามารถทางสมองของบุคคลในการทำนาย หรือคาดคะเนถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากสถานการณ์ทางสังคมที่กำหนดให้ได้คำตอบในแง่มุมต่างๆ ให้มากที่สุด

การแก้ปัญหา เป็นข้อความที่วัดความสามารถทางสมองของบุคคลในการคิดหาวิธีหรือแนวทางในการแก้ปัญหา จากสถานการณ์ทางสังคมที่กำหนดให้ในแง่มุมต่างๆ

ความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นข้อความที่วัดความสามารถทางสมองของบุคคลในการคิดเชื่อมโยงพฤติกรรมและคำพูด จากการมองเห็นความสัมพันธ์จากสถานการณ์ที่กำหนดให้

แผนผัง แสดงขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.3.1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบทางความคิดสร้างสรรค์ โดยศึกษาแบบทดสอบตามแนวคิดทฤษฎีของทอแรนซ์ และสร้างตามแนวของ สมฤกษ์ อุ่นจันทร์ (2536: 109-120) เป็นแบบอัตนัยที่มีการกำหนดกิจกรรมและสถานการณ์สอดคล้องกับเนื้อหาสังคมศึกษา ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เรื่องหน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธ ชาวพุทธตัวอย่าง และศาสนพิธี

3.3.2 ผู้วิจัยนำโครงสร้างแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ศึกษา ไปพิจารณาโครงสร้าง ความสอดคล้องที่สามารถนำไปสร้างแบบอัตรที่มีกำหนดกิจกรรมจำนวน 10 ข้อ และสถานการณ์ สอดคล้องกับเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เกณฑ์กำหนดคะแนนความคิดเห็นดังนี้

คะแนน	+ 1	สำหรับข้อทดสอบที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์
คะแนน	0	สำหรับข้อทดสอบที่ไม่แน่ใจ
คะแนน	1	สำหรับข้อทดสอบที่ไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณแต่ละข้อ ถ้าค่าดัชนีคำนวณได้มากกว่า หรือ เท่ากับ 0.5 แสดงว่า ข้อสอบมีความเที่ยงตรง สามารถนำไปดำเนินการขั้นตอนต่อไปได้ ส่วนข้อสอบที่มี ค่าดัชนีน้อยกว่า 0.5 นำไปปรับปรุงแก้ไขตามเกณฑ์ จำนวน 10 ข้อ

3.3.3 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และความสอดคล้องของเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.3.4 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน แม่พระฟาติมา เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบแล้วนำมา ตรวจสอบให้คะแนน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก เป็นรายข้อ โดยใช้การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่าง คะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-Total Correlation) โดยถือเกณฑ์ ค่าอำนาจจำแนก(r) ที่ ใช้ได้มีค่า ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ผลปรากฏมีค่าอยู่ระหว่าง .27-.62

3.3.5 นำแบบทดสอบที่เลือก และแก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดสอบหาความเชื่อมั่น กับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 100 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น แบบสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ; (2538 : 200 – 202)

3.3.8 นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ผ่านมาคัดเลือก และหาคุณภาพทุก ขั้นตอนไปจัดพิมพ์เป็นฉบับจริง เพื่อนำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มทดลอง จำนวน 40 คนต่อไป

ตัวอย่างแบบทดสอบ

ฉบับที่ 1 การตั้งคำถาม

คำชี้แจง

- 1.นักเรียนอ่านข้อความจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วให้นักเรียนตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องจาก สถานการณ์นั้น ให้ได้คำถามมากที่สุดหลายๆ แง่มุม ยิ่งไม่เหมือนใครยิ่งดี ภายในเวลาที่กำหนด
2. จงคิดคำตอบที่เป็นคำถามให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นึกหาคำตอบที่เป็นคำถามจาก สถานการณ์ที่กำหนดให้ได้แปลกๆ ใหม่ๆ ให้ได้หลายๆ แง่มุม และได้คำตอบไม่ซ้ำกันอื่นจะได้คะแนน รวมมาก

ตัวอย่างคำถาม

“ปัญหาการทอดทิ้งคนชรา และเด็กเป็นปัญหาทางสังคมของประเทศ และกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมอย่างยิ่ง”

แนวคำตอบ อาจมีคำถามดังต่อไปนี้

1. ทำไมจึงต้องทอดทิ้งคนชราและเด็ก
2. คนชราจะมีชีวิตอยู่อย่างไร
3. พ่อแม่ของเด็กไปไหน
4. ทำไมลูกๆ ถึงไม่เลี้ยงดูพ่อแม่
5. มีหน่วยงานใดบ้างที่จะรับภาระเลี้ยงดูคนชรา

แบบทดสอบฉบับที่ 2 การบอกสาเหตุ

คำชี้แจง

1. นักเรียนอ่านข้อความจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วคิดทำนายหรือคาดคะเนถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น โดยพยายามคิดให้ได้มากที่สุดในแต่ละมุมต่างๆ ไม่เหมือนใครได้ยิ่งดีภายในเวลาที่กำหนด เมื่อคิดคำตอบได้แล้วให้เขียนคำตอบลงในกระดาษคำตอบ
2. จงคิดคำตอบเกี่ยวกับสาเหตุของเหตุการณ์ที่กำหนดให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นึกหาคำตอบที่เป็นสาเหตุที่แปลกๆ ใหม่ๆ ให้ได้หลายๆ มุมและได้คำตอบไม่ซ้ำคนอื่นจะได้คะแนนรวมมาก

ตัวอย่างคำถาม

“การเสื่อมคุณภาพของทรัพยากรดินในปัจจุบันมีผลต่อมนุษย์หลายด้าน”

ตัวอย่างคำตอบ

สาเหตุอาจเนื่องมาจาก

1. การไม่บำรุงดิน
2. การใช้ดินไม่ถูกวิธี
3. การทำลายป่าไม้
4. การกัดเซาะของน้ำ
5. การใช้สารเคมีในการเกษตร

แบบทดสอบฉบับที่ 3 การบอกผลที่เกิดตามมา

คำชี้แจง

1. นักเรียนอ่านข้อความจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วคิดทำนาย หรือคาดคะเนถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ โดยให้นักเรียนคิดคำตอบ ผลที่จะเกิดตามมามีความเกี่ยวข้องกับข้อความที่กำหนดให้ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เมื่อคิดได้อย่างไรให้เขียนลงในกระดาษคำตอบ

2. จงคิดคำตอบเกี่ยวกับผลที่จะเกิดตามมาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นึกหาคำตอบผลที่เกิดตามมาที่ แปลกๆ ใหม่ๆ ให้ได้หลายๆ แง่มุม และได้คำตอบไม่ซ้ำคนอื่นจะได้คะแนนรวมมาก

ตัวอย่างคำถาม

“หากคนยังไม่หยุดทิ้งขยะ และปล่อยของเสียลงสู่แหล่งน้ำ ผลที่จะเกิดตามมาเป็นอย่างไร”

ตัวอย่างคำตอบ

ผลที่อาจเกิดตามมามีดังนี้

1. ปลาตาย
2. น้ำเน่าเสีย
3. คนไม่มีปลากิน
4. คนลงเล่นน้ำไม่ได้
5. ไม่มีน้ำสะอาดรดต้นไม้

แบบทดสอบฉบับที่ 4 การแก้ปัญหา

คำชี้แจง

1. นักเรียนอ่านข้อความจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วคิดว่าจะมีวิธีการ หรือแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างไร พยายามคิดให้ได้คำตอบมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ภายในเวลาที่กำหนด ยิ่งตอบได้แปลกในแง่มุมต่างๆ ไม่เหมือนใครยิ่งดี เมื่อคิดได้อย่างไรให้เขียนคำตอบลงในกระดาษคำตอบ

2. จงคิดแนวทางการแก้ปัญหาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นึกหาคำตอบให้ได้คำตอบที่แปลกๆ ใหม่ๆ ให้ได้หลายๆ แง่มุม และได้คำตอบไม่ซ้ำคนอื่นจะได้คะแนนรวมมาก

“ถ้าในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่มีขโมยขูขุม นักเรียนจะเสนอวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร”

ตัวอย่างคำตอบ

อาจมีแนวทางการแก้ปัญหาดังนี้

1. จัดเวรยามสลับหน้าที่กัน
2. ใช้กุญแจที่มีประสิทธิภาพ
3. จัดทำรั้วบ้านป้องกันการเข้า-ออก
4. เจ้าหน้าที่ตำรวจออกตรวจมากขึ้น
5. ตรวจสอบความเรียบร้อยทุกครั้งก่อนออกจากบ้าน

แบบทดสอบฉบับที่ 5 ความสัมพันธ์ทางสังคม

คำชี้แจง

1. นักเรียนอ่านข้อความจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วให้นักเรียนพิจารณาดูว่าบุคคลในสถานการณ์ที่ขีดเส้นใต้ควรจะพูดว่าอย่างไร ให้นักเรียน เขียนคำตอบมาให้ในหลายๆแง่มุม ภายในเวลาที่กำหนด
2. จงคิดคำพูดของบุคคลที่ขีดเส้นใต้จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ ให้ได้มากที่สุดโดยเขียนคำตอบมาให้มากที่สุด แปลกๆ ในหลายๆ แ่มุม และได้คำตอบไม่ซ้ำคนอื่นจะได้คะแนนรวมมาก

ตัวอย่างคำถาม

“ครูจัดนักเรียนไปทัศนศึกษาดูสภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเล และได้แบ่งนักเรียนไปศึกษาเป็นกลุ่ม เพื่อนำผลการศึกษามาอภิปรายหน้าชั้นเรียน สมาชิกในกลุ่มคนหนึ่งพยายามจะเก็บเปลือกหอยและปะการังบริเวณนั้น หากนักเรียนเป็นหัวหน้ากลุ่ม นักเรียนจะพูดกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มว่าอย่างไร เพื่อให้เพื่อนเก็บเปลือกหอย หรือปะการังเหล่านั้น”

ตัวอย่างคำตอบ

อาจจะพูดว่า

1. อย่าเก็บเปลือกหอย หรือปะการังบริเวณนี้นะ
2. ถ้าเราเก็บสิ่งใดในบริเวณนี้ไปจะทำให้เสียสมดุลทางธรรมชาติ
3. หากทุกคนเห็นว่าเปลือกหอยและปะการังเหล่านี้สวย เราก็ไม่ควรเก็บไป
4. ถ้าเราเก็บเปลือกหอยและปะการังไป คนอื่นที่มาก็หลังก็ไม่ได้เห็นเหมือนเรา
5. การกระทำอย่างนี้เข้าข่ายผิดกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้วยนะ

การตรวจให้คะแนน

เนื่องจากแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบทดสอบที่ให้เสรีภาพแก่ผู้ตอบในการเขียนให้มากที่สุดเท่าที่คำตอบจะเป็นไปได้ ดังนั้นเพื่อให้การตรวจให้คะแนนมีลักษณะเป็นแบบปรนัย จึงได้กำหนดเกณฑ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตรวจให้คะแนนดังนี้ โดยดัดแปลงมาจากแนวทางของทอแรนซ์คือแบบทดสอบฉบับที่ 1-5 ซึ่งตรวจให้คะแนน 3 ด้าน ดังนี้

1. คะแนนความคล่องแคล่วในการคิด ให้คะแนนประเภทนี้โดยพิจารณาจากจำนวนคำตอบตามเงื่อนไขของข้อสอบแต่ละข้อ โดยให้คะแนนคำตอบละ 1 คะแนน ไม่ว่าคำตอบนั้นจะซ้ำกับคำตอบของผู้อื่นหรือไม่ แต่ถ้าตอบไม่เป็นตามเงื่อนไข ตอบซ้ำ หรือเหมือนเดิมกับของตนเองจะไม่ให้คะแนนอีก

2. คะแนนความยืดหยุ่น การให้คะแนนประเภทนี้พิจารณาจากจำนวนกลุ่ม หรือทิศทางของคำตอบ กล่าวคือ นำคำตอบทั้งหมดที่ให้คะแนนความคล่องแคล่วในการคิดมาจัดเป็นกลุ่มโดยมีทิศทางหรือความหมายอย่างเดียวกัน ก็จัดเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน เมื่อจัดกลุ่มเรียบร้อยแล้วให้นับจำนวนกลุ่ม โดยให้คะแนนกลุ่มละ 1 คะแนน ในกรณีที่ไม่สามารถจัดคำตอบลงในกลุ่มที่จัดไว้เรียบร้อยแล้วได้ ผู้ตรวจอาจจัดกลุ่มขึ้นใหม่ได้อีกตามความจำเป็นจนกว่าจะครบตามคำตอบ

3. คะแนนความคิดริเริ่ม คะแนนประเภทนี้ให้โดยพิจารณาเปอร์เซ็นต์ความถี่ของคำตอบที่ให้คะแนนความคล่องแคล่ว ในการคิดของผู้เข้าสอบทั้งหมด ซึ่งผู้วิจัยได้นำวิธีการของคลอปเลย์ (Cropley, 1966: 261-262) โดยการตรวจสอบว่าแต่ละคำตอบมีนักเรียนตอบซ้ำกัน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ ถ้าคำตอบใดมีผู้ตอบซ้ำกันมากเกินไป ก็จะไม่ให้คะแนน ถ้ายังมีคนตอบน้อยเท่าใดคำตอบนั้นก็จะได้คะแนนมาก คะแนนความคิดริเริ่มนี้พิจารณาจากคำตอบของผู้เข้าสอบในครั้งเดียวกับการให้คะแนนยึดหลักดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงหลักการให้คะแนนความคิดริเริ่มของคลอปเลย์ (Cropley, 1966)

คำตอบซ้ำกัน	คะแนนที่ได้
12 % ขึ้นไป	0
6 -11 %	1
3 - 5 %	2
2 %	3
ไม่เกิน 1 %	4

คะแนนความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนหาได้จากผลบวกของคะแนนความคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่มในแต่ละกิจกรรม แต่ละชุดมารวมกันเป็นผลบวกของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนแต่ละคน

4. การดำเนินการทดลอง

4.1 แบบแผนการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง(Experimental research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 249) ซึ่งมีรูปแบบการทดลองดังตาราง 2

ตาราง 2 แบบแผนการวิจัย

กลุ่ม	ทดสอบก่อนเรียน	การทดลอง	ทดสอบหลังเรียน
R_E	T_1	X	T_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

R_E	คือ	กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์
T_1	คือ	การทดสอบก่อนเรียน
T_2	คือ	การทดสอบหลังเรียน
X	คือ	การจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

4.2 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังนี้

4.2.1 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กลุ่มทดลอง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา เรื่องหน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธ ชาวพุทธตัวอย่าง และศาสนพิธีและแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ แล้วบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.2 ผู้วิจัยเป็นผู้สอนนักเรียนกลุ่มทดลอง ด้วยการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

4.2.3 หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) สอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาเรื่องหน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธ ชาวพุทธตัวอย่างและศาสนพิธี และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดิมอีกครั้งมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มทดลองโดยใช้
t – test dependent Sample

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.1. สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความแปรปรวน (S^2) ของคะแนน

5.2.2 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ใช้สูตรของ ล้วน ยศสาย และอังคณา ยศสาย. (2538 : 73)

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum x$	แทน	ผลรวมคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

5.2.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) ของคะแนนคำนวณจากสูตร พวงรัตน์ ทวีรัตน์.(2540:143)

$$s = \frac{\sqrt{n \sum x^2 - (\sum x)^2}}{n(n-1)}$$

เมื่อ	S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	$\sum x^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

5.3 สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

5.3.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา หมายถึง ค่าที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านการประเมินผลเป็นการตรวจสอบ และพิจารณาว่าแบบทดสอบแต่ละขัั้นนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดมุ่งหมายหรือไม่ ค่าที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ เรียกว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ซึ่งจะอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1 ถ้าค่า IOC ที่ได้ค่าน้อยกว่า 0.5 แสดงว่าแบบวัดนั้นไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการณ์เรียนที่ต้องการวัด ต้องปรับปรุงใหม่โดยการนำคะแนนที่ได้มาแทนค่าในสูตร (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 117)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

$$\frac{\sum R}{N} \text{ แทน } \frac{\text{ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาทั้งหมด}}{\text{แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ}}$$

5.3.2 หาค่าความยากง่าย (Difficulty index :p) และหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination index : r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา โดยใช้หลักการวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ (Item Analysis) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ : 129 – 130)

$$p = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	P	แทน	ค่าความยากง่าย
	R	แทน	จำนวนนักเรียนที่ทำข้อนั้นถูก
	N	แทน	จำนวนนักเรียนที่ทำข้อนั้นทั้งหมด

$$r = \frac{(R_U - R_L)}{\frac{N}{2}}$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าอำนาจแยก
	R _U	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มเก่ง
	R _L	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มอ่อน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อน

5.3.3 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาแบบ คูเดอร์-ลูธทร20(Kuder – Richardson 20 หรือ K – R 20) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 275) โดยคำนวณจากสูตร

$$r_{tt} = \frac{K}{K-1} \cdot \frac{[1 - \sum pq]}{S_t^2}$$

เมื่อ	r _{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่น
	K	แทน	จำนวนข้อสอบของแบบทดสอบ
	P	แทน	สัดส่วนผู้ตอบถูกต่อผู้เข้าสอบทั้งหมด
	(N)	=	$\frac{\text{จำนวนนักเรียนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนนักเรียนทั้งหมด}}$
	Q	แทน	สัดส่วนผู้ที่ตอบผิดต่อผู้เข้าสอบทั้งหมด
	S _t ²	แทน	ค่าความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ

5.4 สถิติที่ใช้ตรวจสอบสมมติฐาน ได้แก่ การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในกลุ่มทดลองก่อนและหลังเรียน โดยใช้ t – test dependent Sample (ทวีรัตน์ พวงรัตน์. 2540 : 259)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าที่ใช้ในการพิจารณา t – distribution
	$\sum D$	แทน	ผลรวมของความแตกต่างระหว่างคะแนนการทดสอบ หลังเรียน-ก่อนเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรีไลน์
		แทน	ผลต่างของคะแนนแต่ละคู่
		แทน	จำนวนคู่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ ในครั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอ และการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์ และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนตัวอย่าง
K	แทน	คะแนนเต็ม
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	คะแนนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติทดสอบ ที่
p	แทน	ค่าระดับนัยสำคัญของการทดสอบ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ มีลำดับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์
2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์แสดงดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

ผลการทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	40	22.58	4.75	29.536**	.000
หลังเรียน	40	30.80	3.47		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ แสดงดังตาราง 4

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

ผลการทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนเรียน	40	11.80	1.80	16.319**	.000
หลังเรียน	40	14.40	1.15		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์มีความคิดสร้างสรรค์หลังการเรียน สูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงทดลองเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ สรุปสาระสำคัญ และ ผลการศึกษาค้นคว้าได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์
2. เพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ มีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแม่พระฟาติมา เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 3 ห้องเรียน รวมนักเรียน 120 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแม่พระฟาติมา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน(สช.) เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 1 ห้องเรียน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลองการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์

2. เนื้อหาในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ สารที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธ ชาวพุทธตัวอย่าง และศาสนพิธี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย

3.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม จำนวน 4 แผน โดยใช้เวลา 16 คาบ

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.84 ค่าความยากง่าย(p) ระหว่าง 0.22 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก(r) ระหว่าง 0.20 – 0.80

3.3 แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบอัตนัยที่มีการกำหนดกิจกรรม และสถานการณ์เกี่ยวกับเนื้อหาสังคมศึกษา จำนวน 5 ฉบับ รวม 10 ข้อ หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค มีค่าความเชื่อมั่น 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.27 – 0.62

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ทำการทดสอบก่อนเรียน (pretest) กลุ่มทดลอง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ดำเนินการทดลองซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สอนนักเรียนโดยใช้เนื้อหาสังคมศึกษาเรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธ ชาวพุทธตัวอย่าง และศาสนพิธี ระยะเวลาในการสอนใช้เวลา 16 คาบ ที่ใช้การสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ จำนวน 4 แผนการเรียนรู้

3. ทดสอบหลังเรียน (posttest) กลุ่มทดลองอีกครั้ง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

4. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์โดยใช้คะแนนผลต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาเรื่องหน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธ ชาวพุทธตัวอย่าง และศาสนพิธี และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้ผลต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง โดยใช้ t - test แบบ dependent

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ มีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ ผลการศึกษาวิจัยอภิปรายได้ดังนี้

1. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งได้จัดกิจกรรมตามขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้คือ

ขั้นเตรียมความพร้อมให้นักเรียนโดยการแนะนำการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ และเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม หลังจากนั้นก็แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม

ขั้นปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นที่นักเรียนจะต้องดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามองค์ประกอบของวิธีสตอรี่ไลน์ โดยจะแบ่งเป็นตอนอย่างน้อย 4 ตอนตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ ในแต่ละตอนนักเรียนจะมีการวางแผนเพื่อตอบคำถามนำ และการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆตามจินตนาการที่แบ่งเป็นลำดับขั้นตอน คือ

ตอนที่ 1 การสร้างฉาก ใช้คำถามนำ ทำให้นักเรียนทราบ ว่า กำลังมีประสบการณ์ใหม่เกิดขึ้น

ตอนที่ 2 การสร้างตัวละคร เป็นการใชคำถามที่จะก่อให้เกิดการผูกเรื่องเกี่ยวกับคน หรือสัตว์ที่นักเรียนเป็นผู้กำหนดเรื่อง

ตอนที่ 3 การกำหนดวิถีการดำรงชีวิต ใช้คำถามนำที่ให้นักเรียนเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวกับกิจกรรมของตัวละคร คำถามว่าตัวละครเหล่านี้ทำอะไร ซึ่งเป็นการดำเนินชีวิต หรือสะท้อนชีวิตของตัวละคร

ตอนที่ 4 เหตุการณ์และการแก้ปัญหา ต้องมีคำถามนำว่า มีอะไรสำคัญเกิดขึ้นกับตัวละคร คือการมีเหตุการณ์ และปัญหาที่ต้องแก้ไข

ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้สรุปและนำเสนอผลงาน นักเรียนออกมาอภิปราย หรือสรุปเล่าเรื่อง นำเสนอผลงานตลอดจนแนวคิดและประสบการณ์ของกลุ่มตนเอง ให้เพื่อน ๆ ทราบ

ขั้นประเมินผลจากการปฏิบัติกิจกรรมในทุกขั้นตอนคือ การตอบคำถามนำ การปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละตอน ผลงานการสร้างสรรค์ และจากการนำเสนอผลงานกลุ่ม ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของสมนึก ปฏิปทานันท์(2542 : 72) ได้ศึกษาผลของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชา และสามารถประยุกต์ความรู้ประสบการณ์ ความสามารถ และทักษะต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเข้ากับชีวิตจริง ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้เป็นธรรมชาติ จึงทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นตามผลการวิจัย เรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแม่พระฟาติมา ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ และสอดคล้องกับ ศรีวิมล สุรสันติวรการ(2550) ได้สรุปผลการวิจัยไว้ว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ โดยใช้นิทานชาดกเกี่ยวกับความมีเมตตากรุณามีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ โดยใช้นิทานเกี่ยวกับความมีเมตตากรุณา มีคะแนนการประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณาหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การศึกษาความคิดสร้างสรรค์

จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์มีความคิดสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์เน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนเป็นผู้ลงมือศึกษา คิดปฏิบัติอย่างมีอิสระซึ่งเป็นความท้าทายความสามารถของผู้เรียน ให้คิดสำรวจสร้างจินตนาการ ในการสร้างสรรค์เชิงศิลปะและการสร้างทางเลือกต่างๆ จากหลายมุมมอง และคิดวิเคราะห์แสวงหาทางเลือกสำหรับแก้ปัญหา การศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยความคิด 3 ลักษณะ คือ

1. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) เป็นความสามารถของนักเรียนในการคิดหาคำตอบให้ได้มาก รวดเร็ว และถูกต้อง
2. ความยืดหยุ่น (Flexibility) คือ ความสามารถของนักเรียนในการคิดหาคำตอบให้ได้หลายประเภทหลายชนิดโดยไม่ซ้ำอยู่กรอบแบบเดียว คิดดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็นอีกสิ่งหนึ่ง
3. ความคิดริเริ่ม (Original) เป็นความสามารถของนักเรียนในการคิดหาคำตอบแปลกใหม่ แตกต่างไปจากความคิดของคนอื่น ไม่ซ้ำกับคนอื่น ๆ

จากการทำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน แบบอัตนัยมีการกำหนดที่ได้กำหนดกิจกรรม และสถานการณ์สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ดังนั้นผลงานและความคิดของนักเรียนที่แสดงออกมาเป็นไปตามธรรมชาติของผู้เรียน ซึ่งตรงกับข้อสรุปของ พจนันท์ ไวยยานันท์ (2541: 36) ที่สรุปผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติมีความคิดสร้างสรรค์มากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้บทบาทสมมติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และของพัชรี มีสุคนธ์ (2543:35-36) ได้ศึกษาพัฒนาชุดฝึกความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองคิดเป็นร้อยละ 50.94

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์มีจุดเด่น และมีความเหมาะสมกับนักเรียน ที่แตกต่างกัน ครูผู้สอนควรเลือกเนื้อหาวิชา และระดับนักเรียนที่เหมาะสม กล่าวคือ ถ้าผู้สอนต้องการพัฒนาผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ที่สูงขึ้นก็ควรเลือกจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถ

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์จะต้องใช้เวลาที่ต่อเนื่อง หากสามารถจัดตารางเรียนที่มีคาบการเรียนการสอนต่อเนื่องได้จะทำให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาถึงการนำวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ ไปใช้กับตัวอย่างประชากรในระดับอื่นๆ เช่น ระดับประถมศึกษา และนำไปจัดการเรียนรู้ในหลากหลายวิชามากขึ้น เช่นภาษาไทย สุขศึกษา เป็นต้น

2.2 การศึกษาถึงผลการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ ที่มีตัวแปรด้านอื่นๆ เช่น ความมีวินัยในตนเอง ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความคิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้

3.1. ในการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์ มีการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม เป็นส่วนใหญ่ และก็พบปัญหาการเข้ากลุ่มล่าช้า ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของสมาชิกภายในกลุ่มด้วยผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาโดยกำหนดเวลาสำหรับการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง มีการให้คะแนนพฤติกรรมกลุ่มในการทำงานด้วยพร้อม ความรวดเร็วคล่องแคล่วไว

3.2. การใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงาน จะต้องมีการคอยควบคุมให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมต่างๆ ในห้องเรียนด้วยความเรียบร้อย เช่น ความตรงต่อเวลา ความสามัคคีมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ การทำงานด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และมีความกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง และสร้างสรรค์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา มากพูน. (2548). ศึกษาผลการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและเจตคติ ต่อการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์. ค.ม. (มัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ. (2534). ความคิดสร้างสรรค์ หลักการ ทฤษฎีการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- โครงการพัฒนาสื่อการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา. (2542) การคิด และการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ : ธีรด์เวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- จันทร์จรัส ตันตสุทธิ. (2528). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบบูรณาการ และการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์. ค.ม.(การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชวาล แพรัตกุล. (2522). เทคนิคการเขียนข้อสอบ. กรุงเทพฯ.
- ธาริณี วิทยาอนิวรรณ. (2542). ผลของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์. ค.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วันเพ็ญ วรรณโกมล. (2544). การพัฒนาการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- บุญนาถ ตีวกุล. (2532). แนวทางการสอนวิชาสังคมศึกษา. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์. ถ่ายเอกสาร.
- ประนอม เดชชัย. (2521). แนวคิดใหม่ในการสอนสังคมศึกษา. เชียงใหม่: ภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- (2531). นวัตกรรมการเรียนการสอนและแนวปฏิบัติสังคมศึกษา. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- (2536). เสริมทักษะการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา. เชียงใหม่: ภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- พงษ์ทอง คำแท่ง. (2531). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคควิซ และเรียนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปรินูญานิพนธ์. กศ.ม.(การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิสิทธิ์พัฒนา.
- พจน์ท์ ไวยานนท์. (2541). ผลของการให้บทบาทสมมติที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดสุวรรณารัญญิกาวาส. ปรินูญานิพนธ์.กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัชร มีสุคนธ์. (2543). การพัฒนาชุดฝึกความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. สารนิพนธ์. กศ.ม. (เทคโนโลยีทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พนัส หันนาคินทร์. (2542). หลักการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์. (2542). การเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาด้วยวิธีสตอรี่ไลน์. กรุงเทพฯ: (ม.ป.พ.), ถ่ายเอกสาร.
- ไพศาล หวังพานิช. (2537). การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์, ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2528) หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- , (2539). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- , (2543). การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- รัตนา พุ่มไพศาล. (2547). ศึกษาผลการจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุตามแนวทางชีวิตโดยวิธีสตอรี่ไลน์
- วิจิตร ทองปาน. (2527). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยวิธีสอนแบบโครงการ. ปรินูญานิพนธ์. กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2541). ความคิดสร้างสรรค์: ศักยภาพที่เสริมสร้างพัฒนาได้. วารสารวิชาการ: วัชร ชูธรรม. (2525). ทฤษฎีและกระบวนการให้คำปรึกษา. เอกสารนิเทศก์การศึกษา ฉบับที่ 254, กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู.

วรวิทย์ อินทรรัตน์. (2540) ผลของการฝึกกระดมพลังสมองตามแนวคิดของวิลเลียมส์ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเรียนพิเศษพัฒน กรุงเทพมหานคร. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540. อัดสำเนา.

วลัย พานิช. (2542). เอกสารประกอบการอบรมครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษา. จัดโดยยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ร่วมกับ สมาคมครูสังคมศึกษาแห่งประเทศไทย วันที่ 13-15 มีนาคม 2542 ณ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานยุวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร, ถ่ายเอกสาร.

----- (2543). การสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ในประมวลบทความนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา, 23-44. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุดาเรศ แจ่มเดชศักดิ์. (2543). การพัฒนาโปรแกรมสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับเด็กอนุบาล โดยใช้ แนวการสอนแบบผูกเป็นเรื่องราว. วิทยานิพนธ์. ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

สุนทร สุนันท์ชัย. (2541). เทคนิคและวิธีสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: สหบัณฑิต.

สมนึก ปฏิพานนท์. (2542). ผลของการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์. ค.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

สมบูรณ์ ชิตพงษ์. (2523). เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

หงส์สุนีย์ เอื้อรัตนรักษา. (2538). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้รูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอแรนซ์. วิทยานิพนธ์. ค.ม. (การประถมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

อรทัย มูลคำและคณะ. (2542). CHID CENTER: STORYLINE METHOD: นวัตกรรมหลักสูตร และการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: ที.พี.พรินท์การพิมพ์.

อรพรรณ พรสีมา. (2543). การคิด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อารี พันธุ์ณี. (2537). ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ 1412.

----- (2543). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

- Anderson, R.D. (1970). *Developing Children's Thinking through Science*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Bell and Fifild, Kathy. (1988). *An Introduction to the Storyline Method*.
- Bloom, Benjamin S. (1976). *Human Characteristics and School Learning*. 5th ed. New York: Kingsport Press, 1976.
- Creswell, J. (1997). *Creating Word, Constructing Meaning*. Portsmouth: Heinemann,
- Davis, Keith. (1967). *Human Relations at Work*. 3rd ed. Tokyo: Kogaknsha.
- Feldhuson, John F. and other. "The Relationship Between Academic Grades and Diregent Thinking Score Derived From Roar Different Method of Testing, The Journal of Experiment Education. 40:35-39; 1974.
- Gestzels, J.W. and P.W. Jackson. (1962). *Creativity and Intelligence*. New York : John Willy and Son.
- Guilford, J.P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York : McCraw-Hill Book Company.
- , J.P. and R. Hoepner. (1972). *The Analysis of Intelligence*. New York : Mc Grow Hill Book Company.
- Hurlock, Elizabeth B. (1972). *Child Development*. 5th ed. Newyork : McGrow – Hill Book Co.,Ltd.
- Jelen G. and K. (1986, Spring). Urban. "Test for Creative Thinking – Drawing Production" *The Creative Child and Adult Quarterly*. 11(3) : 137 – 152.
- Smith E. and Vallergera, C. (1997). *The Scottish Storyline Method at Buckingham Elementary School*. Bond Oregon. [Http/www.Bestpraeedue.org/DidcoverryGrans/storyline.htm](http://www.Bestpraeedue.org/DidcoverryGrans/storyline.htm).
- Torrane. And E Paul. (1962). *Guidling Creative Talent*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา
2. แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์
3. แผนการจัดการเรียนรู้วิธีสตอรี่ไลน์
4. ตารางคุณภาพเครื่องมือของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา
5. ตารางคุณภาพเครื่องมือของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา
เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธ ชาวพุทธตัวอย่าง และ ศาสนพิธี

คำชี้แจง: ให้เลือกตอบข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวลงในกระดาษคำตอบ

1. กิจกรรมข้อใด ทำให้เข้าใจหลักธรรมและการปฏิบัติหน้าที่ของชาวพุทธมากที่สุด
 - ก. การเข้าค่ายพุทธบุตร
 - ข. การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
 - ค. การถวายปัจจัยแด่พระภิกษุสงฆ์
 - ง. การเข้าร่วมพิธีหล่อเทียนจำนำพรรษา
 - จ. การปวารณาตัวเป็นผู้อุปถัมภ์พระพุทธศาสนา
2. เมื่อเราไม่ทราบว่พระภิกษุสงฆ์รูปนั้นเป็นใครสรรพนามข้อใด ควรนำมาใช้เรียกเหมาะสมที่สุด
 - ก. ท่าน
 - ข. หลวงพ่อ
 - ค. พระคุณเจ้า
 - ง. ท่านเจ้าคุณ
 - จ. พระเดชพระคุณ
3. “โยนิโสมนสิการ” เป็นการเจริญปัญญาโดยวิธีคิดแบบใด
 - ก. คิดอย่างรอบคอบ
 - ข. คิดแบบอย่างของผู้ใหญ่
 - ค. คิดตามกฎระเบียบโดยเคร่งครัด
 - ง. คิดอย่างพลิกแพลงตามสถานการณ์
 - จ. คิดหาเหตุผลโดยสืบสาวหาเหตุ-ปัจจัย
4. นักเรียนที่ฝึกปฏิบัติโดยตั้งสติกำหนดรู้ลมหายใจเข้า-ออก เป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกับข้อใด
 - ก. มรณานุสติ
 - ข. พุทธานุสติ
 - ค. อานาปานสติ
 - ง. โยนิโสมนสิการ
 - จ. วิปัสสนากรรมฐาน
5. ในวันธรรมสวนะ ชาวพุทธจะได้ร่วมกิจกรรมการทำบุญ ดังต่อไปนี้ยกเว้นข้อใด
 - ก. ทาน คือ การทำบุญตักบาตร
 - ข. ภาวนา คือ การเจริญสมาธิ
 - ค. ศีล คือ การฟังเทศน์และรักษาศีล

- ง. ปัญญา คือการศึกษาธรรมะจากพระไตรปิฎก
 - จ. การตั้งจิตอธิษฐานปฏิบัติตามศีลห้าอย่างเคร่งครัด
6. การถวายของแด่พระภิกษุสงฆ์ที่เราไม่สามารถยกประเคนได้ นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไร
- ก. ให้กล่าวคำถวาย
 - ข. ให้พระสงฆ์รับไปลอยๆ
 - ค. ให้เด็กวัดช่วยยกประเคน
 - ง. ให้แยกของออกเป็นชิ้นเล็กๆ
 - จ. ให้กล่าวคำถวายโดยใช้สายสิญจน์โยง
7. ข้อใด เป็นจุดประสงค์สำคัญของการศึกษาหาความรู้ทั่วไปของชาวพุทธ
- ก. ปรับตัวให้ทันกับเหตุการณ์
 - ข. เป็นพื้นฐานการศึกษาระดับสูง
 - ค. ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข
 - ง. เพิ่มความสามารถ ความชำนาญ
 - จ. ศึกษาให้รู้เขารู้เราให้เป็นประสบการณ์
8. ข้อใดสอดคล้องกับหลักการพูดที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องสรรเสริญที่สุด
- ก. วาจาสัตย์เป็นสิ่งไม่ตาย
 - ข. ปากปราศรัย น้ำใจเชือดคอ
 - ค. พูดดีเป็นศรีแก่ปาก พูดมากปากมีสี
 - ง. พูดโดยไม่คิด เหมือนพ่นพิษใส่ผู้อื่น
 - จ. อ้อยตาลหวานลิ้นแล้วสิ้นซากแต่ลมปากหวานหูไม่รู้หาย
9. บุคคลใดทำหน้าที่บำรุงพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องมากที่สุด
- ก. ชีวัน เป็นอุบาสิกาประจำวัดตะพาน
 - ข. วริศรา เข้าวัดฟังธรรมประจำทุกวันพระ
 - ค. พีรณัฐ ชักชวนเพื่อนๆ ไปทำบุญทอดผ้าที่วัด
 - ง. ศราวุธ มีเมตตาต่อสัตว์เพราะสมาทานศีล 5 ไว้
 - จ. สนธิ รับประทานมังสวิรัตเพื่อไม่เบียดเบียนสัตว์
10. จากหลักธรรม "ทศ 6" บุคคลใดปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามทศเบื้องต้น
- ก. มนต์ ตั้งใจฟังครูอยู่เสมอ
 - ข. สุวษา ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน
 - ค. พันธ์ กราบพระพุทธรูปด้วยความเคารพ
 - ง. ณัฐกร ช่วยเหลือเพื่อนที่ตกทุกข์ได้ยาก
 - จ. วิรุฬ อธิบายชี้แจงข้อสงสัยให้น้องทุกคนที่ขอคำปรึกษา

11. บุคคลใด ปฏิบัติตนในการปกป้องศาสนสมบัติได้ถูกต้องที่สุด
- ก. เทียนชัย พบพระพุทธรูปโบราณรีบนำกลับไปเก็บรักษาที่บ้าน
 - ข. ยุทธพล เห็นผู้ขุดกรุหาพระเครื่องรีบไปขอซื้อเพื่อนำไปขายต่อเอากำไร
 - ค. จิตติภา เห็นพระวิหารพังเสียหายจึงรีบซ่อมแซมทันทีโดยไม่ต้องปรึกษาใคร
 - ง. สุดาร์ตน์ เห็นผู้ทำลายพระเจดีย์รีบไปแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองจัดการตามกฎหมาย
 - จ. สุวิภา ตั้งใจศึกษาวิชาศิลปะ เพื่อนำไปใช้รักษาโบราณสถานภายในวัด
12. “อกาลิก” พระธรรมในบทสวดสรรเสริญบูชาพระรัตนตรัยมีความหมายตรงกับข้อใด
- ก. เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป
 - ข. ทดลองปฏิบัติได้ด้วยตนเอง
 - ค. ไม่ขึ้นกับกาลเวลา ทันสมัยอยู่เสมอ
 - ง. เป็นธรรมที่พระพุทธรเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว
 - จ. สามารถนำไปปฏิบัติได้ทุกที่ ทุกเวลา
13. ข้อใดกล่าวถึงมรรยาทชาวพุทธได้ถูกต้องและชัดเจนที่สุด
- ก. ชาวพุทธที่ดีต้องสำรวมระวัง
 - ข. ชาวพุทธที่ดีต้องสำรวมอดทน
 - ค. ชาวพุทธที่ดีควรแต่งกายสุภาพเรียบร้อย
 - ง. ปฏิบัติตนเป็นผู้สำรวมระวังทั้งทางร่างกาย วาจา ใจ
 - จ. พุดจาสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน และปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
14. ข้อใดบอกลักษณะของชาวพุทธที่ควรนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ
- ก. ผู้ที่เข้าวัดทำบุญเป็นประจำ
 - ข. ผู้ที่บริจาคเงินช่วยเหลือวัดอยู่เสมอ
 - ค. ผู้ที่ท่องบทสวดมนต์ให้ว่พระได้คล่องชัดเจน
 - ง. ผู้ที่ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธรเจ้าอย่างเคร่งครัด
 - จ. ผู้ที่แสวงหาความรู้ในหลักคำสอนอยู่เสมอ และปฏิบัติตนตามได้ถูกต้อง
15. การแต่งกายในข้อใดเหมาะสมที่สุดเมื่อไปทำบุญที่วัด
- ก. มีลวดลาย
 - ข. สั้น เล่นสีฉูด ตามใจชอบ
 - ค. สีเข้ม สดใส ลวดลายสวยงาม
 - ง. สะอาด สีส่อน เหมาะสมกับวัย
 - จ. สวมใส่สีอะไรก็ได้ แต่ต้องเหมาะสมกับตนเอง

16. การแสดงความเคารพด้วยการหมอบกราบลงที่พื้นพร้อมกับแบมือ เป็นกิริยาที่แสดงความเคารพในข้อใด
- การถวายความเคารพ
 - การกราบแบบเบญจรงค์
 - การกราบแบบเบญจประดิษฐ์
 - การกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์
 - การหมอบกราบแบบเบญจประดิษฐ์
17. เมื่อพระภิกษุสงฆ์ที่นักเรียนเข้าพบเป็นญาติกันควรปฏิบัติอย่างไร
- นั่งเฉยๆ ถามคำ ตอบคำ
 - สนทนาด้วยความเคารพ
 - สนทนาเหมือนกับอยู่ที่บ้าน
 - พูดจาหยอกล้อแบบเป็นกันเอง
 - อยู่ที่บ้านเคยปฏิบัติอย่างไรก็ปฏิบัติเช่นนั้น
18. เมื่อพบพระภิกษุสงฆ์ยืนอยู่นักเรียนควรแสดงความเคารพด้วยวิธีใดเหมาะสมที่สุด
- ไหว้
 - กราบ
 - คำนับ
 - ยืนตรง
 - กราบเบญจางคประดิษฐ์
19. การกราบพระภิกษุสงฆ์มีความหมายตรงกับข้อใด
- วันทา
 - อัญชลี
 - อภิวัต
 - วันทนมกรรม
 - อัญชลีกรรม
20. ในการประเคนสิ่งของถวายพระภิกษุสงฆ์ข้อใดไม่ควร ปฏิบัติ
- อาหารอยู่บนโต๊ะยกประเคนทั้งโต๊ะได้เลย
 - ใช้สองมือยกแล้วประเคนในระยะหัตถบาส หรือ ระยะที่ไม่เกิน 1 ศอก
 - เดินเข้าเข้าไปในระยะหัตถบาสแล้ววางของที่จะประเคนลงบนผ้ารับประเคน
 - เมื่อประเคนเรียบร้อยแล้วจะไหว้หรือกราบก็ได้แล้วแต่กาลเทศะ
 - ในขณะที่ยกของประเคนพระสงฆ์ไม่ควรกล่าวถ้อยคำใดๆ ทั้งสิ้น

21. ท่าอภิวาทของระหว่างชายกับหญิงแตกต่างกันอย่างไร

- ก. ฝ่ายชายแบมือออก แต่ฝ่ายหญิงไม่แบมือ
- ข. หน้าผากของฝ่ายหญิงลงบนพื้นน้อยกว่าฝ่ายชาย
- ค. ศอกของฝ่ายชายต้องต่อเข้า แต่ฝ่ายหญิงค้อมเข้า
- ง. ศอกของฝ่ายชายค้อมเข้าเล็กน้อย แต่ฝ่ายหญิงศอกต้องต่อเข้า
- จ. ชายนั่งคุกเข่าฝ่ามือจรดหน้าผาก แต่ฝ่ายหญิงฝ่ามือจรดที่ปลายจมูก

22. “เอตทัคคะ” ของพระโมคคัลลานะสัมพันธ์กับข้อใด

- ก. มีปัญญามาก
- ข. การเจริญสมาธิ
- ค. การแสดงอิทธิฤทธิ์
- ง. การสงเคราะห์ภิกษุที่อาพาธ
- จ. เป็นอัครสาวกที่มีปัญญาและมีอิทธิฤทธิ์มาก

23. เรื่องราวของพระโมคคัลลานะข้อใดไม่ถูกต้อง

- ก. มีหุทิพย์ ตาทิพย์
- ข. มีชื่อเล่นว่า “โกลิตะ”
- ค. บริจาคสวนเวฬุวันสร้างวัด
- ง. เคยมีอาการง่วงนอนขณะปฏิบัติธรรม
- จ. ได้รับแต่งตั้งให้เป็นอัครสาวกเบื้องซ้าย

24. “นางขุชชุตตรา” เป็นยอดอุบาสิกาที่มีคุณธรรมที่ควรยกย่องด้านใดสำคัญที่สุด

- ก. การสงเคราะห์หญิงพิการ
- ข. บริจาคทรัพย์สร้างวัดถวายพระสงฆ์
- ค. มีความเพียรพยายาม และเจียมแหลม
- ง. แสดงธรรมให้คนอื่นเข้าใจได้โดยง่าย
- จ. ตั้งโรงทานถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์

25. เรื่องราวของ “นางขุชชุตตรา” ข้อใดไม่ถูกต้อง

- ก. การสงเคราะห์หญิงพิการ
- ข. บริจาคทรัพย์สร้างวัดถวายพระสงฆ์
- ค. มีความเพียรพยายาม และเจียมแหลม
- ง. แสดงธรรมให้คนอื่นเข้าใจได้โดยง่าย
- จ. ตั้งโรงทานถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์และนางสาวมาดี

26. เรื่องราวของ “พระมหากษัตริย์ราชินี” ข้อใด ไม่ถูกต้อง

- ก. ทรงอุปสมบทเป็นพระภิกษุสงฆ์
- ข. บริจาคทรัพย์บำรุงวัดถวายพระสงฆ์
- ค. มีความเพียรพยายาม และเจียวแหลม
- ง. แสดงธรรมให้คนอื่นเข้าใจได้โดยง่าย
- จ. ทรงปกครองด้วยระบอบทศพิธราชธรรม

27. “สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส” ทรงมีผลงานใดที่ควรได้รับการยกย่องมากที่สุด

- ก. เป็นพระภิกษุสงฆ์สมัย ร. 5
- ข. ทรงบริหารคณะสงฆ์อย่างมีระบบ
- ค. ทรงให้ความสำคัญของการศึกษาเป็นหลัก
- ง. ทรงริเริ่มจัดตั้งวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- จ. ทรงปกครองคณะสงฆ์ ด้วยองค์กรสงฆ์(มหาเถรสมาคม)

28. ข้อใด แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูที่พระสารีบุตรมีต่อพระอัสสชิ

- ก. คอยติดตามปรนนิบัติต่อท่าน
- ข. ระลึกถึงคุณของท่านก่อนนอนทุกครั้ง
- ค. หมั่นไปเยี่ยมเยียน ถวายภัตตาหาร สุกท่าน
- ง. เวลาท่านนอนจะหันศีรษะไปยังทิศที่อาจารย์อยู่
- จ. ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามคำแนะนำสั่งสอนของอาจารย์

29. พุทธสาวกหรือพุทธสาวิกา ท่านใดที่บรรลุพระอรหัตต์ได้เพราะความง่วงนอน

- ก. พระสารีบุตร
- ข. นางเขมาเถรี
- ค. นางขุชชุตตรา
- ง. พระโมคคัลลานะ
- จ. พระเจ้าพิมพิสาร

30. พิธีกรรมใดในพระพุทธศาสนา ที่จัดกระทำเฉพาะในช่วงเวลาที่กำหนดเท่านั้น

- ก. พิธีทอดผ้าป่า
- ข. พิธีทอดผ้ากฐิน
- ค. พิธีถวายสังฆทาน
- ง. พิธีทอดผ้าบังสุกุล
- จ. พิธีบรรพชาอุปสมบท

31. พิธีกรรมใดแสดงถึงการยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาว่าเป็นที่พึ่งเป็นที่นับถือของตน
- พิธีแสดงปวารณา
 - พิธีกรรมถืออุโบสถศีล
 - พิธีการประกาศตนเป็นพุทธมามกะ
 - พิธีเวียนเทียนวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
 - พิธีบิณฑบาตก่อนที่จะบรรพชาเป็นสามเณร
32. ข้อใดไม่ควรปฏิบัติก่อนจะตักบาตรและขณะกำลังตักบาตร
- ถอดรองเท้า
 - นั่งหรือยืนตักบาตร
 - สำรวจกายและวาจา
 - ใช้ทัพพีเคาะกับบาตร
 - พูดว่า"นิมนต์ก่อนพระคุณเจ้า"
33. พิธีกรรมใด เป็นการอุทิศผลบุญกุศลที่ตนทำไว้ให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว
- การสวดศพ
 - การกรวดน้ำ
 - การรดน้ำศพ
 - การสรงน้ำศพ
 - การทอดผ้าบังสุกุล
34. วัดที่จะรับผ้ากฐินได้จะต้องมีคุณสมบัติสำคัญอย่างไร
- วัดราษฎร์ที่ประชาชนรู้จัก
 - วันหลวงที่มีอายุเก่าแก่ที่สุด
 - มีพระสงฆ์อยู่จำพรรษาตลอดพรรษา
 - ไม่เคยได้รับถวายผ้ากฐินมาก่อนในปีนั้นๆ
 - วัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาดังแต่ 5 รูปขึ้นไป
35. ชาวพุทธที่จะทำบุญเลี้ยงพระที่บ้านให้มีลักษณะเป็น"การถวายสังฆทาน" จะต้องปฏิบัติอย่างไร
- ไม่เจาะจงว่าเป็นพระภิกษุรูปใด
 - ไม่กำหนดจำนวนพระภิกษุสงฆ์
 - ของที่ถวายต้องได้มาโดยบริสุทธิ์
 - ไม่เจาะจงว่าเป็นพระภิกษุสงฆ์จากวัดใด
 - ต้องกล่าวคำถวายสังฆทานให้ถูกต้องที่สุด
36. วัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ ยกเว้น ข้อใด เป็นการทำบุญเลี้ยงพระที่บ้าน
- เพื่อให้ได้ฟังพระธรรมเทศนา
 - เพื่อทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา

- ค. เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัว
 - ง. เพื่ออัญเชิญเทพยดาลงมาสิงสถิตย์
 - จ. เพื่อบำเพ็ญกุศลและขจัดความตระหนี่
37. ข้อใดเป็นหัวใจสำคัญของการถวายสังฆทาน
- ก. ไม่เจาะจงพระภิกษุสงฆ์
 - ข. เน้นถวายอาหารเป็นหลัก
 - ค. ต้องทำร่วมกันเป็นหมู่คณะ
 - ง. เพื่อทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา
 - จ. วัดหนึ่งๆ จะรับได้ปีละครั้งเดียว
38. การทอดผ้าป่าหรือผ้าบังสุกุลในปัจจุบันมีวัตถุประสงค์ใดสำคัญที่สุด
- ก. เพื่อบริจาคทานให้บริสุทธ์
 - ข. เพื่อทำบุญกุศลอุทิศไปให้ผู้ตาย
 - ค. เพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่มของพระสงฆ์
 - ง. เพื่อสละสิ่งของที่ไม่มีค่าให้เกิดประโยชน์
 - จ. เพื่อทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
39. ข้อใดเป็นประโยชน์สูงสุด ของการทอดผ้าป่า หรือผ้าบังสุกุล
- ก. ไม่เจาะจงพระสงฆ์
 - ข. ต้องทำร่วมกันเป็นหมู่คณะ
 - ค. เพื่อทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา
 - ง. ถวายผ้าที่ถือว่าไม่มีเจ้าของหลัก
 - จ. วัดหนึ่งๆ จะรับได้ปีละครั้งเดียว
40. ข้อใดที่จะต้องปฏิบัติทุกครั้ง เมื่อมีการถวายทานต่างๆ
- ก. เตรียมสถานที่ให้เหมาะสม
 - ข. ต้องชักชวนกันเป็นหมู่คณะ
 - ค. ต้องทำแก่พระภิกษุสงฆ์ที่วัดเท่านั้น
 - ง. จะต้องมิใช่พระภิกษุสงฆ์ไม่น้อยกว่า 5 รูป
 - จ. ของที่จะนำไปถวายจะต้องได้มาโดยบริสุทธ์

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์

ชื่อ-สกุล.....ชั้น.....เลขที่.....อายุ.....ปี เพศ.....

คำชี้แจงในการทำแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบทั้งหมดมี 5 ฉบับ ฉบับละ 2 ข้อ
2. แบบทดสอบชุดนี้สร้างขึ้นเพื่อวัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนสังคมศึกษา ซึ่งผลมาจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนในระดับนี้ ข้อมูลที่ได้รับจากแบบทดสอบชุดนี้ จะนำไปใช้ในการวิจัยเท่านั้น จะไม่มีผลเสียต่อนักเรียนและโรงเรียนของนักเรียนแต่ประการใด
3. นักเรียนจะได้คะแนนสูงถ้าตอบได้มาก
4. แบบทดสอบแต่ละข้อให้เวลานักเรียนทำข้อละ 5 นาที ถ้านักเรียนได้ยื่นสัญญาณหมดเวลาให้หยุดทำทันทีแล้วเตรียมทำข้อต่อไป
5. เขียนชื่อ-สกุล ชั้นเลขที่ ให้เรียบร้อยก่อนลงมือทำแบบทดสอบ

แบบทดสอบฉบับที่ 1

การตั้งคำถาม

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีทั้งหมด 2 ข้อ ให้เวลาทำข้อละ 5 นาที
2. นักเรียนอ่านข้อความจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วให้นักเรียนตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องจากสถานการณ์นั้น ให้ได้คำถามมากที่สุดที่หลากหลาย แง่มุม ยิ่งไม่เหมือนใครยิ่งดี ภายในเวลาที่กำหนด
3. นักเรียนทำให้ครบทุกข้อ
4. จงคิดคำตอบที่เป็นคำถามให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นึกหาคำตอบที่เป็นคำถามจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้แปลกๆ ใหม่ๆ ให้ได้หลายๆ แง่มุม และได้คำตอบไม่ซ้ำคนอื่นจะได้คะแนนรวมมาก

ตัวอย่าง

“ปัญหาการทอดทิ้งคนชราและเด็กเป็นปัญหาทางสังคมของประเทศ และกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมอย่างยิ่ง”

คำตอบ

อาจมีคำถามดังต่อไปนี้

1. ทำไมจึงต้องทอดทิ้งคนชราและเด็ก
2. คนชราจะมีชีวิตอยู่อย่างไร
3. พ่อแม่ของเด็กไปไหน
4. ทำไมลูกๆ ถึงไม่เลี้ยงดูพ่อแม่
5. มีหน่วยงานใดบ้างที่จะรับภาระเลี้ยงดูคนชรา

- 6.....
- 7.....
- 8.....
- 9.....
- 10.....
11.
- 12 ฯลฯ

แบบทดสอบฉบับที่ 1

การตั้งคำถาม

คำชี้แจง ให้นักเรียนตั้งคำถามจากสถานการณ์นั้นให้ได้คำถามมากที่สุดหลาย ๆ แง่มุมยิ่งไม่เหมือนใครยิ่งดี ภายในเวลาที่กำหนด

1. “การตัดไม้ทำลายป่าซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ ก่อให้เกิดปัญหาสภาวะแวดล้อมเสื่อมโทรมและทำลายระบบนิเวศวิทยา”

คำตอบ

อาจมีคำถามดังต่อไปนี้

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20. ฯลฯ

2. “ชุมชนแออัดและที่อยู่อาศัยเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นในเขตเมือง ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ
อนามัยที่ไม่ได้คุณภาพ”

คำตอบ

อาจมีคำถามดังต่อไปนี้

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20. ฯลฯ

แบบทดสอบฉบับที่ 2

การบอกสาเหตุ

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีทั้งหมด 2 ข้อ ให้เวลาทำข้อละ 5 นาที
2. นักเรียนอ่านข้อความจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วคิดทำนาย หรือคาดคะเนถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น โดยพยายามคิดให้ได้มากที่สุด ในแง่มุมต่างๆ ไม่เหมือนใครได้ยิ่งดี ภายในเวลาที่กำหนด เมื่อคิดคำตอบได้แล้วให้เขียนคำตอบลงในกระดาษคำตอบ
3. นักเรียนทำให้ครบทุกข้อ
4. จงคิดคำตอบเกี่ยวกับสาเหตุของเหตุการณ์ที่กำหนดให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นึกหาคำตอบที่เป็นสาเหตุที่แปลกๆ ใหม่ๆ ให้ได้หลายๆ แง่มุม และได้คำตอบไม่ซ้ำคนอื่นจะได้คะแนนรวมมาก

ตัวอย่าง

“การเสื่อมคุณภาพของทรัพยากรดินในปัจจุบันมีผลต่อมนุษย์หลายด้าน”

ตัวอย่างคำตอบ

สาเหตุอาจเนื่องมาจาก

1. การไม่บำรุงดิน
2. การใช้ดินไม่ถูกวิธี
3. การทำลายป่าไม้
4. การกัดเซาะของน้ำ
5. การใช้สารเคมีในการเกษตร
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15. ฯลฯ

แบบทดสอบฉบับที่ 2

การบอกสาเหตุ

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำนาย หรือคาดคะเนถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ จากข้อความที่กำหนดให้ พยายามคิดให้ได้มากที่สุด ในแง่มุมต่าง ๆ ไม่เหมือนใครได้ยิ่งดี ภายในเวลาที่กำหนด

1. “มลพิษทางอากาศเป็นปัญหาสำคัญ และทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนและสัตว์ ต้นไม้ และทรัพย์สิน”

คำตอบ

สาเหตุอาจเนื่องมาจาก

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20. ฯลฯ

2. “ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล หากไม่ได้รับการแก้ไขและกำจัดที่ถูกวิธีย่อมก่อให้เกิด
ปัญหาด้านสาธารณสุข และความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง”

คำตอบ

สาเหตุอาจเนื่องมาจาก

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20. ฯลฯ

แบบทดสอบฉบับที่ 3

การบอกผลที่เกิดตามมา

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีทั้งหมด 2 ข้อ ให้เวลาทำข้อละ 5 นาที
2. นักเรียนอ่านข้อความจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วคิดทำนาย หรือคาดคะเนถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้โดยให้นักเรียนคิดคำตอบ ผลที่จะเกิดตามมามีความเกี่ยวข้องกับข้อความที่กำหนดให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เมื่อคิดได้อย่างไร ให้เขียนลงในกระดาษคำตอบ
3. นักเรียนทำให้ครบทุกข้อ
4. จงคิดคำตอบเกี่ยวกับผลที่จะเกิดตามมาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นึกหาคำตอบผลที่เกิดตามมาที่ แปลกๆ ใหม่ๆ ให้ได้หลายๆ แนวมุม และได้คำตอบไม่ซ้ำคนอื่นจะได้คะแนนรวมมาก

ตัวอย่าง

“หากคนยังไม่หยุดทิ้งขยะและปล่อยของเสียลงสู่แหล่งน้ำ ผลที่จะเกิดตามมาเป็นอย่างไร”

ตัวอย่างคำตอบ

ผลที่อาจจะเกิดตามมามีดังนี้

1. ปลาตาย
2. น้ำเน่าเสีย
3. คนไม่มีปลากิน
4. คนลงเล่นน้ำไม่ได้
5. ไม่มีน้ำสะอาดรดต้นไม้
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12. ฯลฯ

แบบทดสอบฉบับที่ 3

การบอกผลที่เกิดตามมา

จากข้อความที่กำหนดให้ นักเรียนคิดว่าจะมีผลอะไรเกิดขึ้นตามมา ให้นักเรียนทำนายหรือคาดการณ์คิดหาคำตอบให้ได้มากที่สุด ในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งไม่เหมือนใครได้ยิ่งดี ภายในเวลาที่กำหนด

1. “หากอุณหภูมิโลกสูงขึ้นเรื่อย ๆ ผลที่เกิดตามมาจะเป็นอย่างไรบ้าง”

คำตอบ

ผลที่อาจจะเกิดตามมา มีดังนี้

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20. ฯลฯ

2. “ถ้าหากประชากรยังมีการย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่กรุงเทพมหานครเรื่อยๆ ผลที่เกิดขึ้นตามมาจะเป็นอย่างไร”

คำตอบ

ผลที่อาจจะเกิดตามมา มีดังนี้

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20. ฯลฯ

แบบทดสอบฉบับที่ 4

การแก้ปัญหา

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีทั้งหมด 2 ข้อ ให้เวลาทำข้อละ 5 นาที
2. นักเรียนอ่านข้อความจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วคิดว่าจะมีวิธีการ หรือแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างไร พยายามคิดให้ได้คำตอบมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ภายในเวลาที่กำหนดยิ่งตอบได้แปลก
ในแง่มุมต่างๆ ไม่เหมือนใครยิ่งดี เมื่อคิดได้อย่างไรให้เขียนคำตอบลงในกระดาษคำตอบ
3. นักเรียนทำให้ครบทุกข้อ
4. จงคิดแนวทางการแก้ปัญหาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นึกหาคำตอบให้ได้คำตอบที่แปลกๆใหม่ๆ ให้ได้หลายๆ แง่มุม และได้คำตอบไม่ซ้ำคนอื่นจะได้คะแนนรวมมาก

ตัวอย่าง

“ถ้าในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่มีขโมยชุกชุม นักเรียนจะเสนอวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร”

ตัวอย่างคำตอบ

อาจมีแนวทางการแก้ปัญหาดังนี้

1. จัดเวรยามสลับหน้าที่กัน
2. ใช้กุญแจที่มีประสิทธิภาพ
3. จัดทำรั้วบ้านป้องกันการเข้า-ออก
4. เจ้าหน้าที่ตำรวจออกตรวจมากขึ้น
5. ตรวจสอบความเรียบร้อยทุกครั้งก่อนออกจากบ้าน
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15. ฯลฯ

แบบทดสอบฉบับที่ 4

การแก้ปัญหา

จากข้อความที่กำหนดให้นักเรียนคิดว่าจะมีวิธีการหรือแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างไร พยายามคิดหาคำตอบให้ได้มากที่สุด เท่าที่จะมากได้ ในแง่มุมต่างๆ ซึ่งไม่เหมือนใครได้ยิ่งดี ภายในเวลาที่กำหนด

1. “ปัญหาการทำลายป่า ยังเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศที่ต้องแก้ไขให้สำเร็จ นักเรียนจะเสนอวิธีแก้ปัญหานี้อย่างไรบ้าง”

คำตอบ

อาจมีแนวทางการแก้ปัญหาดังนี้

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20. ๗๗

2. “ถ้าในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่มีแต่คนสูบบุหรี่ นักเรียนจะมีแนวทางแก้ไขปัญหานี้อย่างไรบ้าง”

คำตอบ

อาจมีแนวทางการแก้ปัญหาดังนี้

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20. ฯลฯ

แบบทดสอบฉบับที่ 5

ความสัมพันธ์ทางสังคม

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีทั้งหมด 2 ข้อ ให้เวลาทำข้อละ 5 นาที
2. นักเรียนอ่านข้อความจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วให้นักเรียนพิจารณาดูว่า บุคคลในสถานการณ์ที่ขีดเส้นใต้ควรจะพูดอย่างไร ให้นักเรียน เขียนคำตอบมาให้ในหลายๆแง่มุม ภายในเวลาที่กำหนด
3. นักเรียนทำให้ครบทุกข้อ
4. จงคิดคำพูดของบุคคลที่ขีดเส้นใต้จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเขียนคำพูดมาให้มากที่สุด แปลกๆ ในหลายๆ แง่มุม และได้คำตอบไม่ซ้ำคนอื่นจะได้คะแนนรวมมาก

ตัวอย่าง

“ครูจัดนักเรียนไปทัศนศึกษาดูสภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเล และได้แบ่งนักเรียนไปศึกษาเป็นกลุ่ม เพื่อนำผลการศึกษามาอภิปรายหน้าชั้นเรียน สมาชิกในกลุ่มคนหนึ่งพยายามจะเก็บเปลือกหอยและปะการังบริเวณนั้น หากนักเรียนเป็นหัวหน้ากลุ่ม นักเรียนจะพูดกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มว่าอย่างไรเพื่อให้เพื่อนเก็บเปลือกหอย หรือปะการังเหล่านั้น”

ตัวอย่างคำตอบ

อาจจะพูดว่า

1. อย่าเก็บเปลือกหอย หรือปะการังบริเวณนี้นะ
2. ถ้าเราเก็บสิ่งใดในบริเวณนี้ไปจะทำให้เสียสมดุลทางธรรมชาติ
3. หากทุกคนเห็นว่าเปลือกหอยและปะการังเหล่านี้สวย เราก็ไม่ควรเก็บไป
4. ถ้าเราเก็บเปลือกหอยและปะการังไป คนอื่นที่มาทีหลังก็ไม่ได้เห็นเหมือนเรา
5. การกระทำอย่างนี้เข้าข่ายผิดกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้วยนะ
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12. ฯลฯ

แบบทดสอบฉบับที่ 5

ความสัมพันธ์ทางสังคม

ให้นักเรียนพิจารณาบุคคลที่ขีดเส้นใต้ ว่าควรพูดว่าอย่างไร จากสถานการณ์ที่กำหนด ให้เขียนมาให้มากที่สุดในแต่ละข้อ แยกๆ ใหม่ๆ ไม่ซ้ำคนอื่นได้ยิ่งดี

1. “เช้าวันหนึ่งในขณะที่ ตูยกับตุ๊ก เดินไปโรงเรียนถึงบริเวณชุมชนริมน้ำ เห็นผู้ที่อาศัยบริเวณนั้นนำเศษขยะมาทิ้งในแหล่งน้ำ ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ตูยจึงหันไปคุยกับตุ๊ก ถ้านักเรียนเป็นตูย นักเรียนจะพูดกับตุ๊กว่าอย่างไร”

คำตอบ อาจจะพูดว่า ดังนี้

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20. ฯลฯ

2. “ในวันหยุดสนธิได้ชวนสมชาย ไปเที่ยวสวนพฤกษจักร ในระหว่างเดินดูสินค้า สนธิให้ความสนใจกับสัตว์ป่าหลายชนิดที่พ่อค้าจับใส่กรงมาขาย สมชายสังเกตเห็นสนธิตั้งใจจะซื้อแมลงเต่าทองที่บ้านสมชายเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ถ้านักเรียนเป็นสมชาย นักเรียนจะพูดกับสนธิอย่างไร”

คำตอบ

อาจจะพูดว่า ดังนี้

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20. ฯลฯ

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2

เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธ

ภาคเรียนที่ 2/ 2551 เวลา 4 คาบ

สาระสำคัญ

การปฏิบัติภารกิจของพุทธบริษัท และบุคคลที่นับถือพระพุทธศาสนา ส่งผลให้ศาสนาเจริญหรือเสื่อมได้ การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของชาวพุทธ ในแนวทางที่ถูกต้อง จะทำให้เกิดความสงบสุขของสังคม และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหน้าที่ของชาวพุทธที่ควรปฏิบัติ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. สรุปหน้าที่ชาวพุทธที่ต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับบทบาทหรือสถานภาพของชาวพุทธได้
2. เสนอแนวทางการปฏิบัติตนตามบทบาท และหน้าที่ของชาวพุทธในโอกาสต่างๆ ได้
3. ปฏิบัติตนตามหน้าที่ชาวพุทธ และความเหมาะสมกับกาลเทศะได้

สาระการเรียนรู้

1. หน้าที่ชาวพุทธ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
2. การปฏิบัติตนตามบทบาท และหน้าที่ของชาวพุทธ
3. ผลการปฏิบัติตนตามบทบาท และหน้าที่ชาวพุทธ

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ขั้นเตรียม (10 นาที)

- 1.1 แจกผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้นักเรียนทราบ
- 1.2 แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 6-7 คน โดยคละนักเรียนที่มีความรู้ระดับ เก่ง ปานกลาง และอ่อน เลือกระดาน รองกระดาน เลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม

2. ขั้นปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์

- ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับ หน้าที่ชาวพุทธ โดยครูใช้คำถาม เช่น ชาวพุทธคือใคร ชาวพุทธมีหน้าที่ต่อพระพุทธศาสนาอย่างไร ในฐานะที่นักเรียนเป็นชาวพุทธจะมีวิธีปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี

ตารางกิจกรรมในสตอรี่ไลน์

เส้นทาง เดินเรื่อง	คำถามนำ	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้	เวลา
ชาวพุทธ	ชาวพุทธ คือใคร มีส่วนเกี่ยวข้องกับ พระพุทธศาสนาอย่างไร มีความสำคัญต่อ พระพุทธศาสนา อย่างไร	1. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับ หน้าที่ชาวพุทธ 2. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน	-หนังสือเรียน -สังคมศึกษาฯ -กระดาษ A4 -สมุดบันทึก	40 นาที
พุทธบริษัท 4	-พุทธบริษัท 4 มีใคร บ้าง และมีบทบาทใน พระพุทธศาสนา อย่างไร	1. นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าพุทธบริษัท 4 มีใครบ้างแล้วกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน สมมติว่าเป็นพุทธบริษัทในแต่ละกลุ่ม คือ ภิกษุ ภิกษุณีอุบาสก และอุบาสิกา พร้อมกับสร้างตัวละครโดยทำเป็นหุ่นละคร หรือ ตุ๊กตา ขึ้นเป็นตัวแทนนักเรียนเอง 2. ตัวแทนแต่ละกลุ่ม แนะนำ ตัวสมาชิก โดยใช้ตัวละครที่สร้างขึ้นบอกลักษณะของบุคคล ทั้งหมดใน 4 กลุ่ม	-กระดาษ A4 -สมุดบันทึก -หนังสือเรียน -สังคมฯ	50
กิจกรรมใน การดำเนิน ชีวิต	-พุทธบริษัทมีวิธีการ ดำรงชีวิตอย่างไร -สิ่งที่จำเป็นปัจจัยใน การดำรงชีวิตของ พุทธบริษัทมีอะไร บ้าง - ในครอบครัวนักเรียน มีหลักการดำรงชีวิต อย่างไร	1. นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงวิธีการดำรง ชีวิตของพุทธบริษัทสี่ว่ามีปัจจัยในการดำรง ชีวิตอย่างไรและมีหลักอะไรในการดำรงชีวิต สมาชิกในกลุ่มช่วยกันเรียบเรียงให้เป็นเรื่อง ราวการปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันของพุทธ บริษัท 4 2. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอโดยการเล่าเป็น เรื่องราวหรืออาจจะนำเสนอ ทั้งกลุ่มเป็น ลักษณะของการแสดงละคร	-กระดาษ A4 -อุปกรณ์ที่ เกี่ยวข้องกับ อัฐบริวารของ พระภิกษุ -ชุดแต่งกาย ของอุบาสก- อุบาสิกา	35
การปฏิบัติ ตน ตามบทบาท หน้าที่ชาวพุทธ	-ชาวพุทธจะต้องศึกษา หาความรู้อย่างไรให้ถูก ต้อง -นักเรียนมีวิธีการเผย แผ่พระพุทธศาสนา อย่างไร	1. นักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับหน้าที่ ชาวพุทธในการศึกษาหาความรู้การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา และการปกป้องพระพุทธ ศาสนาให้อยู่คู่สังคมไทยโดยให้สมาชิกใน กลุ่มร่วมกันเสนอเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องเป็น บทบาทสมมติ หรือแสดงเป็นละคร	-กระดาษ A4 -สมุดบันทึก -หนังสือเรียน -สังคมฯ -อุปกรณ์ที่ เกี่ยวข้องกับ	35

	- นักเรียนจะมีวิธีการปกป้องพระพุทธรูปอย่างไรให้ดำรงอยู่ในสังคมไทยไปตลอดกาล	2. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอโดยการเล่าเป็นเรื่องราว แสดงเป็นละครประกอบการเล่าเรื่องด้วย	การแสดงอื่นๆ	
--	--	---	--------------	--

3. ขั้นสรุปกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ (35 นาที)

- ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงาน และสรุปเล่าเรื่องเกี่ยวกับหน้าที่ชาวพุทธทั้งหมดที่กลุ่มตัวเองได้ดำเนินการตั้งแต่ต้น (กลุ่มละประมาณ 4-5 นาที)

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (5 นาที)

1. นักเรียนทำแบบสังเกตพฤติกรรมกลุ่ม
2. การตอบคำถามนำ
3. ผลงานจากการทำกิจกรรมกลุ่ม
4. แบบทดสอบก่อนเรียน/หลังเรียน

แหล่งการเรียนรู้

1. อินเทอร์เน็ต หรือ เว็บไซต์ต่างๆ
2. อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ
3. รูปภาพเกี่ยวกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และชาวพุทธตัวอย่าง
4. หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

แบบสังเกตพฤติกรรมกลุ่ม

กลุ่มที่

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่.....วันที่.....เดือน.....ปีการศึกษา.....เวลา.....น.

ชื่อ - นามสกุล	การ แสดง ความ คิดเห็น			การ รับฟัง ความ คิดเห็น ของ ผู้อื่น			ความ ร่วมมือ ใน กลุ่ม			ความ ตั้งใจ ในการ ทำงาน			ความ รับผิดชอบ			หมายเหตุ
	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	

เกณฑ์การประเมิน

- 3 หมายถึง ดี
 2 หมายถึง พอใช้
 1 หมายถึง ปรับปรุง

ลงชื่อผู้ประเมิน.....

...../...../.....

ใบงานที่ 1

คำถามนำ

1. ชาวพุทธ คือใคร
2. มีส่วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างไร
3. มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาอย่างไร

กิจกรรมของนักเรียน

1. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายตามหัวข้อคำถามที่กำหนดให้ แล้วร่วมกันเขียนสรุปเป็นมติของกลุ่ม

2. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน

1. ชาวพุทธ คือ.....

.....

2. ชาวพุทธส่วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ 2

คำถามนำ

1. พุทธบริษัท 4 มีใครบ้าง และมีบทบาทในพระพุทธศาสนาอย่างไร

กิจกรรมของนักศึกษา

1. นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าพุทธบริษัท 4 มีใครบ้าง แล้วกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน
สมมติว่าเป็นพุทธบริษัทในแต่ละกลุ่ม คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา พร้อมทั้งสร้างตัวละคร
โดยทำเป็นหุ่นละคร หรือตุ๊กตา ขึ้นเป็นตัวแทนนักเรียนเอง

2. ตัวแทนแต่ละกลุ่มแนะนำตัวสมาชิกโดยใช้ตัวละครที่สร้างขึ้นบอกลักษณะของบุคคลทั้งหมดใน 4 กลุ่ม

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

คำชี้แจง ให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันสรุปเรื่องทั้งหมดที่กลุ่มตัวเองได้ดำเนินการตั้งแต่ต้นจนจบ แล้วตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานทั้งหมด (ใช้เวลากลุ่มละประมาณ 4-5 นาที)

ตาราง คุณภาพเครื่องมือของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา

ข้อ	คุณภาพของแบบทดสอบ		
	ค่า IOC	ความยากง่าย	อำนาจจำแนก
1	1.00	0.490	0.240
2	0.67	0.350	0.370
3	1.00	0.350	0.390
4	1.00	0.490	0.350
5	1.00	0.440	0.310
6	1.00	0.250	0.330
7	0.67	0.550	0.390
8	1.00	0.580	0.210
9	1.00	0.450	0.230
10	1.00	0.460	0.290
11	1.00	0.800	0.300
12	1.00	0.290	0.390
13	1.00	0.720	0.480
14	1.00	0.790	0.370
15	1.00	0.800	0.450
16	1.00	0.760	0.230
17	1.00	0.770	0.550
18	1.00	0.800	0.420
19	0.67	0.600	0.510
20	1.00	0.620	0.510

ข้อ	คุณภาพของแบบทดสอบ		
	ค่า IOC	ความยากง่าย	อำนาจจำแนก
21	1.00	0.460	0.420
22	1.00	0.220	0.280
23	1.00	0.290	0.390
24	1.00	0.280	0.350
25	1.00	0.240	0.200
26	1.00	0.280	0.300
27	1.00	0.290	0.390
28	1.00	0.350	0.430
29	1.00	0.350	0.440
30	1.00	0.230	0.330
31	1.00	0.420	0.330
32	1.00	0.800	0.610
33	1.00	0.650	0.430
34	1.00	0.470	0.410
35	1.00	0.350	0.370
36	1.00	0.280	0.350
37	1.00	0.350	0.440
38	1.00	0.380	0.430
39	1.00	0.250	0.300
40	0.67	0.600	0.430
ค่าความเชื่อมั่น 0.841			

ตารางคุณภาพเครื่องมือของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์

ข้อ	คุณภาพของแบบทดสอบ	
	ค่า IOC	อำนาจจำแนก
1.1	1.00	.378
1.2	1.00	.276
2.1	1.00	.444
2.2	1.00	.490
3.1	1.00	.537
3.2	1.00	.620
4.1	1.00	.625
4.2	1.00	.530
5.1	1.00	.460
5.2	1.00	.536
ค่าความเชื่อมั่น .802		

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษา และตรวจสอบสารนิพนธ์

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา วัฒนศิริ	คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ
2. ดร.ราชันย์ บุญธิมา	สำนักทดสอบทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติคุณ รุ่งเรือง	โรงเรียนสาธิต(ฝ่ายมัธยม)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ ในการตรวจเครื่องมือในการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์สิริวรรณ ศรีพหล	คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช นนทบุรี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ผุสดี รอบรู้	โรงเรียนสาธิต(ปทุมวัน)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุดใจ จันทร์กล่ำ	โรงเรียนสาธิต(ฝ่ายมัธยม)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ
4. อาจารย์รันทิ ศิริมัย	โรงเรียนสาธิต(ฝ่ายมัธยม)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล

นายบุญญฤทธิ์ เมธิปัญญา

วันเดือนปีเกิด

3 มีนาคม 2518

สถานที่เกิด

จังหวัดบุรีรัมย์

สถานที่อยู่ปัจจุบัน

110/106 หมู่บ้านยลประภา ซอยโพธิ์แก้ว ถนนนวมินทร์

แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ 10240

ตำแหน่งหน้าที่การงาน

หัวหน้างานแพร่ธรรมพุทธศาสนา, ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

โรงเรียนแม่พระฟาติมา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

เอกชน(สช.) เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2544

ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต

จากมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2552

ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต(การสอนสังคมศึกษา)

จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ